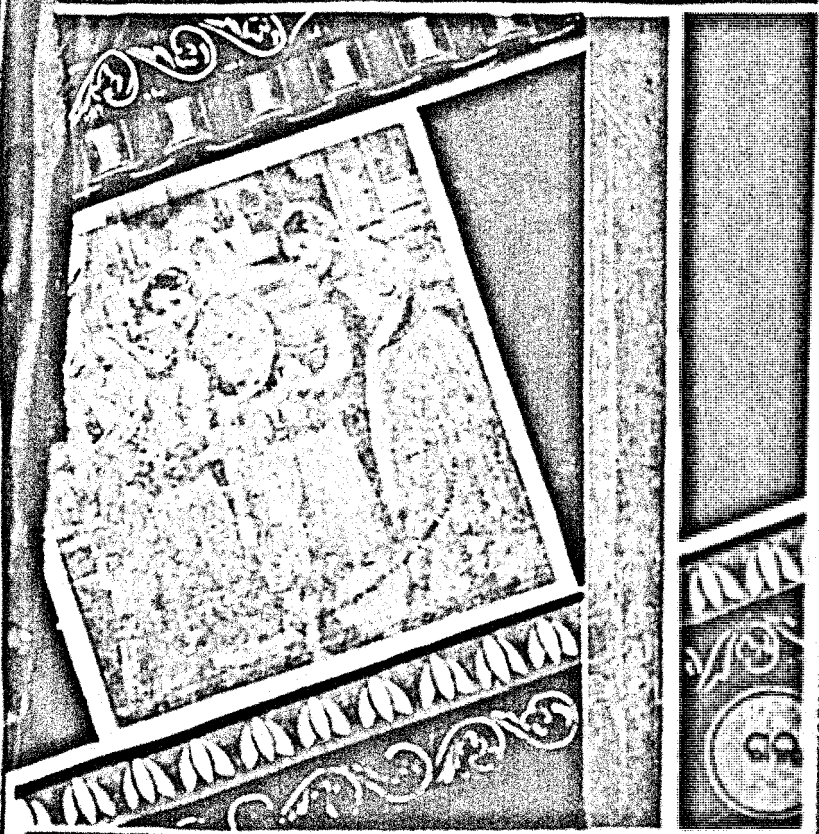

ବିକ୍ରୟ

ନବମୁଦ୍ରଣ

★ ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପ୍ରକାଶ ଭବନ ★

(ଶତ୍ରୁ ଉପନାସ)

ଲେଖକ — ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ

ପ୍ରକାଶକ — ପ୍ରଭାତ ପ୍ରକାଶ କର୍ମ, କୁମ୍ଭପୁର

ମୁଦ୍ରକ — ଯଶବନ୍ତ ପ୍ରେସ୍, କୁମ୍ଭପୁର (ଝିଝି)

—ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଦ—

ବେତାଳୀ

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୧୯୪୦

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ୧୯୪୭

ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ୧୯୫୮

—ଲେଖକଙ୍କ ପ୍ରକାଶିତ କୃତ୍ତି—

ବେତାଳୀ ଲେଖକ

ଟ ୨୯

ବିଜୟ ବାଣୀ

ଟ ୧୩୯

ଅବସ୍ଥା

ଟ ୧୧

ଗିରୀନାଥ

ଟ ୦୧୩

ପଦ୍ମାବତୀ

ଟ ୦୧

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାସ

ଟ ୦୩

ସୁଗାନ୍ଧୀ

ଟ ୦୧୩

(ଦ୍ଵିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ଦେଖା)

ପ୍ରଥମ ଭାଗର ଶେଷ ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ

—କେତକ—

୧୫୫୭

(ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ)

ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ
ଭାଗର ସହର ଭାଗର ଭାଗର ସହର ଅଧିକାରୀ

—କେତକ—

୧୫୫୮

ଭେତାଳୀ—୧—ସେବାଧର୍ମ	...	୧
ଭେତାଳୀ—୨—ମଣିଷ ଉପର ଦେଖି	...	୩୦
ଭେତାଳୀ—୩—କର୍ମ ନା ବୁଦ୍ଧ	...	୩୮
ଭେତାଳୀ—୪—ବାହୁଡ଼ା ଚିଠି	...	୪୩
ଭେତାଳୀ—୫—ସ୍ତ୍ରୀ	...	୭୭
ଭେତାଳୀ—୬—କମିୟାସ ମୁକ୍ତସେବା ଦେବ	...	୭୧
ଭେତାଳୀ—୭—ପତ୍ନି ଚ ହେଲୁ	...	୮୭

ବିଭାଗୀୟ-୧

6201-2d

[illegible]

ନ ଥାଏ, ତୋତେ ସେ ବହାଦୁର ମୂଲ୍ୟ କିଛି ନାହିଁ । ବେଳେ
ସନ୍ତାନ ଭଲ ମଧ୍ୟ କିଛି ପ୍ରୟୋଗନ ନାହିଁ, ଯେହେତୁ— ସମ
ସମାଜରେ ହିଁ ଅମାନେ ବାପସର ପାହା ଟିକିଏ ସଙ୍ଗୀତ ପିଣ୍ଡାବ-
ଥାନ୍ତି, ସଂସ୍କୃତର ଗାଁ ନିଶ୍ଚୟକ ସମାଲୋଚନା ବା ପିଲପିଲିକ
ବିଶ୍ୱାସରେ ପଡ଼ି ପାଠ ନ ପିଆର ସେଇତକ ପାଶୋର ପକାନ୍ତି ।
କିନ୍ତୁ ନୃତ୍ୟାବଳୀ-ନିପୁଣୀ ନାରୀ ସେ ସବୁକୁ ବାହାରେ । ମମତା
ମୋର ପୁର ପୁରୀର ସରତ ମୁଖ । ସେ କଂସାଦୁର ପାରି । ତାକୁ
ସମାଲୋଚନା କରିବ କିଏ ?”

ପଦ୍ମାବଳୀ ଅନନ୍ତ ଉତ୍ସାହରେ ବହାଦୁ ବାଣୀ ସମାପ୍ତ
ହେଲା । ପ୍ରତି ଲୁଗା, କୁଂଭର ବେଶ, ପୁଷ୍ପର ଭରଣ, ପ୍ରମୁଖ
ନୟନା, ମୁକୁତା ଥୋଇବ ଅଗମନ ହେଲା । ସାକ ପଡ଼ୋଶୀ ତା
ମନରେ କୋଳ ଘେରି ପଲ ପଲରେ ଟାଙ୍ଗି ଟିପୁପଣୀ କରି ଲାଗିଲେ ।
କିଏ କହୁନ— “ଶୋହଲ ବୋଲିଲେ ତେବେ ଗୋଡ଼ ?” କିଏ
କହୁନ— “ବେଦିଆ ତାର ଦେ ପର ?” କିଏ କହୁନ— “ଉପହେଉଛି ?”
ଏ ସମାଲୋଚନାର କଡ଼କ ତେଣେ ଥିଲା, ଏ ଭଲ ଗୋଟି
ଦେଖଣୀ ଯେ ତେବେ ଅବଦୁତ, ଏହା ମମତା ସ୍ୱାମୀକୁ କୁହାରି
ହେଲା । ତେଣୁତରୁ ମାଁ ବୁଝାକି ଲୋକସଭାକୁ ବୁଝା ଦାନ୍ତବଦ
ଲେହେନ ।

ସମୁଦ୍ରୀ ମତେ ମତେ ପଞ୍ଚୁପୁର— “ପିଣ୍ଡିଟା ବୋଲି
“ସାଁଲୁଣୀ ବୋଲି ଚାହୁଁ ନା “ମାଁ ମାଁ” କୋଲି ଚାହୁଁ ।
ପଲରେ ଦେଖାଦେଇ ନିଶାନ୍ତ ଅନୁଭବ । ସମାଲୁ ଗିଁ ଶୋଇଲ
ପ୍ରାୟ ବୁଝା ବୋଲିର ଯେତେ ସେଇ କରି ଅସନ, ଏ ସବୁରେ
ସହର ତମ ନୟନ ଦେଖୁ ବୋଲି ଶାସୁକୁ ସମ୍ପଦ ସମ୍ପଦ ନାଁ

[illegible]

ସାଧାରଣ ଯାଏ ଡେଇଁବା ବଂଶୋକ୍ତ ଭୁବ ବେହରଣ ବେଲଟା
 ଶାସ୍ତ୍ରବଳେ ଗୁପ୍ତ ନାମର ବାଧା ଓଡ଼ାଇ ବୁଦ୍ଧ ସୁଷ୍ଟ ଗୌର
 ପଦର “ବେଶ୍ୱସିନକ” ଅଧୁନିତ ରାଜନ ପ୍ରଣାଳୀ ବହୁ ପଦ
 ଶିକ୍ଷା ଦେବାରେ ବୋଲ ପାରିଲ । ମାତ୍ର ସେ ଗାଁରେ ସିନେମା
 ନଥିବା ବେଳୁ ସାଧାରଣ ଠାକୁ ନ’ହା ସମ୍ଭବ ନ’ର କେ ଦୁବଦ୍ଧ
 ଲେଖ । ପ୍ରତିଦିନ ସିନେମା ଦର୍ଶନ ଭଳା ସେ କପଡ଼ି ନୂଆଁ ନୂଆଁ
 ନୂଆଁକଲ, ସପାରି କଲ, ଡେସନ ଶିକ୍ଷା କଲେ, ଏକ ଚିନ୍ତା
 ତାକୁ ପାରିନୀ କଲ । ସତେ ଯେପରି ସେ କାହାକୁ ଝୁର ଝୁର
 ହୁଣ୍ଡଣ ବେଳାକୁ ରହିଲ । ମନରାଜ ହୁଣ୍ଡଣରେ କାଳ ଓକଲ
 ଓକଲିପଣିର ଅକପୋର ରହିଲ । “ନୂଆସଣି”ର ବାଧା-
 ଗୋପନରେ ଭରଣ “ଲେ ମାଧ୍ୟ” କେବଳ ଗୋଟିଏ ଚଣ୍ଡା
 ଲେଖେ ଗୁପ୍ତା କାମ ଶ୍ରୀଏ ବୁଝି ସିକ୍ଷକ କାମରେ ରାଜିପା
 ଦେଲ, “ବେଶ୍ୱସିନକ”ର ସଙ୍ଗରେ ଲେଖ ବେହରକୁ କାହାର
 କଲ ।

ସୁଦ୍ଧ ବୋଧ ସର ପୂର୍ଣ୍ଣ କର ଗୁଲିପିତା ପାନ କ୍ରମ
 ଯେତେବେଳେ ‘ବେଶ୍ୱସିନକ’ଟି ସେ ମାତ୍ର ଗାଏ—“ଏକ
 ବୁଦ୍ଧ ଶିବ ପାନ ଦେଲ, ଏକର କାଳକୁ ଗୁଡ଼ ଦେଖି ନ ପାରିଲ
 ବୋ ଦେଲେ” ପଦ ପାତ, ବୁଝାଇ ଅତି ସର ଲେ ହୁଏ ।
 କ୍ରମେ କି ବୁଝି ବୁଝାଇ ସେ ହୁଏ ହୁଏ । ସେ ଅର ହୁଏ କର
 ପାତେ ନାହିଁ ।

ତା ସୁଦ୍ଧ ବୋଧ ଗାଏ ସେ ସୁଦ୍ଧ ଗୁପ୍ତ ସୁଦ୍ଧ ହୁଏ ।
 ସାନ ଗୁପ୍ତର କାହା ବେଳେ ଯେତେବେଳେ ବେଶ୍ୱସିନକ, ବୁଝାବୁଝା

“କୁହଳଶ୍ରୀ”, “ଅଶୀଷିକା” “ପ୍ରାବନ୍ଧିକ କେଶ୍ବୀ”, “ରବିନ ପ୍ରସାଦୀ”, “ସ୍ବାଧ୍ୟାୟୋଗୀନ” ଆଦି ଦେଖି ପଣି ପଢ଼ି ଗୋଟି ଗୋଟି ବୁଝାଏ । ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତି ଦେଇ ଗୋଟି ନାମରେ କେହି ଅଥେ ପଢ଼ିଲେ ମା ଶୁଣି ପଡ଼ି ମୁହଁ ମୋଡ଼ନ୍ତି, ବୁଝିଲା ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ି ଲୋ ଅପଣ ଲଜା ଭର ଚୋରରେ । ମା ଶୁଣିବ ବୁଝାଏ—“ସ୍ନେହଟିକ ପୁଅ ଦେଲେ ଫସାରେ ମନୁଷ୍ୟର ଭୋଗ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ସ୍ନେହ ଦେଖିବି ସ୍ବର୍ଗ ସେଇଠି । ଆମ ଦେଶର ଭର ଗାନ୍ଧେନ୍ଦ୍ର —“କୌତୁହ ସମାନ ଆହା ଅଟେ ସେହି ଭର, ପରସ୍ପର ସ୍ନେହ ଦେଇ ଆଉ ନିରନ୍ତର ।” ଭର କୋଠରେ ପେ ବସିବାକୁ ପୋଷା ଆଉ ଭର ଦେଖିମାନେ ରହନ୍ତି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ସ୍ନେହ ସେବା ସମାନ ରହୁବା ଉଚିତ । ଭରର ଅଧିକାରୀ ନାହିଁ । ନାହିଁ ସବୁକେଲେ ସ୍ନେହପୀଳା ଦେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦାସୀ । ଅଧିକରେ ନାହିଁ ପେ ସ୍ନେହ ପୁଅ, ବା, ନରୀରେ ପର ବରୁଣ, ହିଅ ହିଅର ବୁଝି ମୁହଁରେ ‘ଆଉର ଅନ୍ତର’— “ମୋ ପୁଅ, ମୋ ଭଉଳା”, “ମୋ ଭଉଳ, ମୋ ବାଉ” ଚହୁ ନିଜ ମେଠ ଗାନ୍ଧି ବାମ ଭରେ, ଦେବେ ସେ ଭର ହୁ’ଣା ବଟ, ଭଲ ଗୋରରେ ନର୍ଦ୍ଦ ପାଲଟେ । ଧୂଳି ସଦୃଶ୍ ଧୂଳି ଫସାଉ, ଧୂଳି ଲାଜ ଦୂର୍ବ ନର୍ଦ୍ଦରୁ” ଚୋପ ।

ଲେଖକ ମା ନିଜ ଭରଣ ଭରକୁ ଆସେ ବହୁ ମୁହଁରୁ ଦାସୀ ଶୁଣିବାକୁ । ଯୋକିଆ ମୁହଁରୁ ଏ କାଳ ଶୁଣି ସେ ଭାବେ କଥା ନାହିଁ ନା ଦେଖ ।

ଲେଖକ ପେଟେକେଲେ କେହି ଶାନ୍ତବା ଆହା ମା’ ଆସେ ଶାନ୍ତବା ଦାସୀ, ବୁଝା ମା’ ଆନନ୍ଦରେ ଏକଥା ମାଡ଼ନ୍ତି ଆ’ନ୍ତର,

ମିତ୍ରା ଉପସ୍ଥାପନା ଯେତେବେଳେ କର ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗୋପାଳ
 ଦେବ ଥିଲେ,— ଦୁଷ୍ଟପୁର ଗଲେ ଯେବା ବନ୍ଦରେ ପଡ଼ି
 ବେଶେର ବରନ୍ତି, ବାହାଡ଼ାରେ ମୁହଁ ଖୋଲ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ।
 ତାଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଗୋପେଶ୍ୱର ଦାସେ ଥିଲେ,— ଶୁଣିଲ କୁଣ୍ଡିତ
 ପାଦ ଖସିବୁ ଦେବର କର୍ମଥିଲେ ଲେଲେ ପଛରୁ ଥରେ କୁକୁର
 ଥାଏ ଫୁଲି ଦେଖିଥିଲେ ତୋଲ ସେ ଅନ୍ତୋରୁଣପତ ଶିବୋଦକ
 ସ୍ନାନ କରୁଥିବା ଦେଖି ଯଦି ଯେତେ କୁକୁର ଗାଉଁକଲ ଶୁଣି
 ମାଡ଼ନ୍ତି ସାଙ୍ଗେ ହାତପାତ୍ର କାତ ମୁଲ ଶେଷେ ଟଙ୍କା ଶୁଣିଲ
 ଦେବେ କ । ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ‘ପଦ’ ପୁଣିଲ । ଦୁଇପ ଟଙ୍କାରେ
 ବସନ୍ତ ନିହାରି ଦେଲ । ବୁଢ଼ା ଘରକୁ ଫେରି ଜମି ଗଣ୍ଡିତ ବଡ଼
 କନ୍ୟାମୁଲ ଶେଷେ ଘରର ବନ୍ଦର ବାନ୍ଧି ଚାଲିଲେ ନେଲେ ।

କେ ଅବସ୍ଥା ଲଳିତମୋହନ ଶୁଣିଲେ ଶୋକେ ରୁପ ଦେଖି
 କନ୍ୟା ‘ପ୍ରାଣହୀନ’ର ରୁପ ଚାହିଁଲେ ଶୁଣି ସନ୍ଦେହ କରୁଥିଲେ ।
 ଗୋଟି ଲେଖକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ପାଇ ଦେଖିଲେ— କନ୍ୟା ଦେଖି
 ରୁପଦଳ । ମାତ୍ର ନାଚିଲେ ଗୋଟିଏ ଦଣ୍ଡ । ସାତମସଲା ନ
 ସରଣ ଲଳିତମୋହନ ପ୍ରାଣହୀନକୁ “ନୋଟିସ୍” ଦେଇ—
 ‘ନାଚନ୍ତୁ ଦଣ୍ଡ ଓଲଟ ଦେବାକୁ ଦେବ ।’

ଦ୍ରବ ବଡ଼ ପ୍ରକାର ଧାରୀ । ଦଣ୍ଡ ନିଷ୍ପାଦନ ଧାରକରୁ
 ତା ଲୋକ କେବେ ‘ଲୁଣାଳା’, ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ, ‘ଅଲଗା’
 ବୋଲି ପଛରେ ଚାଲି ଯିବା ସେ ଶୁଣିଲେ । ପୁଣି ସେ କଲ ସ୍ତ୍ରୀ
 କାନ୍ଦି ଦଣ୍ଡିତ ସମସ୍ତା ଲେଖି । କାନ୍ଦି ଶୁଣି କେବେ ଦଣ୍ଡି
 ଓଲଟ ସେ ଧ୍ୟାନ ଦେବ, ଏତଥା ସ୍ତ୍ରୀ ସେ ନିଜକୁ

ବୁଦ୍ଧଶେଷର ଉପରେ ମନେପକା ଚନ୍ଦ୍ର ଘୋଡ଼ାଘରା ପରି
ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀନରାୟକୁ ପ୍ରାଣେଇ କଲା ।

ଆଶୁ, ଶୁଣୁଇ ଦଣ୍ଡା ବୁଦ୍ଧେଶା ଗୋରୁର ସେବା ଖାଇ
ଲାନେକୁ ବୁଦ୍ଧେଶା ମନେ ପକେ । ଆଶୁର ଦଣ୍ଡା ସେବେ
ସେବାର ପରମ ଧର୍ମ ମନେ ପକେ ବୁଦ୍ଧେଶା ମୁଦୁର, ଧନପେଶା
ବେଶେ ଧ୍ୟା ଗୋରୁ ପୁରୁ ଶେର ଦେଇ ଆଶୁର ଘୋଡ଼ା କଡ଼
ପରେ ପକେ ଶୁଣି ଦେବାକୁ ବୁଦ୍ଧେଶା ନାହିଁ । ପ୍ରଚେତ ଲକ୍ଷ୍ମୀର
କ୍ରୋଧ ପକେ, ପକେ ଆଶୁର ଦେବା ଦେବା 'ନ ଦେବା' ସେ ପୁରୁ
ଧୁର ନାହିଁ । ଏପରିକି, ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଦେବା ଆଶୁ ବୁଦ୍ଧେଶା ସେବା
ପରାପରି ପିତାକୁ ଲଢ଼ିବା ଦେଶେ ଲୋକେ ପକେ ମାତୃପଦ ପଡ଼ି
ପିତି ଅଧିକ କହୁ କହୁ ଆଶୁର ପରାପରି ସେବା ଲକ୍ଷ୍ମୀ—

ପ୍ରାୟ ପକେ ଦେବାରେ ବୁଦ୍ଧେଶା କୋଠାରେ ଦେବା
ଆଶୁ ଦେବାରେ ଦେବାକୁ ପକେ ଶୁଣୁରୁ ବୁଦ୍ଧେଶା ଗୋରୁର
ପରମ ସେବା ମନେପକେ । ସୁଖି ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହୁ ଅଧିକ
ବୁଦ୍ଧେଶା ଦେବା ବୁଦ୍ଧେଶା ପରମ ଦେବା ଦେବା ଦେବା ନ
ବୁଦ୍ଧେଶା ଧ୍ୟା ଆଶୁ ଦେବାରେ କେବଳ ନେଇ ପକେ, ପରପା
ପକେ କଲା । ଅନାଦେବା ଦେବା ଆଶୁ ପକେ ଦେବାକୁ ଦେବାକୁ
ଦେବା ମନା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ପରମ ପରମ ଦେବାକୁ
ଦେବାକୁ ଦେବା ଦେବା । “ଦେବାରେ ପକେ ଅନ ନାହିଁ” ଦେବା
ବୁଦ୍ଧେଶା ନାଦ ଦେବା ନାଦ ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା
“ଦେବା ଦେବା, ଦେବା ମୁଦୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀର ପରମ, ମାତୃପଦ, ପରମ”
ପରମ ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା
ଦେବା । ଦେବାଦେବା ଦେବାଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା ଦେବା

କୁହା ଖଲି ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଦାୟ ହେଲା । ଏଭଳି ମୋଟେ ଗୁରୁଦିନ
ପୁଣି ସେବା ଗୁରୁକୁ କି ମାତ୍ର କୁହାକୁ ଥିଲା ଅଜଣା । ବାଡ଼ି
ଗାନ୍ତୁ ‘ଦ ମୁହଁ’ ଘାଟକରୁ ଉଦୟ ମନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ରସା ପାଇଲା ।

କୁହା, କୁହା ଗୋଦର ଉପରେ ସେବାରେ ଛୁଇଁ ହୋଇ ଅତି
ଗାଁଠାରୁ ସେବା ପାଇବାକୁ ମନ କଲେ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟକ
ହେଲେ କୁହା କୁହା ଗୋଡ଼ ଘାଟିଲା । କୁହା କୁହାକୁ ଦାଣ୍ଡରେ
ଅତି ଘାଟିବାକୁ ଦେଲା । ଏପରି କେତେଦିନ ଗୁଲୁଲୁ, ନୂଆ
ସୂତାର ଗୋଦରା ଘରକୁ ଚାଲି ଅସୁବିଧାରୁ “ଦେଶୁଅ ପିଲା”
ହେବ ବାହାରିଲା ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଲଳିତମୋହନ ନାଚରୁ ଦନ୍ତୀଆ ବାହାର
ଦେବାକୁ ବାଲମ୍ବାର ଦେଖିଲେହେଁ “ଘାଣ୍ଟି ଗାଲ ଦେଖିଲୁ”
ବୋଲି ମିତ୍ର କହୁ ଗ୍ରାସ ବ୍ୟବସାୟ ଦୋଷରୁ ରକ୍ଷା ପାଉଥିଲା । ଘାଣ୍ଟି
ବାହାର ପିଲାକୁ ଲଳିତ ଦୁପଟା ପାଇ ଦେଇଥିବା ‘ନୋଟିସ୍’
ବାଣିଜ୍ୟ ଦେବାକୁ ଧରି ଦେଲା । ଗ୍ରାସ ଏ ଘଡ଼ସରି ବାଲରେ
“ହେଉଁ ଧରିବା ଉଦୟ” ଶୁଣି “ହଁ ହଁ” କର ଗୁଲିଲା । ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରାମୀ ପେଟରୁ ଏ ବସ୍ତା ଲୁଗାପିନ୍ଧେ ସେଥିପାଇଁ କୁହାବଜାର
ପାଖେ ସମ୍ପ୍ରଦେଶର । ଲଳିତ ଶୁଣିଥିଲା— ଗ୍ରାସକୁ ସେ
ଘରରେ କେବେ ଶୁଣିଲେ କେ ଶୁଣିଲେ ଲଳିତ ଅଧୁନା ବସିଲା
ଦେଲା । ଗଡ଼ ଦେଲା ଦେଲା ମଧ୍ୟରେ ବସି ଗଲା । ନାଚରୁ ଦନ୍ତୀ
ବାହାର ନାହିଁ । “ହଁ”ର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ କିଏ ଶୁଣି
କଲ ନାହିଁ” ବୋଲି ଲଳିତ ମନରେ ବସି ଗଲା ହେଲା ।
ଦେଖି ଗ୍ରାସକୁ ସେ ଅତି କହି ଅଧିକ କହିଲା ନାହିଁ । ଗ୍ରାସ ଦେଲା
ମନ ମନେ ଶୁଣି ହେଲେଲେ ସେ— କୁହାବଜାର ମଧ୍ୟରେ
ଶ୍ରାମୀ ସବୁ ଧରି ଲୁଗା କଲେ ।

ଦ୍ରାବକୁ ଲଳିତ ଯଥା ସମ୍ଭବେ ପଦ କିନ୍ତୁ ଦେଖି ନାହିଁ
ସତ, ମାତ୍ର ତା ମନରେ ମୁର୍ଖ ସ୍ତ୍ରୀ କାତ ପ୍ରତି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ
ବିଶ୍ୱାସର ଶକ୍ତି ମୁଣ୍ଡିଲୁଣ୍ଡ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଦେଖିବ
ଦ୍ରାବକୁ ପର ସ୍ୱପ୍ନ ସୋପାନ ଭବ ପାଇବ ନାହିଁ । ଚନ୍ଦ୍ର ଚାନ୍ଦ
କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ଦର୍ଶିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସାଧୁ ଦ୍ରାବୀ ତାହା ପିତାକୁ ଦ୍ରାବ ରମଣର ବରଦ ମମତା
କୁ ନାହିଁ ଦେଖ । ସେ ବର ଦେଇବାକୁ ତା ଲୋକ ଦେଖିବା
ରମଣରମଣ ମୁଣ୍ଡର ବର—“ହୁଏ ନଥିବା ମତ ପଞ୍ଚକ ପାଇଁ
ବର ପାଇ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ପାଇବ ରଖିଥିବ । ପ୍ରମାଦ ଶକ୍ତି
ସମୟ ଦେଖି ବରଦ ଦେଖା ପାଇବା କିନ୍ତୁ ପାଇଁ ଦିନ ଆଉ
ଆଉ ଦେଖିବୁ ।” କେଜାଳୀ ।

ଦ୍ରାବ ଚୈତନ୍ୟ ରମଣର ସକ୍ତି ବାଣୀକାରୀ ଦେଖିବା
ଦେଖିଲା । ସେଇ ହୃଦ ଆନ, ଶୁଦ୍ଧି, ଭବ, ମୁଖ ମନ୍ତ୍ର ପଦେ
ଲେଖାଏ ଲେଖି ରଖିଲେ ଲେଖିଲା ଦେଖିବା ଦେଖିବା ସମୟକୁ
ସମୟ କିନ୍ତୁ ଲଳିତ ଲଳିତ ଦେଖିବା ଦ୍ରାବ ପଦରେ ଦେଖି ପ୍ରତ୍ୟାକ୍ଷ
ପଦକୁ ଦେଖି—“ବରଦ ଦେଖିବା ସମୟକୁ । ଲଳିତ ନାହିଁ । ମୁଖ
ପଦ କି ଦୁଇପଦ ପିତ । ବାପାଙ୍କ ପାଇଁ ପଦ ପଦ୍ମନାଭି ଲୋକ
ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ଲୋକ ପଦ ପଦ୍ମନାଭି ଭବ
ଦେଖିବା । ସମସ୍ତ ବର ପଦ୍ମନାଭି ତା ବର ଦେଖିବା ପଦ୍ମନାଭି
ଶୁଦ୍ଧି ମନରେ ପଦ ଦ୍ରାବ ଦେଖିବା । ବାପା ମନ ଦେଖିବା
“ଦେଖିବା ଦେଖିବା ପଦ ଦେଖିବା ଦେଖିବା ।” କେଜାଳୀ ।

କେଜାଳୀ ଲଳିତ ସମୟରେ ମୁଣ୍ଡର ଆଦର ପଦ ଦେଖିବା
ପଦ୍ମନାଭି ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା

ତେଜ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରାତ ଭ୍ରାତ ଶାଳିଧୀ ପିତୃଦେବ । ମୂର୍ଖ ସ୍ତ୍ରୀର ବିଷକ୍ର
 ହୃଦ ତା ଗୋଡ଼ା ବା'ରେ ନୁହେଁ ଦେବ । ସେ ଶକ୍ତ ଉଦେ ।

ତେଜ ତେ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଏ ଭରତରେ ଗୁଣ ମର୍ଦ୍ଦିତ
 ଦେବାକୁ ଲାଗିଲ । ଏଥିର ବାରଣ କ'ଣ ବୋଲି ସେ ନାନା
 ଚିନ୍ତା ବେ ଲାଗିଲ । ତେ ତେଜ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଗାଁ ଭରଣ ଭରଣ
 ହିତ ଦେଖି କେବେବା ଲଜା ବରଣବା କଥା ସେ ଶାଶୁଠାରୁ
 ଶୁଣିଥିଲ । ତେଜୁ ତାର କଲ ଭ୍ରାତ ତପୁଜବାକୁ ସେ ଭାବିବାକୁ
 ଲାଗିଲ—“ଦୋଷତ୍ରୟ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ସେଇ ଭରଣଦେବ ହିତ
 ସେମାନେ ସକଳ ଗାତ୍ର ବିଷମୟ ମଣ୍ଡୁକିନ୍ତ୍ର । ସେଥିପାଇଁ ସକଳଦେବ
 ବରଣବର ମୁଖ ମାନବସାଥୀ, ହସ, ଖେଳ, ସକ୍ର ।”

ଏ ଭେଦରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ ପାଇଁ ସେ
 ସଂଗ୍ରହ ପଦମା'କୁ ଧାନ ଗୁଡ଼ିକ ଲାଗିଦେଇ ସି. ଅଭ. ଡ.
 ତା'ରେ ନିନ୍ଦିତ କଲ । ପାଦମା' ଭରଣରେ ସୁଦା ନିଆର
 ହାତ ବାନ୍ଧିବା ହିତ । ସେ ଗୁଣ ଠାରୁ ଲାଗି ମୁଖଦ ଗାଲ ଅନ୍ତର
 କେବଳ ଅନ୍ତର ଗାଲଦ ସେଥିପାଇଁ ତେଜୁ ଦିଅର ଏଣୁ କେଣ
 ସେତେ ଗୁଣକୁ ଅତି ଧରଣେ ଦେବ—“ସଦାଶିବ ନଳିନ ସା'ନ୍ତ୍ର
 ତା'ରେ ଗଲବେଳେ କେଣ ମଣ୍ଡିର ତା'ରେ ତା'ରୁଥିଲ, ମତେ
 ଦେଖି ଦେଖି ଦେଇ ଦେଇ । ସେଥିବେଳେ ତାର ଦେହରେ
 ଗୁଡ଼ିକୁ ଗାଲର ଶୁଣି ଦେବ ଦୋଲ ମୁଁ ବାଟ କେତେ ଲାଗି
 ଅନୁଷ୍ଠାନ କଲ ଦେବକୁ କେଣ ମାରିଅ ଗୋଲ ଅଳ୍ପ ନିଆରେ
 ପଶିଲ । ତାର ବାଟରେ ତା'ର ଗାଟି ଶୁଣି ନିଆରୁ ଅନ୍ତର
 ଧରଣେ ଗଲବେଳ । ନଳିନ ସା'ନ୍ତ୍ର ସେଇ ଦେବ । ମୁଁ ତାର
 ପିତା ଦେଖି ଦେବକୁ” । ନିଆର ।

[illegible]

ଘୁସକୁ ମା'ଧନ ଦେ ଏ ଖରେର ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ବରୂପ ପେଟେ
 ଦୁଃଖଦାକୁ ବଢ଼ିଲେ, ଘୁସ ଦାନ୍ତରେ ବୁଟା ଧରି “ଏପାପ ପ୍ରବୃତ୍ତି
 ସ୍ବତଃ” ବୋଲି ସ୍ବାମୀ ଅଗରେ ପାଦପତ୍ତ ଶୋଇଲା । ମାଡ଼ୁଲେ ମଧ୍ୟ
 ଘୋଡ଼ର ଚାତର କଥାରେ ଚିଣ୍ଡାସ କଲେ । ତେଣେ ବେଶ ଭର
 ବିଷ ସ୍ବାମୀ ଅଗବାଦରେ ବିଷ ଗଲେ ମନ୍ଦିତ ବୋଲି ପ୍ରମୁତ ହେଲା ।
 ଲଳିତର ଦୁଃଖ କଥା କେହି କୁହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭରର ବିଷ
 ବୁଦ୍ଧରେ ସେ ପଣେ ପଣେ ନେବାକୁ ଜାଣି ପାଇଲା ନାହିଁ ।
 ଦଳସ ଲଳିତ ଲହ ନ ଦିନ ରବିତ ଦାନ ଦାହାକୁ କିଛି ନବୁ
 ଦର୍ଶି ଶୁଭିଲ ।

ସପରୀଣୀ ପ୍ରସନ୍ନ ସ୍ବାମୀ ଗଙ୍ଗାର ପାଦରେ ପଡ଼ି, ମାତ୍ର
 ସ୍ବାମୀ ମୁଖ ଦର୍ଶନ କଲା ପଣ ପିନ୍ଧାସଣ ଘୁସ କି ପଣେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ
 ହୁଅନ୍ତା । କପାଳ ନିମ୍ନ ଦଳସର ଦାନ ଗଠିଲା । ଏ ଖରେ ପାଇ
 ପ୍ରତିଦିନେ ବିଷର ଦୁଃଖ ଅପନୋଦନ ପାଇଁ ଘୁସକୁ ତାଙ୍କ
 ନେଇଗଲେ । ବୁଢ଼ା କି ଅନ୍ଧ ସାହାଡ଼ା ଦେଖି ଲଳିତ ଏକୃଷ୍ଟ ଭରେ
 ରହନ୍ତା । ଦିଶୁ ଦୁଃଖର ତାଲ ଦେଇ ଠାକୁର ପୁଅ ଦାନ
 ଦେଇଗଲେ ।

ପ୍ରକଟେଇ ପ୍ରକଟେଇ ୧୦ ମସିହା ପାଖୁ ପକାଣୀ
ପ୍ରକାଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେତେ କାଳେ ବୋଲୁଥାନ୍ତି, ମାଲମାନଙ୍କ-
ପାଇଁ ସେତେ ବର ବାଡ଼ି ଯେତେ ବର ବସି କର ଦେଇଥାନ୍ତି ।
ତାହାର ଉଦାହରଣ— ପାଖୁ ପକ୍ଷ ବାହାଞ୍ଚାରେ ଉତ୍ତମୁଲ,
ନୟାଗଡ଼, ଯେଉଁଠି ପ୍ରକଟେଇ କାଳେ କରୁ ପାଦେଇ । ମାଡ଼
ମାଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବୋଲି, ଯେତେ ଯେତେ କେଉଁଠି ।

ତାହାର ପାଖୁ ନେତ୍ରୀ କାହିଁ କୁହୁଛନ୍ତି ମାଲମାନଙ୍କ କୁଡ଼ି
କୁଡ଼ି । ମସିହା, ମାଲମାନଙ୍କ ଉଦାହରଣ ଯେତେ ମସିହା ଯେତେ
କାଳ କୁହୁଛନ୍ତି ଯେତେ ପକାଣୀ । ପ୍ରକଟେଇ କାଳେ କୁହୁଛନ୍ତି ।
କୁହୁଛନ୍ତି ଯେତେ ମାଲମାନଙ୍କ ଯେତେ ବର ଯେତେ କେଉଁଠି ।
ପ୍ରକଟେଇ କାଳେ ।

ସେତେ ମାତାଜୀମାନେ ପ୍ରଶ୍ନର ଭରି ଶ୍ରବଣକଣ୍ଠ ଘର ପହଞ୍ଚିଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସେମାନଙ୍କ ସେବାରେ ନିଜକୁ ଭଜିଯୋଗ କଲେ । ମାତାମାନେ ଗ୍ରୀଷ୍ମର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଶୁଣି କହୁନ ଝେଦ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସତେ ସଙ୍ଗେ ଗ୍ରୀଷ୍ମକୁ ମାତା ହୋଇଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସନ୍ନହୃଦୟ ହେଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ତା'ର ସନ୍ତତ ପ୍ରାଣ ପ୍ରସାର କରି ଉପସଦୃଶୀଭାବୀ ପ୍ରବଣ କଲେ—“ସଂସାରେ ‘କିଏ ତା’ର ପୁଅ ପତ ? ନିଜର ଦେହରେ ପୌନେଟିକ ଥିବାପାଇଁ ପର ପୁରୁଷର ପେଟରୁ ଦୁହଁ, ନିଜ ସ୍ତନୀର ମଧ୍ୟ ସେପରି ଝୁରୁ । ସେତକ ପରଶି ଦେଲେ କିଏ କାହାକୁ ପଶୁରେ ଥର ॥ ମିଛ ମାୟା ସଂସାରେ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତ ସ୍ତନୀହିଁ ଦେବଲ ଗୋବର । ଗୋବର ଜଗତ-ପତି । ତାଙ୍କୁ ଏ ଦେହ ପୌରନ ଲେପିତା ପ୍ରେମରେ ଉତ୍ତର କଲେ ପେଟେ ଚନ୍ଦ୍ରୀ ଅନନ୍ଦ ମିଳି, ତାହା ଦେଖି ସ୍ତନୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀତାରୁ ମିଳି ପାରିବ ? ଗୋବର ପ୍ରେମରେ କଲେଇ ହୋଇ ସାଧୁ ସନ୍ୟାସୀଙ୍କ ସେବା କରୁଥିବା ଦେଖି ଅପର ଗୁଣ, ଅନୁରକ ନବଲେ ତାହା କିପରି କଥାରେ କହୁଥିବେ !”

ସାତ କଥାରେ ସଜା ଭୁଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମର ମନ ସଂସାର ପ୍ରତି ଚକ୍ରର ଲବନ । ସେ ଥର ତାହା କଥାରେ ଭ୍ରମେଷ ନବର ପତି ଭୁଲ ଅତି ପ୍ରକୃତ ଦୟା ପ୍ରାଣ ଶାନ୍ତିର ଉଦୟ ପାଇଁ ମାତାଜୀ ଦଳରେ ମିଶିଲେ । ମାତାମାନେ ନୂଆଁ ପିତାଙ୍କ ଧର୍ମ ମଠ ମହନ୍ତ ପାଦରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ନୂଆଁ ମାତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହନ୍ତ ମହାଶୟାଙ୍କ ଦେହ ସରସରେଇ ପଡ଼ିଲା । ଦେହ ମନ ପୌରନ ଲେପିତା ପ୍ରେମରେ ପ୍ରହସ୍ତ ସୁରୁଷୀ ପ୍ରମାଣ ମହନ୍ତ ମହାଶୟାଙ୍କ ଅର୍ପଣ କରି

କାହିଁ ଠାରୁ ନିଃସନ୍ଦାନ୍ତର ସେବାଧର୍ମ ଦାୟା ହୁଏତ ଦେବାକୁ
ମୋର ମାଆମାତେ ଧ୍ୟାନକୁ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ
ଦେଖନ୍ତୁ । ସରକାରୀ ଧ୍ୟାନ କୁଳୁ ଶୋଭାମୟୀ ସେବାଧର୍ମ
ଦେଖନ୍ତୁ ହୁଏତ ଦେଖ । ଶେଷ ମନ୍ତ୍ର ସ୍ତୁତିର ସ୍ତବ୍ଧ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ
ଦେଖ କୁଣ୍ଡଳୀ ଦେଖ ଦେଖ ସ୍ତବ୍ଧ ସ୍ତବ୍ଧ ସ୍ତବ୍ଧ ଦେଖ ।

“ସୁତ ବେଢ଼ୁ, ଘେ, ଘୋର ମାତାଙ୍କ ଦେଇ” ଏବଂ
 ଗୋରୁ ବାଦଳ ମ’ କୁଣ୍ଡା ଲୁହର ଗୋରୁର ଗୋରୁ ।
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ । ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ
 ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ଗୋରୁ ।

[illegible]

ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ଚିନ୍ତା ଶକ୍ତିର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ
 ଶେଷର ଅବସ୍ଥାକୁ ଦୃଷ୍ଟି କରି ଦେଖିଲୁ । ନିଜର ଅନୁଭୂତି
 “ଶେଷର ଅବସ୍ଥା” ଯୋଗୁଁ ଦୃଷ୍ଟି ଯେତେ ଦେଖିଲୁ । ଅନୁଭୂତି
 ନିଜର ସବୁ ଦେଖିଲୁ ଦୃଷ୍ଟି ଯେତେ ଦେଖିଲୁ ଯେତେବେଳେ ଯେତେବେଳେ
 ସେହି କାଳେ ଯେତେବେଳେ ।

ଚଇତାଳୀ

ମାତା-ଦଳ ବାପା ପୁଅ ହଳକୁ ଦେଖି ପକଇ ଲେ ।
 କ'ଣ କହୁଲ—“ମାତା ହେଉପକଇ କି ସ୍ୱାମୀ, କି ଶ୍ୱଶୁର ।” କ'ଣ
 କହୁଲ—“ମାତାଜୀର ଚରଣପାଦ ସ୍ୱାମୀ ।” କ'ଣ କହୁଲ—
 “ଧର୍ମଦାୟା ନେବା ଲେଉଟୁ ଯେ ପୁଣି ସସାରକୁ ଟାଣିନାଏ ତା’ର
 ମୁରା’ନା ପାଟେ ।” ଘୁସି ମାତା ଅସ କହୁଲେ—“ମୁଁ ସସାର
 ଛାଡ଼ି ସେବାଧର୍ମ ନେଲେବାର ମୋଠାରେ ଅଛି କଣ ଅଛି ?”
 ବୁଢ଼ାକହୁଲ—“ବିଅ, ତମେ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯିବେ ଯିବ, ନୋହୁଲେ
 ଏଇ ଭୂମର ଅତି ଅତଳେ ମୁଣ୍ଡପିଟି ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବ ।”

ବୁଢ଼ାଙ୍କ ହାତ ଦେଖି ବାବାଜୀ ଶେଷରେ ଚିତ୍କା ପଡ଼ିବାକୁ
 ବାଧ୍ୟହେଲେ । ମୁହଁ ଅତି ରଙ୍ଗ କର ବୁଢ଼ାକୁ ଅସି ଧମକ ଦେଲେ
 “ଭୂମ କେଉଁ ମାତା ହେବା ପକଇ କେଉଁ କିଧିର ବରକୁ ଯିବ ?
 ଶୀଘ୍ର ଭୂମ ଚାଲିଯିବ ।”

ହେଉ ଉପାସରେ ବୁଢ଼ା ଅଛି ଅଛି ମାତାମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼-
 ତଳେ ପଡ଼ି କୋଉକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବ ।
 ବାବାଜୀର ଧମକ ଦେଖି ବୁଢ଼ା ପ୍ରକୃତ ହେଲ । ମରୁନୁ ବାଡ଼ି
 ଦେଖେଇ କହୁଲ—“ବାବାଜୀ ମହାସତ, ଏଇ ବାବାଜୀ
 ଦେଖୁନା ? ଅଛି ଭୂମର ସେଟେ କଣ କରୁଅ; ପକଇ ଭଲହୁଅ
 ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବ ।”

ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଶେଷ ଚେଷ୍ଟା ମଠି ମରୁନୁ “କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନାହିଁ” । ସେ
 ମାତାଙ୍କୁ ନେଇ ମରୁନୁ କହୁ ଘୁସି ମାତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ
 ଶୁଣିଲ ଦେଖେ । ଘୁସି ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଖେ ମିଳିବ କେ—“ତାକୁ
 ଚଳେ ପୁଣି ତ ସ୍ୱାମୀ ପର ଲମ୍ବାରେ ପଡ଼ି ମୋ ଉପାସ
 ମଜୁର, ବରକୁ ପାଇ କି ପୁଅ ।”

ବାଦାଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଚେର ଖଣ୍ଡି ତେଲ ବହୁଲେ— “ଏଇ ମୋହନ ଉଷ୍ୟ ଲୁହରେ ଭସ୍ମ । ଗାଣିକର ଦାଃି ଶାନ୍ତରେ ଦେଲେ ଧୂଆଁ ଚୁମର ଘୋଷ ବେରେ । ଘାଟା ବହୁତ ମାଲ ବେଲେ”

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରାଣ ଶେଷ । ପିତା ପଦରୁ ମାତାଙ୍କାମରେ ବାପା ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲେ— “ଗ୍ରୀଷ୍ମ ମାତାଙ୍କ ସେବାଧିନରେ ତାହା ଦେଖାକୁ ବେର ନାହିଁ । ସେ ଦେଖିଠି ଥିଲେ ଦେଲେ ଲୁହ ଘୋଷରେ ସେବା ବହୁଥିବେ ।”

ବାପା ପୁଅ ବଳ ଦେଖାନ୍ତୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମରାସ ବାମ ପାଦ ଗୁଳନା ଦେ । ବେରେ ପ୍ରାଣେ ସଂସାର ସଂସାରବାଦାଳ ଦେବା ଶେଷର ଉଷ୍ୟ ଦାଃି ଶୁଭ ଚୁଆ ସଂସାର ଲଳିତକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲା । ଉଷ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଲଳିତ ପଦରୁ, ଶାନ୍ତି ଦାଃିରେ ପାଠର ଦେଲା । ଦେଖାକୁ ନାହିଁ ନା ଦେଖିଲେ । ପିତାଙ୍କର ଦେଲେ ଲଳିତ ଦେଲେ । ଘାଟାବେର, ପ୍ରାଣର ଚିତ୍ରା ପଦର ଲଳିତ ଟିକିଏ ପଦୋପା ଲଳିତ । ଘାଟ ବହୁତ ବାଦାଳ ଘୋଷାଏ ପଦ ପଦର ଦେଲେ ପଦର । ଚଳ ପ୍ରାଣ ଦୁର୍ଗ ନଷ୍ଟ ଦେଲା । ଲଳିତରେ ଦେ ଦେ ଗୁଣାଏ ଲଳିତ ଲଳିତ ପ୍ରାଣର ଦେଖାକୁ ଲଳିତ । ପଦ ପଦାଳ ପଦର ଘାଟ ସେ ପଦ ଦେଲା । ଘାଟା ଲଳିତ ଲଳିତ ଲଳିତ ଲଳିତ ।

ପଦପଦର ଦ ପ୍ରାଣ ମାତାଙ୍କର ଲଳିତା ଲଳିତ ଲଳିତ ଲଳିତ ପଦର ଦେ ଶୁଣିଥାଏ । ପଦପଦାଳ ଲଳିତ ଲଳିତ ଲଳିତ ଲଳିତ ଲଳିତ— “ପଦପଦର ପଦପଦର ଦେ

ଯୋଡ଼ି ଧୂଆଁକୁ ତୁ ସବୁ ଦେବୁନର ଯୋଗଦା ନାହିଁ । ଲଳିତ
ଶୁଣି ଦେଇ ପ୍ରୀତି ଚୋର ପଡ଼େ । ମନେ ମନେ ଭାବେ “ସେ
ଅତି ଏତେ ମନ୍ଦର କହା ପେଶେ ଦେଇ ॥” ଠିକ୍ ଦେବଦେବୀ
ଅତି ଅତଳେ ଅସି ହାକୁଡ଼ି ପାଏ ଧ୍ରୁବ । ଲଳିତ ଦେବୁ ଦୋର
ଧ୍ରୁବର ଅପଦ ମୁଣ୍ଡେ ନିଶ୍ଚୟ ବରେ । ଦେଖେ— ଧ୍ରୁବର
ନାକରେ ଅତି ଦୁର୍ଗା ନାହିଁ । ଦେବ, ବାନ ଡାକ, ପାଦ ଖାଲି ।
ଚେ ଭାବିବାରୁ ଦେବେ ସେ ଅନ୍ତର ଅନୁନୀତ । “ଧ୍ରୁବ ଅତି
ମୋର ପ୍ରକୃତ ସ୍ତ୍ରୀହାର ପରିହୃ” ଭାବ “ପ୍ରିୟେ ପ୍ରିୟେ” ବୋଲି
ଅଳିଙ୍ଗନ କେବାକୁ ଲଳିତ ଚେଇଁ ପଡ଼େ । ଧ୍ରୁବ ପଛକୁ ବଢ଼ି
ବାଧା ଦେଇ କେବେ— ହୁ, ହୁ, ପାପ ॥

ଲଳିତ ପ୍ରକୃତସ୍ତ୍ରୀ ହୁଏ । ସେ ଅଳିଙ୍ଗନ କେବା
ଦେବେ ପାଦଚଳେ ଗୋଟିଏ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ଗୋର ଅନ୍ଧ ।

ସେଇ ପୁଅ ବୋଲି ମଧ୍ୟରେ ଅସୀନ ଶାନ୍ତି ଦେଖି କୁହା
ପ୍ରକୃତସ୍ତ୍ରୀ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ଦେଖେ ଭାନ ବଳେ ।
ବାବାଜୀ ପାକୁରଙ୍କ ସେବାଧର୍ମ ଗ୍ରାସାହୁଁ ଏ ଶାନ୍ତିର ବାରଣ
ବୋଲି ପ୍ରକୃତସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାୟ ପରେ ବାବାଜୀଙ୍କ ଉଦେଶ୍ୟରେ ସେ
ଗୋଟିଏ ଦେଖିଏ ପ୍ରଣାମ କେବାକୁ ନିଶ୍ଚଳ ।

ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମାତେ ଶେଷେ ଭିତରେ ଧ୍ରୁବ ମାତଙ୍କ
ଠାରେ ମନ୍ଦୁ ନିଶ୍ଚୟ ପୁଣି ନିଠିର । ଲଳିତ ପଦେ ଏକଥା ଧର
ନେବାକୁ ତାର ଦୃଷ୍ଟିର ଅନ୍ତର ଥିଲା, ମାତୁଳ କୁହା ଠାରେ
କେବେ ବାଦି ବହୁନ ନାହିଁ । ଶୁଣିବ କୁହାବ ମନେଇବ ବୁଝିପାରି
ଧ୍ରୁବ ମାତା ଅଳିଙ୍ଗେ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଚୋର ବୁଝି ଉପେକ୍ଷା

ସେ ଦିନଠାରୁ ବାପା ପୁଅ ଦୁହେଁ ଶିଶୁ ଓ ଜନନୀ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଡ଼ୋ ବଂଚାକୁ ସ୍ଥିରକଲେ । ଏବେରାଣିଆ ଦିନର ରାଣୀ— ପିଲାକୁ ନାଁ ଦେବାପାଇଁ ବାପା ପୁଅ ଦୁହେଁ ସ୍ନାନ ପାଇଁ ଯାଏଁ ଗୁପ୍ତ ଶିଶୁର ପାଦତଳେ ବସିଲେ । ପୁଅ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା— “ମୋରୁ କେତେ ଦେଖାତ ପଣି ଶ୍ରୀକ୍ଷିତ କଲୁ ହେଲେ କଲି ଅମର ପୁଅ ଜ୍ୟୋତିରୁ କଲୁ ହୋଇଛି । ଏହାକୁ ଲକ୍ଷା ବୋଲି ନାମ ଦେବା । ଅନ୍ଧ ଅମେ ସବୁ ଶ୍ରୀକ୍ଷିତ ହୋଇପିବା ।” ବାପା କହିଲା— “ନାଁ, ବୋଉ ଅମର ସେବଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବୁ ଧର୍ମପୁତ୍ର କଲୁ ହୋଇଛି । ଏହାକୁ ସୁଧର୍ମର ବୋଲି ନାଁ ଦେବା । ଅନ୍ଧ ସୁଧର୍ମର ପୁଅଲ ଅଧି । ଅମେ ସବୁ ଅଧି ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରା ।” ପୁଅ କହିଲା— “ନାଁ, ଶ୍ରୀକ୍ଷିତର ଦେବା ।” ବାପା କହିଲା— “ନାଁ, ଅଧି ଦେବା ।” ଦୁହେଁ କଲି ଲିପାଇଲେ । ବାପା ପୁଅର ପାଟି ଶୁଣି ବୋଉ ବାଉ ଘରୁ ବେନି ଦେଲା— “ସେ ଘରେ ତାହୁଁକମି ଭୁଅ ବଳର ପର ତୋ ମୁହଁ ? ପିଲା ଉଠି ପଡ଼େ । ତାହୁଁକ ପିତାକୁ ଦୁର୍ଭି ପୋଡ଼ ପାଇଛି ।”

ତେ ଠାକୁ ଚାଲି ଗଲି ହୋଇ ବାପା ପୁଅ ଠାକୁର ବାଉର ବାଣ୍ଟି ଦେଲା ବାଣ୍ଟିର ଲେ । ଦେଖି ସେ ଦିନର ପୁଅ ପାଣ୍ଡୁ କଥା ହେଲା ଠିକ୍ କଲେ— “ନାଁ, ଅମେ ସମସ୍ତ ବୋଉର ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରା ।”

ପୁଅ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା— “ବୋଉର କି ଧର୍ମ ?”

ବାପା ଉତ୍ତର ଦେଲା— “ସେବା ଧର୍ମ ।”

“ବେଗାଦୀ ?” ବୋଲି ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତୁ “ବୋଉକୁ
କିଏ ପଚାରୁଛନ୍ତି ?” ବୋଲି ବୁଝା ଲାଗୁଛି ତେବେ । କିନ୍ତୁ
କେବଳ ଯାଇ ପୁରୁଷ ପଚାରୁଛନ୍ତି ତେବେ—“ବେଗା
ଦୀ ? ବୋଲେ କିଏ ?”

ସ୍ତ୍ରୀ କହୁଛନ୍ତି—“କିଏ ? କହୁଛନ୍ତି ବୋଲି ।”

କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ ପଚାରୁଛନ୍ତି—“କିଏ ? ବୋଲେ ?”

ସ୍ତ୍ରୀ କହୁଛନ୍ତି—“ବୋଉ କହୁଛନ୍ତି ।”

କିନ୍ତୁ ପୁରୁଷ କହୁଛନ୍ତି—“କିଏ ? କହୁଛନ୍ତି ?”
ବୋଲି ବୁଝାକୁ ଯାହାକି କହୁଛନ୍ତି ତେବେ କିଏ କହୁଛନ୍ତି ?
ବୋଉ କହୁଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ କେବଳ । କିନ୍ତୁ ବୋଉ କହୁଛନ୍ତି କିଏ
କହୁଛନ୍ତି ?—“କିଏ ? କହୁଛନ୍ତି ?” କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି—“କିଏ
କହୁଛନ୍ତି ?” ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବୋଲେ କିଏ ?
କିନ୍ତୁ “କିଏ କହୁଛନ୍ତି ?” କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି କିଏ ?
କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି—“କିଏ କହୁଛନ୍ତି ?”

କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି କିଏ—“କିଏ କହୁଛନ୍ତି
କିଏ କହୁଛନ୍ତି ?” କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି ?
କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି—“କିଏ କହୁଛନ୍ତି କିଏ ?”

କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି କିଏ । କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି
କିଏ କହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି । “କିଏ କହୁଛନ୍ତି
କିଏ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି କିଏ କହୁଛନ୍ତି
କିଏ କହୁଛନ୍ତି—”

ବାପା ପୁଅ ଦୁହେଁ ପ୍ରତ୍ୟେ ଦୋର ଭ୍ରମର ବେଳେ
 ଘୋର ସ୍ବପ୍ନାଣ୍ଡୀ ଧର ବର ଓଳେଇଲେ ପଡ଼ିଲେ । ଦୁହେଁ
 ଖେଳି ଗାଧେଇ ଦେଲେ— “ଅରବିନ୍ଦ ପିଲା ଶୋଇଲେ । ଝରି
 ଗଲେ, ଏବେ କାହିଁକି ଗୁଡ଼ା ମାଲେ ପର ମୁହଁ ଘେଉଟେ ॥
 ଦଣ୍ଡକୁ ପା”

ବାପା ପୁଅ ଦୁହେଁ ପାଦ ଝୁମ୍ ଖାସ୍ ଦାନ୍ତକୁ ଗୁଲିଇଲେ ।
 କୋର କୋଟ କଲ ବର ଘାମରେ ଲଗିଲେ ।

କୁଳ ତଳେ ଧର୍ମପୁତ୍ର ସୁଧୁସ୍ଥିର ଶରୀରର ପର ବର୍ତ୍ତି
 ଗୋବର୍ଦ୍ଧନେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଶ୍ରାମରେ ଥିବା ଉଦ ପ୍ରାଣମିତ
 ପିଣ୍ଡା ଶେଷକର ତଳେକ ପିଣ୍ଡା ପାଇଁ ବନ୍ଧବ ବଡ଼ବାପା ଘରକୁ
 ବଲେ । ମାଟ ବଡ଼ ବାପାଙ୍କ ବର ଅବସ୍ଥା ପାହା ଦେଖିଲେ, ଶେଷ
 ଅର ମାତ୍ର ଶେଷେଇ ଉଡ଼ିବା ବନ୍ଧୁ ମଣିଲେ ।

ନୃତ୍ୟାବସ୍ଥାଙ୍କ ବରଦର୍ଶନର ବର ପସାର ଭିତରେ
 ଦୟା ପ୍ରକାଶକୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଲେ । ଅବସ୍ଥା ଗାଧେଇ,
 ବାଧୁଅ, ବାଧୁନରେ ଚେର ସେହିଥା ଛ’ଟି ପ୍ରକାଶକୁ ଅବସ୍ଥା-
 ପାଳକେ ନିଜ ମସାର । କୋର ଦର ବର୍ତ୍ତିପିବା ତଳୁ ଗାଧେ
 ମସିବ ବେଳା ପର ଦଳକୁ ବ ନଅନ୍ତ । ଅବସ୍ଥା ନୃତ୍ୟାବସ୍ଥାଙ୍କ
 ଶୋ, ଶାନ୍ତିର, ଅବସ୍ଥା, ଶାନ୍ତିର ବର ଶାନ୍ତିର ବାଧୁପାଳର
 ଲେଖକର ବ ପ୍ରକାଶ, ଗୁରୁର ବାଧୁପାଳ ପାଇଁ ଲେଖକର
 ଦେବ । ଦେଖି ଲେଖକର, ନିଜେ ବର ଘାମ ଘୋଷାଉବାକୁ
 ପଡ଼ିବ । ପର ବେଳା ଘୋଷି ନୃତ୍ୟାବସ୍ଥା ନିଜି ମୁଖକୁ
 ନ ପିଣ୍ଡା ପାଇଁ ବରଦର୍ଶନ ଲେଖକ । ଦେଖି ଶେଷର ଶୁଭା
 ଅବସ୍ଥାଙ୍କ ଦର ବର ଘାମକର ଶେଷେ ଶେଷ ।

[illegible]

ତଥାସାବଦେ ଚେତେ ଅସ୍ୟ । ସେ ଲଞ୍ଜିତ ପୁଅନ୍ତୁ
ସେ, ନୃତ୍ୟାବସ୍ଥା ନୃତ୍ୟ ଧରତିତାତ୍ତ୍ୱେ ସେ ପ୍ରଜା ଗନ୍ତାବ୍ୟାନ୍ତ
ବଦନ୍ତ୍ୟମ୍ । ଏବଂ ନୃତ୍ୟାବସ୍ଥା ଅସଂ ସେ ନିଚେ ନୃତ୍ୟ ବଦନ୍ତାତ୍ତ
ପଦ୍ୟ ଚେତ୍ ॥

ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବମୁଖର ନୃତ୍ୟଶୈଳି ବଡ଼ଦାଘା ଘରର ହୋଇ ନିଶାଳ
ହୁମର ଯେଉଁ ସମୁଦ୍ରବାସୀଙ୍କର ଚଥିଆ ଯେଉଁମାନେ । ଚଥିଆ
ହେଉଛନ୍ତି ବଡ଼ ଲୋକେ, ଦାଆ ଲୋକେ । ଏହିଭଳିକି ସମସ୍ତ
ପଦ୍ମା ମଧ୍ୟ ନୃତ୍ୟ । ଚଥିଆର ନୃତ୍ୟ ଶୈଳୀ । ଗୋଟିଏ ଗୁମ୍ଫା,
ଗୋଟିଏ ହିମା । ଗୁମ୍ଫା—‘ଗମ୍ଫା’, ହିମା—‘ହିମା’ ଯାହାର
ପଞ୍ଚ ଲେଖ ଦେଖାଯାଏ । ନୃତ୍ୟ ଗୀତ ଗୁମ୍ଫା ଗୁମ୍ଫା । ଚଥିଆ
ଲୋକ ସଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ସଙ୍ଗ । ନାଚ ଗୀତ । ସବୁ ପକ୍ଷରୁ ନାଚ
ଶିଖା ପ୍ରକାର ପାଇଁ ଲେଖକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସମ୍ପାଦକ ସଙ୍ଗେ । ଗୁମ୍ଫା
ସମ୍ପାଦକଙ୍କର ସବୁ ପକ୍ଷରୁ ଚଥିଆ ଲେଖକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଗୁମ୍ଫା ।

କ୍ଳେଶ ଉପାଦେୟା ପଦସା ପାଦ । ସେ ଦିନ ସେ ବେଳାର
କେତୁମ୍ଭ ଶୋଭନ କେଶନ ସୁଧୁଷିତକୁ ନଈ ଘରକୁ ଡାକି
ଲେଇ ଘର । ନବ ପୁଅ ହିଅ ସଙ୍ଗେ ନିଜେ ପାଞ୍ଚପ୍ରକା
ଲୋକ କପଟ ପାଞ୍ଚପ୍ରକାର ସୁଧୁଷିତର ପତା ପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା
କର, ନାର ବାପ ଗୋସପର୍ବ ବାପଙ୍କ ଦୁଃସ୍ଥାନର ପରତପ୍ତ
କେଶବଙ୍କୁ ଦେଇ ସେଥର କିଛି ପ୍ରତିମାର ପାଇଁ କେଶବଙ୍କୁ
ଅନୁସେବା କର । କେଶବ ସମୟ ଦେଖି ଶୁଣୁର ଘରକୁ
ଆସିଲା କେଶନ ମାତୃମୁଖ ଓ ଲଳିତମୋହନ ପାଇଁ କିଛି ଔଷଧ
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଦେଲ । ଶୋରରର ବଢ଼ା କେଶବଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାକର
କଥା ପୁଅ ଦୁର୍ଯ୍ୟ ଅବେଶୀ ଲାଭକଲେ ।

ତାମ ମାତୃକାନ୍ତ ପୃଷ୍ଠ ଉପ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଠକଙ୍କ ପ୍ରତି—
ପଢ଼ାକୁ ସେ ଶୁଣା ଚଳୁଥିଲା, ସେଇ ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କର ନାଭି
ପିଣ୍ଡାକର ହୋଇ ଚାଲିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଲଜିତ ହେବାକୁ
ଲାଗିଲେ ।

ତେନେ ପୁଅ, ସିଏ ଓ ସୁଧର୍ମକୁ ଗୋଟି କରିବା ବାପା-
 ଘରକୁ ଦେଖି ଯାଏ । ମାତୁଣ୍ଡେ ଓ ଲଳିତ ଦୁର୍ଦ୍ଦି ପାଇଁ କଥାକୁ
 କିଛି କହୁଥିଲେ । କୁନ୍ତଳାର ସୁଧ ପ୍ରତି ଦେଖି ମାତୁଣ୍ଡେ
 ଅବକମ ପ୍ରତିଭା କହୁ ପକାଇଲେ—“ସିଏ କଥା, ତୁମେ
 ସୁଧର୍ମକୁ ଯିବା ଚାହୁଁଛ । ଯିବା ପେଟରେ ତାକୁ କୁଆ
 କୁନ୍ତଳାଟିକ ଦେବ । ଏଇ ଗୋର ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳ ।”

ନିର୍ମାଣ ଓ ବୁଦ୍ଧିର ପିଣ୍ଡ ଶେଷରେ ପରବର୍ତ୍ତୀ
ପ୍ରକାର ବେଳରେ କାମ କରୁଥାନ୍ତି । ସମାଜ ସଂସ୍କାର, ନିଷିଦ୍ଧ-
ଧର୍ମର ଶୁଦ୍ଧ ସଂସ୍କରଣ, ନାବିଗେସନ୍, ସ୍ପେସ୍ ଓ ବାୟୁ,
ପ୍ରକୃତିର ନିର୍ମଳ ଶୁଦ୍ଧୀକରଣର ବେଳରେ ଉଦ୍ଭାବ
ପ୍ରକାର କରରେ ବେଳ ଶେଷ, ବେଳ ଶେଷକୁ ଶେଷରେ
ହେଲେ ଧର୍ମର ନିର୍ମଳ ବେଳ । ତାହା, ମା, ତୋର
କାମର ନିର୍ମଳତା ଶେଷରେ ତୋର ପ୍ରାଣର ପ୍ରକାର
କର ।

ଚଇତାଳି—୨

ମଝିପ ମଝିପ ଲେଖି

ସଞ୍ଜ ବେଳେ । ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରୋମେ ନାହିଁ ତା ନୁହେଁ । ବନ୍ଦ
ମଞ୍ଚର ଅଳଙ୍କାର ନୁହେଁ । ସେ ଭରତୀୟ କରାବୋଧର
ହୁମିକା । ସେ ଲୋଚନାବୋଧର ଉପମା । ତେଥୁପୁର ସଞ୍ଜ
ପ୍ରଭର ଦେବେ ରୁଚି ଏ ପ୍ରାଣୀ ଏ ଦେବରେ ବଳି ନଥିଲେ
ଏ ଦେବେ ଧର୍ମହୀନ ସବୁ ମାତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରା, ଅର୍ପଣାତ, ଶୁଣିବେଳେ
ସବୁ ନନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତା । ତେଣୁ ସଞ୍ଜ ନାହିଁ ଗୋଟିଏ ଅଳଙ୍କାର
ହୁଏତେବେଳେ ଧର୍ମହୀନ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବେଳେ । ତେବେ ବହୁ
ମାନବ ନାହିଁ । ଭୁବି ଭୁବି ଅଧାର ଦେବ । ତାହା ବାଟ ପଡ଼ି
ଦେବ ବହୁ ବହୁ ହୁଏ । ଲୋକ ବେଳେ ଶୁଣିବା ନ ଶୁଣି
ବେଳେ ତାହା ଶାସ୍ତ୍ର ଅଳଙ୍କାର ନାହିଁ, ମନେ ପଡ଼ିଲେ ସେ ବହୁ
ବାଲିବା ତାହା ବେଳେ ବାଟ, ଦୁନିଆଁ ବାଟ । ଲୋକ ତାକୁ
ବୋଧ ଦେଲେ । ତେବେ ପଢ଼ିଲେ ଦେବ । ଅଧିକ ଦେବ ସନ୍ତା,
ଲୋକ ବୋଧ ନାହିଁ ।

ନରକ ବ୍ୟଥା ପ୍ରମା । ତଳେ ସେ ଭବି ବାଉଳ ବନ୍ଦୀ
 ହେ । ତାହାର ମୁଖ ଶେ — ନିଶେ ଭାବୁ ପିଟି କରୁଥିବ ନିଶି
 ସମସ୍ତ ଭାବୁ ପ୍ରାଣୀ ପାଦର ଚାଲୁ ସବୁ ଗାଧ ଦେଇ । ପ୍ରାଣୀ
 ପ୍ରାଣୀଦର୍ଶି ନରକର ନରକ ଦେଇ ଦେଇ । ଆଲୁଥିବ ପ୍ରାଣୀ
 ପ୍ରାଣୀରେ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଣୀ । ନରକର ମନ ମନ କରୁଛୁ କର
 ଦେ ଗାଧ ପ୍ରାଣୀ । ପ୍ରାଣୀ ମନ ପ୍ରାଣୀ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ପ୍ରାଣୀ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ପ୍ରାଣୀ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ପ୍ରାଣୀ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ

ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ

ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ

ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ
 ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ ଦେଇ

ରାଜେଶ୍ୱର ଓ ଅଗ୍ରଣୀର ପରାଦ ନାହିଁ । ଅରକ୍ତ ଅର
ପିଲାଟି ଉଠି “ବୋଉ ଚାଲିବା କ’ଣ ନାହିଁ” ବୋଲି ଶୁଣୁଛି । ସ୍ୱାମୀ
ଅଗ୍ରଣୀ ଲାଞ୍ଜି ଦେଇ ଦେଇ ଖାଲି ଚାଲି ଚାଲି ପାଣି ପିଅ
ବାକୁ ଚାଲିଯାଉ ।

ସବୁ ପାରିବା, ମୁଁ ନାହିଁ ତେଣୁ ପାରିବା, କଲେ
ବୋଲି ଚାଲି ଯାଉଛି । ଯେତେ ଦୂର ନିଦ୍ରା ହୋଇଛି ।
ସ୍ୱାମୀ ପାରିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ସ୍ୱାମୀ କହୁ ଦୁନିଆଁ
ଅଗ୍ରଣୀ । “ପିଲାଟି ଉଠି ପାରିବା କିମ୍ବା ତାର ଭ୍ରମରେ ଦେବ
କହୁ ଶୁଣୁ ବୋଲି ପାରିବ । ପିଲା ବୋଲି କହ କି କେତେ
ନିଦ୍ରା ଦେଖୁଛି ।” ସ୍ୱାମୀ କହୁ ।

ସ୍ୱାମୀ ପାରିବା ଦୁନିଆଁ ବୋଲି ଅଗ୍ରଣୀ ପିଣ୍ଡରେ ବସିବା ।
ବାରିଆର ଗହଳିର ଗହଳି ଗହଳିର ବସିବା ଖାଲି ଅଗ୍ରଣୀକୁ
ଶୁଣୁଛି । ସ୍ୱାମୀ ମୁହଁକୁ ଶୁଣୁଛି, ବୋଲି କହୁ — “ବାସ ବାସ
କହ ବାସ —” ! “ବାସ ନିଦ୍ରା ବାସ —”

“ପିଲାଟି ପାରିବା ଉଠି ପାରିବ । ଦେଖିବା ସ୍ୱାମୀ
ମୋର । ଅର ବୋଲି ଦେଖୁଛି ।”

ବାସ ବୋଲି । ପାରିବା ବୋଲି ବୋଲି ବୋଲି ବୋଲି
ପାରିବା ବୋଲି ବୋଲି ପାରିବା ବୋଲି ବୋଲି । ପାରିବା ପାରିବା
ବୋଲି ।

ପାରିବା ପାରିବା ବୋଲି ବୋଲି ବୋଲି । ପାରିବା ବୋଲି
ବୋଲି ବୋଲି ବୋଲି । “ବାସ ବୋଲି ବୋଲି ବୋଲି” ବୋଲି
ବୋଲି । ସ୍ୱାମୀ ଦେଖି ବୋଲି । “ବାସ ବୋଲି ବୋଲି ॥”

ସୁଧା ପର ପାଣି ଗେର ପାଣିବାକୁ ବଞ୍ଚିବ ଦେଲ । ମାତ୍ର
ମାଟିପଟି ଯେ ବାରି ସୁଧା ଦେଲି ॥

ସୁଧା ବାରିପଟେ ପଡ଼ାଣୀ ଘରକୁ ଗଲ ମାଟିପଟି ପରେ
ମାଟିବଦୋଳ । ପଡ଼ାଣୀଘର କି ଅ ଯେ । ଯେତେ ମୁହଁ ଝାଡ଼ିଲେ
ଦେଲି ପିଲା ପାଇଁ ପାଣି ତୋରାଣି ମାଟି ରାଧା ତା ଦୁଆରେ
କେତେ ଥର ଟିଆ ଦେଲି ।

ପଡ଼ାଣୀ ଜାଅ ବାରି ଦୁଆର ଓଲଟ ଥିଲା । ରାଧାକୁ
ଦୂରରୁ ଦେଖି “ସବାଳୁ ଖୋଟାଏ ହୁଏ ଅଛିଲା । କା’ଣ୍ଡରେ
କେତେ ଲାଗିଲ ଅଛି, ରାତ ନ ପାଉଣୁ ନିତି ଦେଉଥିବ” ବହୁ
ଘରକୁ ଯାଇ ବାଟ କଲିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ରାଧା ଯେଉଁ ଅଛିଲା । ଘରର ଦେଖିଲା ପ୍ରାୟ
ତାର ଗାଲ ହାତ ।

“ସୁଧା ବାରି ?”

“ଦୋହାନିଆ ଭାଟ ହୁଏଲା । ମୁଁ ତାର ବାରିଣା
ଯାତ ପର ବାରିପାଇଁ ବାଟି ଚେଲା :

ପଥର ପଟି ଶୁଣି ଶୁଣି ଗୁଣି ଉଠିବେ କିନ୍ତୁ ଲାଗିଲା—
“ବୋର, ତାର ବାରି ? କହିଲ ଦେ ।”

“ହଁର ଯେ, ଲୋକକିଏ ଅଛିଦେବ” ବହୁ ସୁଧା
ପିଲାକୁ ଟେକି ପ୍ରାୟ ଘରରେ ଚେଲା । “ସ୍ବାକୁ ନେଇ ପର ପାଉ
ପଥରକୁ କହିଲିଟିଏ ମାଟିପଟ, ପିଲା ଯେଉଁ ପର କହିଲ
ଟିକିଏ ଗାରି” ବହୁଲା ।

ଲଳିତ ପିନ୍ଧିତ ତାଙ୍କର ବହୁ ସାମଗ୍ରୀ ଶୁଦ୍ଧ
ପର ସାମଗ୍ରୀର ସମକ୍ରମ । ଲାମା ଗୁରୁଁର ଦୁଷ୍ଟରେ । ପ୍ରାଣି ମୁଖର
ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପଣି ଲାମା କହୁଅ—“ପର ପରୁ ବରଦତ୍ତା ଦର,
ନିଲଗଳତ ସର ସୁନ୍ଦର” ।

ଲାମା ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ନାହିଁ । ଦୁଷ୍ଟର ଦେଇ
ବାବଦ ପର । ଦୁଷ୍ଟାକୁ ଗୁରୁଁର ଦୁଷ୍ଟ । ଦେବ ଦେ ପର ପର
ଲେଖି ବାହୁଁ ବହୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପର ନାହିଁ । ପରଦତ୍ତା ପର ପର
ଦର ପର ଦେ ପର—“ଦେବଦତ୍ତର ବହୁର ଅନ୍ତ, ନିଳ
ସର ନ ପରଦତ୍ତ ଦେବଦତ୍ତ ।”

ମୁଖର ପରଦତ୍ତ ସର ଗୁରୁଁର ଦେବ ଦେବଦତ୍ତ ଦେ
ଲଗିତ “ଦେବ, ଦେବ ଦେବ ଦେବ । ଦେବଦତ୍ତ ପର ।”

ସର ପର ଗୁରୁଁର ପର ନାହିଁ । ପର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପର
ଦେବ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପର ଦେବ । ଦେବଦତ୍ତ ଅନ୍ତ ତା’ ଗୁରୁର
ଦେବ ।

ଦେବଦତ୍ତ ଦେବ ପରଦତ୍ତ ଦେବ । ପର ଦେବ ଦେବ—
“ଦେବ ଦେବ, ଦେବ, ଦେବ—”

ସର ପର ପିନ୍ଧି ଦେବ । ଦେବ ଦେବ ପରଦତ୍ତ—ପର
ଦେବଦତ୍ତ ଦେବ ଦେବ ଦେବ ପରଦତ୍ତ ।

ଦଳ ବାନ୍ଧା । ଗାଁ ନମାମ ବହଳ ହେଲା । ଗାଁ ଲୋକେ
ସବୁ ଜମା ହୋଇ ଦେଖିଲେ— ସଧା ଶୋଇଛି । ପିଣ୍ଡରେ
ତାର ପ୍ରାଣ ନାହିଁ ।

“ବସନ୍ତ ବାହୁଁକ ମଲା” ଜାଣିଗୋକୁ କିଛି ବାକ
ନଥିଲେ ହେଁ ସରକାର ଏବେ ବହୁତ ଧନ ବ୍ୟୟ କଲେ ।
ତାହାର ଖାଲକୁ ମଧୁ ନିଆଯାଇ । ତାହାର କାଟି ଦେଖିଲେ—
ସଧା ବଳିଆର ବସି ଖାଇ ମରୁଛି ।

ସଧାର ଦେହ ନଦି ତୁଳରେ ଫିଙ୍ଗା ହେଲା । ସ୍ଥାନ,
ସାବୁଡ଼ା ବେଶ୍‌କଲେ । ପଶୁ ପକ୍ଷରେ ‘ମଣିଷ ମାଂସର ଗ୍ରେହ’
ଗୁଲିଲା ।

ସୁନ୍ଦର ପଲ ଦେଖାଗଲା— କାସ୍‌ ପାଖରେ ଲୋକ
ଧାଏ ଗଲେ ବୁଲିବେ—

ସବୁ ଦେଖି ଠାରୁ ଏ ଦେଖି ଲମ୍ବର ବଡ଼
ସବୁ ଦେଖି କେ ଏ ଦେଖି ଲାଜାର ବଡ଼ ।
ଏ ଦେଖି ମଣିଷ ମାଂସ ଲୁହ ପଶୁ ଶେଷ
ମଣିଷର ଶେଷ ନ ବୁଝିବେ ସାବୁ ସେଠା ।

ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି— ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ଥର ଗୋଟାଏ
ନେତ୍ର ଚିତ୍ତ ଫିଟିବୁଣି ।

ଉତ୍ତରୀ-କ

ଶୂଳ ଶସ୍ତ୍ର

ସା.ପ୍ର. ଗା. କବିତା ସାଧୁ, ତାହା କବି ସତ୍ୟନର ବିଷୟ
 ଗୁଣାବଳୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ । ଏହି ପଦ୍ୟର ଗୁଣ ଗୁଣ
 ଗାଥା ରୂପେ । ତାହା କବି ମଧୁର ଗୀତର ଗେ— ଗେ ବିଷୟ
 ଗେ କବିତା ସତ୍ୟନର ବିଷୟ ଗାଥାରେ ।

[illegible]

ଅର ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଭରୁ ସୁଶୀଳା ପାଇଁ ରେ ଅସିବେ
ଦେଉଁଠି ?

ସବୁ ସୁଶୀଳ ପାଇଁ ପ୍ରଥମ ନିବାସ ଦେବେ ଅଣିଲା;
ଜାତ, ଗୋଟି ଭା'ର ବନ୍ଧୁ ଠିକ୍ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସବୁକିଛି
ଲକ୍ଷ୍ୟ ପକ୍ଷର । ତାହାଙ୍କୁ ସେ ପାଠ ପଢ଼େଇଲେ—“ବେଳିଆ
ମୁଣ୍ଡର ନେଲ ଅତୀତରେ ଦେଖ ତ ଅତି ସୁଧୁରେ । ତମେ
ହିଁ ଅତି ପରକୁ— ପିଲା, କୁଳ, ଗିଳା, କଳା କର ତଳା ହଜାର
ହାତ ନଦେ ସେଇ ଧନଦତ୍ତ ସୁଧୁ ସୁଧୁ ଦାନରେ
ଦେଇ ହିଁ ଅତୀତରୁ ତୁମର ଗୋଟାଏ ସୁନାମ ଦେବ । ଅତିର
ଏ ବେଳାର ଦେଖ ଦେଉଁ କାତର କଳା କାତରର ତୁମର
ଗୋଟାଏ ଅଦର୍ଶ ଦେବ । ତାହାର ବହୁ ଗୋଟାଏ ଦାନର ଅତି
ବୁଝିଲୁନ ଗୋଟି ହୋଇ ଦୁଇଗୁଣ । ସେମାନେ ପଡ଼ି ଏକଲ
କିନ୍ତୁ ସୁପୋଷ ପା'ରେ, ଅଳି ଅଥା ଦାଣ୍ଡିଆ ଖୋଲି ନିଜ ନିଜର
ହିଁତ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମାଜ ଦୁହିଁତ ଫେଡ଼ି ପାରନ୍ତି । X X”

ତାହାଙ୍କ କିନ୍ତୁ ପୁଅ ପାଠର ଗୁଡ଼ ନୁହନ୍ତି । ସବୁ ପ୍ରକାର ଅଥା
କାହାର ଅଦର୍ଶ ନାହିଁ । ଦେବେ ସେ ତାହା ପେ କେଲେବେ
ପଢ଼ିବ, ହିଁତ ଦେଇ ବର ତୁମ୍ଭିନିଏ ନିଷାଦଥିଲେ କିଏ କହୁବ
କାଲି କହେବ ! ଦେଖି ଦାସର ଇଚ୍ଛା କିନ୍ତୁ ନଦେ ଦେବେବେ
ବାଧା ଦେବେନାହିଁ, ପାଟି ପଡ଼ି ସରକାରୀ ହାତର ହୋଇଥିବ ।

“ଏ ମନ କୁଣ୍ଡାଏ ତାହା
ବାସଲ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ତାହା ।”

ହଠାତ୍ ଡେଇଁ ଶେର ଯାଆନ୍ତେ ଦାସର ଦୃଷ୍ଟି
 ଓଠ । ମହାଶୟର ଦେହରେ ପ୍ରସନ୍ନତା କଣେ ନାହାନ୍ତି । ସେ
 “ନା ବର ଶେରୀକ ସେ ବର ଶେରୀ, ଭରଣା ଦେଖି ଦେଖି”
 ଘରକୁ ଫେରି ଆସି ଏ ଶେରୀକେ ଠିଆ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।
 ସେ ଲୋକେ ଧରନ୍ତି— ନାହିଁ ପରିଚାୟନ କାହିଁକି ଅଛି ନାହିଁ
 ଏ ପରିଚାୟନ ହୁଏ । ସୁଦୃଢ଼ ମହାଶୟର ଅବସ୍ଥା
 ଭାବେ ଅବସ୍ଥା । ଯେଉଁ ମହାଶୟର ଦେଖିବା ପାଇଁ ଶେରୀ
 ଶେରୀକ ଦେଖିବା ।

ଅନ୍ତରାଳରେ ଶେର ମହାଶୟର ମୁଣ୍ଡ ଓଠ
 ଶୁଣିବା— ମୁଣ୍ଡ ଓଠ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ମୁଣ୍ଡର ଦେହ

ଶୁଣି, ଶୁଣି, ଶୁଣି ନାହିଁ ଶେର ମହାଶୟର ଦେହ
 ନାହିଁ ଓଠା ଓଠ ଦେଖେ । ଦେହ ନାହିଁ ଦେହ— ନାହିଁ
 ଦେହର ଅବସ୍ଥା ନାହିଁ ନାହିଁ । ନାହିଁ ଓଠା ନାହିଁ
 ଦେହ— ନାହିଁ ଦେହର ଅବସ୍ଥା ନାହିଁ ନାହିଁ
 ଦେହ ଦେହ । ଦେହର ଦେହର ଦେହ ଦେହ ନାହିଁ
 ଦେହ ।

ଦେହ ନାହିଁ ଦେହ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ଦେହ ।
 ନାହିଁ ଦେହ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ଦେହ ଦେହ ।

ନାହିଁ ଦେହ ନାହିଁ ଦେହ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ।
 ନାହିଁ ଦେହ ନାହିଁ ଦେହ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ

ବେହୁ । ତାସେ ଫେରିଲ ବରଦାସା ବୁଝି ପାରିଲେ, ବର
ନିକଟ ଯୋଗେ ଲାଗିପଡ଼ିବାର ନୁହନ୍ତି । ସବୁ ଲାଗିପଡ଼ିବାର
ମାତ୍ର । ସତ ନାହିଁ । ଦାସଙ୍କ ନାଶ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ସନ୍ତୋଷରେ ପୁରୁ
ଗେଲ । ସେ ଏକାଠିରେ ବଢ଼ାଇ ଦିନ ନିଶ୍ଚୟ କରି ବାଟ ଶେଷ
ରେକୁ ଶେଷ, ବଡ଼ ଦେଖିବ ତାହାତୋଳିବ, ଦର୍ଶନ କରି
ସରକୁ ଯେବେ ।

ବୋଧ ଦିନ—

ବର ଶ୍ରୀ ମୁଣ୍ଡ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଶୋଭାପାତ୍ରୀ ନା
ଭରରେ ପଶିବ । ଦୃଢ଼ ଅଳ୍ପରେ ବରକୁ ଦେଖି ଲୋକେ
ହାତା ଟିପ୍ପଣୀ ଅରମ୍ଭ କଲ । ବର କହିଲା— “ବଦ୍ଧ
ଯୋଗେ ଦେଖାନ୍ତି ହେତ ।” ବର କହିଲା— “ଦୃଢ଼ ବାନ୍ତି ।
ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ସେନ୍ଦ୍ରମୁଦ୍ରା । ମାଗୁର ମାତ୍ର ବିନିମ୍ବ ନାସା ।
ଦୃଢ଼ ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ତ୍ୱ ଏକଲ ଲୋକ ଦେଖି କହୁଥିବେ ବାନର-
ମାନେ ମାନମେଲିବ ବସନ୍ତ ।”

ସେ ଗାଁର କେତେ କେତେ ମୁଣ୍ଡାଦାର କହିଲେ—
ବର ଗାଁର ଶ୍ରୋତ ନେଇ ଗୁରୁ ମଲିକ ଭରରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ
ପଥର ଗୁରୁ ବର ଦେବ । କେତେ କେତେ ସଙ୍ଗୀତ ପିଞ୍ଜରୁକା
ହୋଇ ବର ନିଶ ପଥ ଦେଖି ଗାଁର ଗାଁରେ— “ବର ଗୋଷ୍ଠ
ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶା ପିଣ୍ଡ ଗୋ ନିଶ ପଥା ।”

ସେ ପଥା ଦେଖି ବାଟ କରଣ ପରେ ସତ ଭର ଶେଷ
ହେଲା । ସତକୁ ସାର ପଡ଼ିବାର ବର ବରଷ ଗାଁର ଅଳ୍ପଦାର
ଦେଖି ସମାଲୋଚନ କରି ଲାଗିଲେ । ବର କହିଲା— “ବ ମ ।
ସେ ନିକଟ ଗୋଷ୍ଠିକାକୁ ବର ନଥିଲେ ବା’ରୁ ମାରି ପାରି

ଦେଖି ପାରିବୁ ତେ ନ ପୁରୁଷ ?" ଏବଂ ଚେଲା—“ଏ
ତା' ଚାହିଁ ଦେଖି ତୁ ମୋ ମୁଖକୁ ନିଶ୍ଚିତ ?” ଏବଂ
ଚେଲା—“ହେଁ, ମୁଁ ତା' ?” ଏବଂ ଚେଲା—“ହେଁ, ମୁଁ” ।
ଏବଂ ତା' ଚେଲା ତା' ଚେଲା । ଏବଂ ନିଶ୍ଚିତ ଦେଖି
ପୁରୁଷ ପାରି ପାରିବୁ ଏବଂ ତା' ? ତା' ଚେଲା ଦେଖି
ପୁରୁଷ ପାରି ପାରିବୁ । ତା' ପରେ ପୁରୁଷ ଦେ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ, ତା' ପରେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପା' ପରେ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ—
“ତା' ପୁରୁଷ ପା' ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ?”

ପୁରୁଷ ପା' ପୁରୁଷ—“ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ?”

ପୁରୁଷ ପା' ପୁରୁଷ —

“ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ?”

ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ, ‘ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ’
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ — “ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ?”

ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ
ପୁରୁଷ । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ—“ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ, ପୁରୁଷ, ପୁରୁଷ,

ପାତଳର ଶେଈ । ତା'ପି ମନୁଷ୍ୟ ସେସବୁ ଘୋଡ଼ାକ ନେଇ ମୁଣ୍ଡ
ନାମର ପେଟର ଅନ୍ଧ ଅନୁରୋଧରେ, ସେପଦ ଲମ୍ବ ଘରେ
ସତର ଗାଲ ପାଉଁ ପଛେ ସେ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ଘୋଡ଼ାକର ପଦକୁ ରୁନୁ
ପଞ୍ଚଦେବୀ ବରଣୀ କୁଳର ମଧ୍ୟ । ” ଖାଲି ସେ ଯେ ଯେ
ଏସବୁ ନୁହେଁ, ଅବଶ୍ୟକ ମତା-ସେ ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ମୋଟ ଗିପି ହେଉ
ବାନ୍ଧବ ସ୍ନେହ ପ୍ରୀତିର ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନରେ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଲେ ଦେଖାକୁ ସେ
ବେଳେ ଓଷାକ ନାହାନ୍ତି ।

ସେଦିନ ସେ ବେହରା ବେ-ମହର୍ଦ୍ଦିର ତଥା ଦେଖି
ତାଙ୍କ ଦେହ ଗୁଲୁ ଗୁଲୁରୁ ହେଉଥିଲା । ସେ ନ ସଂଜେରେ ନାହିଁ,
ସଂଜେରେ ପ୍ରାଣବିଳା ମଳୟର । ପେମିତ ଗମ ଶୁଣିଲେ ଯେ କେଣେ
ସାମାନ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସ୍ୱଚ୍ଛେଦନସ୍ଥେର ଶୁଭକାରେ ଅମ୍ଭ ତାଙ୍କ
ହୃଦୟରେ ବହୁ ବାଧା, ଏସବୁ ବେଳାରେ ଚୋପାରେ କେବେକେ
ରହିଲେ । ସତେ ସତେ ତାଙ୍କ ଶରୀର ମୁଁ ସବୁ ସବୁ ବାଧା
ପଡ଼ିଲା—“ଏକ ମହାପାତ୍ରର ସବୁ ନାଟ ପିଲା ।”

ସେ ମହାପାତ୍ର ପିଲାବେଳର ଚିତାବାସ ଭଲ ଦେଖିଲେ
ହୁଇଲେ । ମଧ୍ୟ ସେତେ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଦେହ ଶରୀର
ସମସ୍ତ ସତେ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲରେ ଦେଖି ମା ବଜ୍ରାସ ପ୍ରସାଦରେ
ଭଲମ୍ଭ ଚଳେ ଓଠ ପୋଡ଼ିଥିଲେ । ବହୁ ଅବଧାନର ବ୍ୟାଧି
ଶୁଣି ସେ ପ୍ରାଣ ବ୍ୟବସାୟ ଚନ୍ଦ୍ର ପାତଳର ଶେଈ ହେଉ
କଥା ପାଇଲେ ।

ଏବେକେବେ ବାବୁଜୀରେ ଅବସାନ ସ୍ୱପ୍ନ ନାହିଁ ।
ସେ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ବେତ । କେତେ କେତେ ପଣି ବ୍ୟାଧିରେ—

କୁକୁଡ଼ା । ଏ ସବୁ ଯେ ସବୁବିଧେୟତାରେ, ବୁଝିବାକୁ
କାନ୍ଦି ରହୁ ନାହିଁ । ପିଠିରେ ଗଧ ଲଳି ତା ନିଜର ବୁଦ୍ଧିକୁ ।

ସବୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୁଇଟି ନିମ୍ନରୁ ଦେଖି ପାରିଲା । ତା
ଦୁଇଟି ଦୁଇଟି ଯୋଡ଼ି ଯୋଇଗଲା । ମନ ଭିତରେ ଚିନ୍ତା
ମଧୁର—“ଏଇଟି ସମୟ ନିଜେ ଅଟେ ଉଣା । ତେବେ
ଏ କଣ ? ସାବଧାନ ମଧୁର ? ।”

ମୁଣ୍ଡର ପଛରାଠି ଗୁଡ଼ିଥିଲା । ସ୍ବାମୀଙ୍କ ଏଇ କେତେ
ଦେଖି ତା ଲୋକା ପଥର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଶ୍ରୀକା—ଏ କଣ
ସବୁବିଧେୟତା ? ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ତା ଅସିଲ ଦୁଇଟି ଲାଞ୍ଜ ଗଡ଼
ପଡ଼ିଲା । ସମୟ ମୁଣ୍ଡର ଗଧ ବାଡ଼ି ବୁଝିବ—ପ୍ରଥମ
ପଥରରେ ପଥରରେ ପଥରରେ ହୋଇଥିଲେ, ବୁଦ୍ଧିରେ
କେତେ ସାବଧାନ ହୋଇ ତାହା ବାଡ଼ି ବୁଝିବ କେତେକ
ପ୍ରଥମରେ ହେବା ଦେଖି କୁଳେ କି କେତେ କଥା ।……………
ବାଦୀଣୀ ॥ କେତେକ ପ୍ରାଣରେ ଲାଞ୍ଜ ଦୁଇଟି ପେଟ
ପଡ଼ିଲା ।

କେତେକ ମଧୁର ଲୋକ । ମୁଣ୍ଡର ପଥର କଥା ପଥର
ପଥର ପଥରରେ ପଥର ହୋଇ ପଥର ହୋଇ । କେତେକ
କେତେକ ମଧୁର କି ପଥର ପଥର ପଥର ପଥର । କେତେକ
ମଧୁର ହୋଇ । କେତେକ କେତେକ—ପଥର ଦେଖି ପଥର
ପଥର ହୋଇ । କେତେକ କେତେକ ହୋଇ ଏକାକୀକୁ
କେତେକ ହୋଇ । କେତେକ କେତେକ କେତେକ ମୁଣ୍ଡର ପିଠିରେ

କେଣ ପିଠିକ । ବନ୍ଦେବେ ଦାମ ତର ବନ୍ଦକୁ ଯେବେ ଗୁଣିଲ
 ଦେବେ—“ଅତି ଦେବେ ବେଦି ବାହୁଁକ ମ ? ଭାବ ମୁଁ ।
 ଶୁଣିବେଶି ।” କେବେ, କେବେ ଦେବ—“ତୋ ଦାମାବର ଶୁଣିବ
 ଅତି ଦେବେ ବେଦିକ ।” ଗୁଣିଲା ଦେବେ—“ଅତି ଦାମେ
 ଦେବେ ଦେବେ ।” କେବେ, ଦେବ—“ପଦ ତୋ ଦାମାବର
 ଦାମାବର ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ—” । ଗୁଣିଲା ପଦ ଦାମାବର
 କେବେ ଦେବ—“କେ ଦେବେ ପଦ ନ ଦେବେ, ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ” ଦେବେ କେବେ ଦେବେ ଦାମାବର ଗୁଣିଲା
 ମୁଁ ଦେବେ କେବେ ମେବେ । କେବେ ଗୁଣିଲା ଦେବେ ଦେବ ? ଦେବେ
 କେବେ କେବେ ଦାମାବର ଦେବେ ଦେବେ “କେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ କେବେ ଦେବେ ଦେବେ, ଦେବେ ଦେବେ ନ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ?”

କେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ, ଦେବେ ଦେବେ କେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ । ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ—“ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ” ।

ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଗୁଣିଲା ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ । କେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ—ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ—ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ? ଦେବେ ଦେବେ
 ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ଦେବେ ।

କନ୍ୟାଶ୍ରେୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଅେ ହିଅ ଦେଇ ପୁଅ
ପାଇଛନ୍ତି । କହିବ କଣ ? ବାରି ମାସକୁ ଦେଇ ପୁଣିଟି ବସ୍ତ୍ର
ମନ ବାଣି ପେଟେ ଯୋଡ଼ାଲେ କି ଜୋର୍ ପୁଅର ଅସନ୍ତୋଷ ।
ସେ ଦୁଇଟି ଟଙ୍କା ପୁଅକୁ ଲୁଗା କାଟିପକାଇ ପଠାଇ ଦେଲେ ।

ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ନିତରେ ଲାଭ କଣ ? ସେ ଚରଣ ପେଟେ
ଯୋଡ଼ାନ୍ତି, ଟାଣିଲ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିଲେ ବାକି ଗଣା ତ କାଲି ବାରି ।
ସେ ଶୁଣି ପଠାଏଥା, ଟଙ୍କାରେ କାଟି କରନ୍ତି ବସ୍ତ୍ର ।
ପୁଣିଲେ ଚରଣା ରଖିବ କିପରି । ପ୍ରତିବାଦ ବା କିଏ କରନ୍ତି,
କେଉଁ ପୁଲିସ୍ କଠି ଶୁଲ୍ ପାଳି ପାଳି । ଅବଶ୍ୟ ପରକୁ ପର
ଦିଅେ ହିଅକୁ ତାହା ନେଇ ଶୁଣି କେହି ଶୁଣି ପାଆନ୍ତି
ଅଳଙ୍କାରମାନ ପୁଣି ଶୁଣି ବାକି କିଛି ପଠାଇ ଦେଉଥିଲେ
କେଉଁ ନରେନ୍ଦ୍ର ପୁଣି ସେ ମୁଣ୍ଡେ ଘୁଞ୍ଚାଇ ଶୁଣି କେଉଁ ଦିଏ
ଗୋଲି ଦେଉ ଦେଉ କେଉଁ ଶୁଣିଲେ ବାସନ୍ତଲି କେଉଁ କଲ୍ୟାଣ
ଲେ । ନରେନ୍ଦ୍ର, ନରେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣିଲେ କେଉଁ କି ଜୋର୍ ପୁଅର
କ୍ଷମା ନାହିଁ ॥

ଦେଖିବୁ ଯୋଧା ଦେବ ଧରଣର ପେ— ପେଟି ଦେଇ
ଦିଅେ ନରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଜୋର୍ ପୁଅରେ କେଣି କେଣି ସେ ଦେଇ ସେ
ପୁଅ ବାଟକୁ ବାଟେ ଗଣାକୁ ଭଲ ପଡ଼ିଲେ । ବହୁ ପେଟେରେ
କେହି ଦେବାକୁ ଦିଅେ ଜୋର୍ ହିଅର ଦାୟାଲ ପଣକୁ ଅତି
ସୁପୁରୁଷ ନାହିଁ । ନରେନ୍ଦ୍ର, ବଡ଼ ହାତୀରେ ପଡ଼ିବ ।

ଦୟାଳୁ ପଣ୍ଡାମାନ— କେବଳ ସବୁବେଳେ ସେବକର
କେଣି ବାଣିଆଣ । ନରେନ୍ଦ୍ର ୧୯୩୮ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । କର୍ମାଳ

ଶେଷର ଲଗରେ ପଡ଼ିଯିବ ବୋଲି । ସମସ୍ତ ପୁଅକୁ ପୁଷ୍ପ-ର
 ଚୂନା ଦିଏ ବୋଲି କହନ୍ତି । ନିଜେ, ଗୁଡ଼େଇ ଗାଈ
 କହନ୍ତି.....ହୁଏତକି ପଞ୍ଚାବଳୀ ବାଲୀ ଗାଈ ବଢ଼ିଯିବ ।
 ସେ ଅବିଚିତ ଶାଶୁମାନେ କହି ଲାଗିଲେ ପୁଅର ବରକୁ ।

ସଞ୍ଜେଇ । ଦାସ ପାଇବନ୍ତି କ୍ଷମାକରଣ । ସବୁ
 ଦୁଃଖ ଦୂର ପାଇବ । ନବେନ୍ଦ୍ର ପାଇ ଶାଶୁ ସାମନ୍ତାନ୍ତର ଓକର
 ହେବ । ଶାଶୁ ମହା ସବୁରେ କୋର୍ସି ପୁଅକୁ କଲ ଅସର
 ପୁତ୍ରବଳେ କୋର୍ସି ପାହା ବହୁଳ ସାନ୍ତାଣୀ ସାହିଲ ଉଠେ ।
 ସୁଶ୍ରବ ଶାସନ ଦେଉ ଯେ ମ' ସାନ୍ତାଣୀବଦ୍ କୋର୍ସିପୁଅ
 ତା ଶୁଣି ଚରଇ ହେବ ଯେ— କୋର୍ସିମୁଁ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାଣ ସବୁ
 ବଳବତୀ । ସବୁ ବାହାର ଯେବ କଳାସ ପୁଅକୁ ଶୁଣି
 ପଦବ ଯେ— ସେ କର୍ତ୍ତାଣ ଦୁଇକୁ ବାହର ପିତ । ସେଥିପରି
 ସେ ବହୁ ପଶିବନ୍ତି । ଦୁଇକୁ ଚଳେ କ୍ଷମ ମନେ ଅସିଏ ବରଦ
 ପଠାଇ ପାବେ । ଯେବ ଅଠଇ ଟଙ୍କା ବହୁତ ନୟନ ।

ବନ୍ଧୁ ପୁରୀର ଚନ୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସେ ସେ ଅନ୍ଧାରର ଗାନ୍ଧୀ
 ଦେବୀ । ସେ ନିରାଶ୍ରୟର ନିରାଶ୍ରୟ । ନିରାଶ୍ରୟ ପଦ ଚଳୁଛି—
 “କର କଥା । ବନ୍ଧୁର ସାଥୀ ନୁହେଁ ଏବେ । ଶେଷର ଚଳଣି
 ଏ ମନୁ ମନୁରେ ॥” ଦେବୀର ବାସନା କିଛି ଅନ୍ଧାରର ଚଳଣି
 ସାଥୀ ସୁନ୍ଦରୀର ସ୍ଥାନ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର । କୁହୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି
 ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ସୁନ୍ଦରୀର ଚଳଣି । ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି । ଚଳୁଛି
 ବନ୍ଧୁ ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି
 ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି
 ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି
 ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି ଚଳୁଛି

ସାନ୍ତାଣୀ ଲେଣେ ଗୋବିନ୍ଦପୁଅକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେଖେ ବନ୍ଧୁ, ପଦୋ
 ଘୋର ଲେନେ ଲେନେ ନରରୁ “ବିଦାୟ” ବହୁ ଓଳକ
 ଦେବ । “ଅଞ୍ଜନ ଅଞ୍ଜନ ଦେବ କଣ ?” “ବେଦ ଦେବକୁ
 ସମସ୍ତ ନାହିଁ, ତାହା ପିଟିପିଟି ।” ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଶୁଣୁର ଉପରେ
 ତ ଦେଖିବେ ଦେବ ନରରୁ ହୁଟିଲ ରେଲ ଚଢ଼ିବ । ସବୁନାଥ ॥
 ଦେଖିବ ଗୋବିନ୍ଦ ଦ୍ଵାର ଧର ଲେଖନୀଦତ୍ତକୁ ଲିଖି ଲିଖି ହୋଇ
 ଧର୍ମରେ । ମାତ ମୋ କ ହୁଏ ପଛ ଲହରୀ ? ନରରୁ
 ଲେଲ ଚଢ଼ିରେ ଧାରଣ ଦେବକୁ ତାହା ଅସ ଖାତା । ତାହା
 ନରରୁକୁ ଧର ଦାସକୁ ଅସମୁଦ୍ର ଦେ ବସ୍ ବସ୍ ବୋହରଲ ।
 ସତର ଅସ ତାହା ନାହିଁ ଧରାଲ । ଅଞ୍ଜନ ଦାସେ ତାହା
 ଦର୍ଶିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ରହୁଲେ ।

ସବୁ ବାରଣ । ପୁରୀ ସହର ମୋମ ଖର ପିଲ
 ଶୁଭସାନ୍ । ନରରୁ ତାହାକୁ ଅସି ଶ୍ରୀ ପୁଅର ଦ୍ଵାର
 ମାଲ ।

ଗୋବିନ୍ଦପୁଅ ନିଦ ସେ ଦେବକୁ ଦୋଲି ବେଗେ ଯେ
 ପୁରୀ— ପୁରୀର ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ପୁରୀ ଦେଖୁଛି— ଶୁଭ ଅସି
 ସେ ଗୋବିନ୍ଦ ବରଣ ପିଲ ଲେଖୁଛି । ପୁରୀର ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ
 ଲେଖୁଛି ଦେବ ଦେବ, ତାକୁ ଦେଖି ଦେଖୁଛି । ଦେବ ଲେଖନୀ
 ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ମାତ ପୁରୀ ଲେଖନୀ ପିଲ ଲେଖନୀ
 ନାଦର ମିଶ୍ରପାତ୍ର । ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ଦେବ ଦର୍ଶି ଦର୍ଶି ଦେବ
 ପୁରୀର ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ । ସେ ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ସେବୁ
 ପିଲ ଲେଖନୀ— ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ ଦେବ ଦେବ
 ଦେବ ଦେବ, ଦେବ ଦେବ ଦେବ ଦେବ ଦେବ । ଲେଖନୀ ଲେଖନୀ

ଘାରି ସାବନ ପାଦେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଦୁଇଟି ଉପକର ମରୁଥାଏ
 ଘାରି ଶେର ନିଶ୍ଚୟ ମାତ୍ର ସେ ଗୁଲୁକୁ । ସତେ ଶେମର
 ଘାରିର ଦୁଇ ଗୋଟି ମଝେଇ ପଡ଼େ—ସଫା ପ୍ରଳୟ ହେବ ।
 ଗୁଲୁର ମନ ଥିଏ ଧର ପାଦେ ନାହିଁ । ଉଠି ଅଳ୍ପଟା ଲଢ଼ାଇ
 ଘାରି ଘେନି ଦେଖାଣି ଦେଖାଣି ଶିଖାଦେବ ।

ପିଠିର ଦୋଳ ପିଠି ପାଦେ, ସଫା ନିଶ୍ଚୟ, ସୁନ୍ଦର
 ଦେଖି ଅଲୋକ, ଘେନି ପିଠି ଦୋଳ ନେ ପାଦେ ଘୋଡ଼ା
 ଘାରି ପିଠିରେ ଘାରିର ଗୁଲୁର ଗୋଟି ଘେନି ନେଲେ—
 ଘୋ, ଘୋ, ଘଡ଼, ଘଡ଼, ଘଡ଼, ଘଡ଼ । ଦଣ୍ଡେଘାଲ ପଡ଼େ ନେ ଘା
 ଘାଟ ସଫଳ ପାଦେ ଗୁଲୁର ଘାଟ ପଡ଼ି ପୁରା ଦୋଳରେ
 ଘୋଡ଼ା ଘାଟେ ଘାଟେ ଘାଟେ ଘାଟେ ଘାଟେ ପଡ଼େ ।

ସଫଳ ଦେଖାରେ ନିଶ୍ଚୟ ଅନାଟନ । ଗୁଲୁର ଅନାଟନ
 ପିଠିରେ ମଝେଇ । ଦେଖି ଦେଖି ଦେଖି ସୁନ୍ଦର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର
 ଘାଟେ ଗୁଲୁର ଘାଟେ ଘାଟେ ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ।
 ଏଣୁ ଘେନି ଘାଟେ ଦେଖି ଘାଟେ ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର
 ଘାଟେ । ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର । ଗୁଲୁର
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର । ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ।

କେଣି ପିଠିର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର । ଅଳ୍ପ ମାତ୍ର
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ନାହିଁ, ପିଠିରେ ଗୁଲୁର—ଗୁଲୁର
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର । ନିଶ୍ଚୟ ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର । ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ମାତ୍ର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର । ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ।
 ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ଗୁଲୁର ।

ଏହାର ଯା ଦେଲେ ଦୁଇଦିନର ସୁଧାଖି ନରେନ୍ଦ୍ର, ଘରକୁ
ଆସି ଦେଖିଲେ— ହିଅ ପାଖରେ ବାପା ବସି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ।
ନରେନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତବ ରୁଗି ଉଠିଲେ । ସେ ଯେଉଁଠି ଥିବା ସବୁ ଅଟେ
ସ୍ତବ ଅଟେ ନହୋଇ ଦାନ୍ତବରେ ତାର ଗୋଷାକ ପିନ୍ଧାଇଲେ ।

ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳକୁ ଘରୋଇମାଣ ଶାସନର ପଦନକାଶ
ମହାପାତ୍ର ଆସି ଦୁଆରେ ଠିଆ । ସେ ଗୁରୁଦିନ ହେଲେ ତାଙ୍କ
ତାଙ୍କି ମାମୁର ପାଇଁ ନରେନ୍ଦ୍ର ଠାରେ “ସଜ୍ଜ, ବାଲି” ବୋଲି
ଇଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ । ସେଦିନ ସେ ଦାନ୍ତ ଦୁଆରୁ ଗୁରୁ
“ସଜ୍ଜ ମତେ କିହା କହାଇପାରି, ମୁଁ ବାହାର ପିତା” ବହୁ
ସର ଭାବରେ ପଶିଗଲେବେଳେ ନରେନ୍ଦ୍ର ଅଣ୍ଟାର ଚମଡ଼ା
ଲେଉଟିଆ ପିନ୍ଧାଇଥିବା ତହୁ ପଟ୍ଟ ଦୁଇଟି ବେଳେ ମାତ୍ର
ମହାପାତ୍ର ପିଠିରେ ସୋଇ ଦେଲେ । ମହାପାତ୍ରେ କାନ୍ଦୁବା ହୋଇ
ତାହା ମାତ୍ର ସମ୍ଭାଳି ପାଇ ପ୍ରାଣ କଟୁରେ ଧରି ଆସି ତଳ
ପାରିଶରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ନରେନ୍ଦ୍ର ଆସି ଚଳି ପୁଣି ବସି ।
ମହାପାତ୍ରେ ଚମଡ଼ିହୋଇ ପିନ୍ଧିତଳ ନଦୀମାନ ପଡ଼ିଯିବାରୁ
ନରେନ୍ଦ୍ର ବାହୁଡ଼ି ପାଇ ସରଳ କୋଟ ବଳି ଦେଲେ । ଦାନ୍ତର
ବେଳେ ଚମଡ଼ିହୋଇ ମହାପାତ୍ରେ ନଦୀମାନ ଉଠାଇ ଦେଖିଲେ,
ତେବେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ‘ସମାଧାନ’ ହୋଇ ପାରିବ ।

ସାଥୀର ଶବ୍ଦ— ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ତବ ଦୁବାହୋର ଦେଖି
ତାହା ବେଶେ ଆସି ସମ୍ଭାଳି ନପର ସ୍ତବରାଜ ବେ ବହୁରେ—
“ବାପା ନରେନ୍ଦ୍ର, ତୁମର କଣ ବୁଝି ଉଠି ହୋଇ ନେତା ?”—
ଏତିକି ବସି । ନରେନ୍ଦ୍ର, ତାହାବେଳେ ଦାନ୍ତର ଦୁଇଟି ଧରି
“ଦେଖ, ତୁ କିଏ ମୋ ସର” ବହୁ ଦୁଇ ତଳ ଗୋଷାରେ

ନିଜର ବାସନା ଶେଷ କୋଟ ଦେଲା । ତାର ଉପରୁ ଦେଲୁଟିଆ
ଧର ମୁଣି ଅନ୍ତରାଳ ଚଳିବ ଦେଲା ପୁଣିବା ଉପରେ । କହାବ
ସ୍ବାସ ସୁରା ନାହିଁ ଅନ୍ତରାଳକୁ । ସୁଖିଲା ଚେର ଶୁଣି
ଏବଂ କିଏ ଅନ୍ତରାଳ କହୁ ଶେଷ ବୋଧ ଦେବାକୁ କେନ୍ଦ୍ର
ହୁଏ ଶୁଣ ମାତ୍ର ତାର ଉପରେ ଶେଷ ପଡ଼ିଲେ । ଦାନ୍ତର
କେବଳ ଶେଷ ଦେଇ "କାନ୍ତ କେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲା । କେବଳ ଶେଷ
କାନ୍ତରୁ ଶେଷ କେବଳ — ନିଜରୁ ଶେଷ ନିଜରୁ ।

ନିଜରୁ ଶେଷ ଦେଇ କେବଳ ବାସନାରେ ଶୁଣି ଦେଇ
ଅନ୍ତରାଳ ଶେଷ ସୁଖିଲା ଚେର ଅନ୍ତ ଶୁଣି ନିଜର କେ
କେବଳ ଦେଲା । ପୁଣିବା ମୁଣି କେନ୍ଦ୍ର ମୁଣି । ବାସନା ଶେଷ
ଅନ୍ତ ଅନ୍ତରାଳ ଶୁଣି ଦେବାକୁ ତାଙ୍କର କେନ୍ଦ୍ର ଦେଲା । କେନ୍ଦ୍ର
ଶେଷ ଶେଷ ଅନ୍ତ ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କ ପିଣ୍ଡରେ ଶେଷ ଅନ୍ତରାଳ
କେବଳ — କିଏ ତାଙ୍କୁ ଶେଷ ସୁଖିଲା ଶେଷ ଦେଲେ ଶେଷ
ଶୁଣି ବାସନା ଶେଷ ।

କେବଳ ଶେଷ ସୁଖିଲା ନିଜରୁ କୋଟ ଶେଷ ଦେଲା
ବାସନା ଦେଲା । ସୁଖିଲା ଶେଷ ବାସନା ଶେଷ ଶେଷ ଦେଲେ
ସୁଖିଲା ମୁଣି ମୁଣି ପଡ଼ିଲେ । ତାର ନାହିଁ କେନ୍ଦ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ।
କେବଳ ତା ମୁଣିରେ ଶେଷ ଦେଲା । ସୁଖିଲା କେବଳ ଶେଷ,
ନାହିଁ ସୁଖିଲା ଶେଷ କେବଳ ଶେଷ ନାହିଁ । ବାସନା ସୁଖିଲା
କେବଳ ଦେଲା ପିଣ୍ଡରେ ଦେଲା । ସୁଖିଲା ଅନ୍ତରାଳ — କେବଳ ।
କେବଳ ତାର କେବଳ ଶେଷ କେବଳ ପିଣ୍ଡରେ ଶେଷ ଦେଲା, କେବଳ
ଅନ୍ତ ଦେବାକୁ କେବଳ ନାହିଁ କେବଳ । ଅନ୍ତରାଳ ଶେଷ ନ
କେବଳ ବାସନା ବିଧି କେବଳ ବାସନା ପିଣ୍ଡରେ କେବଳ । ନ' ଅନ୍ତ

ଦେବାକୁ ନିଜ ହାତର ଦୁଇଟି ମୁଦ୍ରା ମିଶାଇ ବଜାଇବେ ତବ
 ଗୋଟିଏ ପାଇବେନି ଓ ଗୋଟିଏ ଘଡ଼ ଧରି ଅପଲେ ।
 ସାମନ୍ତକଳି ହିଁ ଅପରେ ଅବତାର ଦେଇ ଘଡ଼ଟି ହାତରେ
 ଦେଇ ଅତିଶୁ ଲୁହ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଖୁଲିଗଲେ ।

ନିବାଣେଲୁ ଓ ଦାପଣିଆ ପ୍ରତି ଗୁଣାଇ ମନରେ ଅନ୍ଧ
 ଭୁଞ୍ଜେ ଖେଳେ । ତା ପୁମୀର ସେ ସନ୍ତୋଷ ବନ୍ଦ । ଅମଥୁନା
 ପଞ୍ଚାଶର ବେଳୁ ପିନ ଦ୍ଵାରା ପୁମୀ ପାଇଁ କଳ୍ପ କଲଣିଅ
 ଟୋକ ଗଣି ପୁମୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଖରେ ଦେଲେ ।

ଉପରର୍ଥର ଗୁଣେଣ୍ଡା ଦେଲେ ଗୁଣାଇବା ଯାଏ ଘଡ଼ରେ
 ପୁମୀ ଏଥର ଶ୍ଵେତନୁ ଫେରାବେ । ଗୁଣାଇବା ପେଟେ ଅନ୍ଧ
 ବେଳୁ ଶ୍ଵେତେ ତାର ନାବକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟୁର ଖୁବୁ । ହଠାତ୍ ଭୁଞ୍ଜା
 ଟିକିଏ ଚଳିଲେ । ପୁମୀ ଅଞ୍ଚଳେ ପାଖମନ୍ଦ ପିଇବାକୁ ମାଗିବ ।
 ଦେଖା ହେଉ ହିଁମି ହିଁମି ଦେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । କୋଟରୁଏ
 ଏକପରି ବସି ରହୁଥିବା ଗୋଟି ॥

ସତେ ଗୁଣାରେ ନରେନ୍ଦ୍ର ଖରେ ପାମଲା—ତାର ପୁଣିର
 ପାଇବେନି ଓ ଗୋଟିଏ ପାଇବେନି । ମନ ତାର ପରିହାସ
 ଦେଲା । ସେ କଲଣିଅ ପଡ଼ି ବଜାଇ ଗଲା ଘରକୁ ଫେରିଲା ।

ଘରେ ପଶୁ ପଶୁ ପ୍ରଥମ ଅତି ପଡ଼ିଲା ତାର ମୁଁ
 ପାଇବେନି ଗପରେ । ଓ ଗୋଟିଏ ଖେଳ ସେ ଗୁଣାଇ ପାଖକୁ ଗଲା
 ଦେଖିଲା ଓ ଗୋଟିଏ ଗୁଣାଇ ହାତକୁ ଗଣି ପଡ଼ିଲା । ଗୁଣାଇ ତଳ
 ପଡ଼ିଲା । ଲକ୍ଷ୍ୟୁ ପ୍ରାୟେ ଲକ୍ଷ୍ୟୁର ତାର ଦେ ଦେ ଦେଇଲା ।

ଚଇତାଳୀ-୪

ବହୁତା ଯି

ହେଁ ତାକୁ ଦେଲେ ଅନ୍ତର ଭେଦ । ଅତୀତକୁ ଦେଖିଲେ
ଅନ୍ତର ଭେଦ । ଦେଖିଲେ ତାଳର ତରଙ୍ଗ ଦେଖ । ଦିଶୁଛି ଧୂସର,
ସୁନ୍ଦର ଧୂସର, ଓ ଏକ ସମ୍ଭାଷଣ ରୂପ ॥ ଏବେ ବେଳ ସଞ୍ଜରାତି
ତାଳ ନାହିଁ ସମାଜୀ ନାହିଁ ଦେଖିଲେ, ଏହି ବେଳ ସୁନ୍ଦରୀ
ଦେଖ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ । ଦେଖିଲେ
ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ।

ସଞ୍ଜର ଗାଁକୁ ଯିବା ଯୋଗା ଦେଲେ ଦୁଇଦିନ ପଡ଼ୁଛି,
ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ । ଅତୀତ ପଥା ଗାଁକୁ ତାଳ
ଦେଖିଲେ, ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ, ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ
ଦେଖିଲେ—

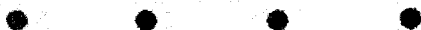
ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ।
ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ।
ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ଦେଖିଲେ ।

ସେ ସେପିନ୍ଧୁ, ପସେ ପସେ ତାର ସେନା ବାହୁନା—
 ଦୁର୍ଗପ, ମହତ, ସେନା—ମହାମହା, ଗାଁ ଗାଁ ପୁର ପକ୍ଷୀରେ
 ସହାର ଖୁଣି । ବନ୍ତା ଗଲ ବାଟ ବାଟ ଅଧି ଲୋକ, ପରୁ
 ମହର ଦୁର୍ଗେ ଲଗ । ନଦୀମାର ଅଧିକା ଖଲିକ ନର କୁକୁରର
 ଟା ଓଟିବ । ଦେଶ ସାରା ହାହାକାର ଶୁଧା କାତେରତାର ପ୍ରଳୟ
 ଦେଖି । କିନ୍ତୁ ନିଶ୍ଚାସର ଉଡୁବୟୁ । ପେଟ ବିକଳର ଅଶ୍ରୁ
 ଅବର । ତଥପି ଲଳିତା ଦେବତା—ଦୁର୍ଗର ଗତି ଦିନେ ବଦ
 ହୋଇ ପାଇନାହିଁ । ଅବାସ ତ ଦିନେ ତରଳ ପଡ଼ିନି । ଅବେର
 ତାହା, ଏବେ ବି ତାହା ।

ନିଜ ପାଦନ୍ତ ବଣ ବାଟି ପାହାଡ଼ପରେ ସୁଖି ଉଠି,
 ଲକ୍ଷ୍ମିନାରାୟଣ ଗାୟତ୍ରୀ ଛୁଠରେ ଘର ଖେଳିବ । ଲକ୍ଷ୍ମିନାରାୟଣ ଚଳେ
 ସୁଖି ଦୁର୍ଗେ, ଦେଖିଲ ବେଶେ ଗଙ୍ଗା ଚଳୁଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଶ,
 ତାହା ପୁଣି । ପକ୍ଷୀ ଗାଁ, ବାସ ବେଶ । ଲଳିତାର ଡେରେ
 ଦୁର୍ଗେ ଶେ ? ଗୋପା ନାହିଁ, ବୋଉ ତ ଅଛି । ଶୁଭ ନାହିଁ,
 କୋକୁଟ ଶୁଭ ଗୋରତ ଅଛି । ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ନାହିଁ । ସାର
 ପଡ଼ିଥାଉ ପାଶୁ, ପାଶୁ ତ ଅଛି । ଶିଳପ ଲଢ଼ିଲେ ଶେଷୀ
 ଶିଳପ ଲଢ଼ିଲେ, ଶେଷୀ ଶେ ? ସନ୍ତୁଷ୍ଟବେଶ ତ ଲଳ ଏପରି
 ଲଢ଼ିବ ନାହିଁ !! ଲଳିତା ଶେଷୀ ଶେଷୀ ନବେ ପେଟଟେଲେ
 ପକ୍ଷୀମଣ୍ଡଳେ ଲୁହ ଫେଟିବ—“ଏହୁ, ଦୁର୍ଗେ, ବେଶେ,
 ବେଶେ, ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ଦେ, ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ଦେ”—ତାହା ପୁଣି ମରଣ
 ବେଶେ ଦୁର୍ଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ ତର ଦେହ ମୁଣ୍ଡରେ କଟିପାଏ ।
 ଏହୁର ତାର ହେତୁ ମରେ, ଦେଶ ଲକ୍ଷ୍ମଣୀ । ବୋଉ ଅଧି
 ଗାୟ ଦେ—“ସରରେ ଲଳିତା, ତାର ବେଶେ ଦୁର୍ଗା ଦିଅ

କେତାବଳୀ ପ୍ରଭୃତି ନାମୁଁ କଲୋ, ତାହାରେ ବସି ଗୁଡ଼ି
କେତୁକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସେ ବୋଟିଲଣି । ଏ ଓଲ ମଧ୍ୟ
ଦୁଃଖୀ କଲେ ନାମୁଁ ।" କଲତା କହେ—“ସୁଁ କଣ କରୁ
ଲୋ ?” “କେତୁ କରୁ । ପରେ ପରେ ପା ବାଣୀ
ସମ୍ପର୍କରେ କହୁ— ଧନ କୁଟିଲେ ପୁଣି ଦେବା, ଗୁରୁତ୍ବ
ଅନ୍ତେ ଉପାଦେୟ ।”

“ସୁଁ” ଉଦ୍ଧୃତ ପାଉଁଶ” କହୁ କଲତା ପର ଦ’ ପିତ
କେତା ପାଦ ।

ସ୍ୱର୍ଗର ବସତି କେତାବଳୀ ମଧ୍ୟ କେତୁ ଦେବା
ପାଦି ତେ ଦେଖିଲ, କେତାବଳୀର ଶୁଣି ଦେଖିତ କେତାବଳୀ
କେତାବଳୀ ତେ ଉପାଦେୟ, ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ, ଅନନ୍ତନ, ପ୍ରୋତପୁର
ଦ୍ୱାର ପିଣ୍ଡର ଦେବାରେ ତେହିଁ ମହାବଳ ପୁରୁଷ ନିଜା
କେତାବଳୀ ଅନୁଧ୍ୟାନ, ତା ପାଦରେ ଦିନା ମାୟା ମମତା କେତାବଳୀ
ପାଦେୟ ପିଣ୍ଡ !! କେତାବଳୀର କଳା କେତାବଳୀର କେତାବଳୀ
“କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ, କେତାବଳୀ ପରେ ପରେ
ମାୟା ଦେବତା କେତାବଳୀ ଅଛି ।”

କେତାବଳୀ ପରେ । କେତାବଳୀ ନାମୁଁ ତାର ଜୀବନରେ ।
କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ ଏ କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ । କେତାବଳୀ
କେତାବଳୀ ପରେ ପରେ କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ
କେତାବଳୀ, କେତାବଳୀ ପରେ ପରେ କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ
କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ କେତାବଳୀ, କେତାବଳୀ ମଧ୍ୟ କେତାବଳୀ ।

ଲଳିତା ଭରତ ପରି—“ବୋଉଲୋ, ଦେଉଳ ଦେଗାରେ
 ଛାପରେ ଘୋଡ଼ିଏ ଦାଣ୍ଡିଆ କୁଡ଼ା ମତେ ଅନେଇ ରଖିବ ।
 ମନେ ଲାଗି ତର ମାଡ଼ିଲ ଲୋ” କହୁ କୁଳରେ ଅନ୍ଧାରୁ ପା
 ଅନ୍ଧାରିତେନ ମା ହିଅ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ଓଳିକୁ ଲେପା । ଲଳିତା
 ଯେ ଚେଲେ ଅତି ଏତକ ପାଇଲ,— ଏପରି ନୁହେଁ । ତା
 ନାମା ଶକ୍ତି ପଣ୍ଡା ମନଦେଇ ଲଳିତା ପା ଦୁଆର ଦେଇ ଅସିଲୁ
 ତା ଠାରୁ ସେ ପଳେ ପୁଣି ପାଇଗ । ପଣ୍ଡେ ଥିଲେ ଗାଁ ପାବର
 ପୁରଣ ପଣ୍ଡା । ବାବୁରଣ ପରିବା ଭଲ ଲୋକ । ତାଙ୍କର ପୁଅ
 ହିଅ ପାଣ୍ଡେ ମରାଣ ପରେ କୁଡ଼ା କାଳକୁ ସେ ଲଳିତା
 ଭଲ ଲଳିତ ସୁଦର ସୁସ୍ଥର ହିଅଟିକି ଜନ୍ମ ଦେଲେ । ମାତ୍ର
 ଭେମନ ଦେଇ ଲଳିତାର ଅଠ ବରପରେ ପଣ୍ଡେ ବାହୁଡ଼ା
 ବାଟ ଧରାଲେ । ତାଙ୍କ ଅସିକୃତା ବାପଦେବ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରା
 ଜମିଟିକି ତାଙ୍କ ବଞ୍ଚେଇ ଧଳ ପାଉଁଶରୁ ଉଦ୍ଧାର ଦେଲେ ।
 ପଣ୍ଡାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ପୁରୁଷ— ଚରଣ, ଗାଁର ପୁରଣ ପଣ୍ଡା
 ଦେଲେ । ଅଳ୍ପ ଅସୁସ୍ଥର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ମାଲପ ହିଅ ବଳବତ୍ତ
 ଦେବ ?.....

ଅଠ ବରପ ତେଇ ଲଳିତା ମା ସଙ୍ଗେ ଧନ ଛାଟାରେ
 ମିଶିଲ । ତାର ସ୍ୱେଦନ ରୁପ ପାୟ ଗଣିଟି ଗାଁ ଚାବର ମନାକୁ
 ଖଣି ରଖିଲ । ଏକ ଲଳିତା ଦେବର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ହିଅ ନୁହ ।
 ସେ ଦେବ ଗାଁର ହିଅ— ଗାଁର ପଣ୍ଡା । ଗାଁ ଚାବର ସ୍ୱେଦ
 ଦେହାବରେ ଗାଁ ଚାବ ଦେବ ପୁରୁଷ । ଅନନ୍ତପଦ ବଳବତ୍ତ
 ଦେଉଳର ପଦ ଲଳ—ପୁଣି, ବୁଦ୍ଧ, ବସନ୍ତ, ଦେବ
 ପୁଣି, ଅଳ୍ପ ପଣ୍ଡେ ପଦଲର ଅଳ୍ପ ଚାବର ତାର ପରମ

ସ୍ତ୍ରୀ ତା ଦେ ତାର ମାନ-ହେବରେ । ବାରି ନୟନର —
 ପାଦପାତ ନେ । ପଥରର ଅସ୍ତ୍ରଧାରୀ । ସେ ତା ନିଜ ଗାଁ
 ମୁଣ୍ଡ-ଦେବୀ ହୋଇ ଦୁନିଆଁ ତୋ ବଞ୍ଚିବାରୁ ତାର ରୁଚି
 ଅଛି । ସେ ପଦାବଳୀ ନିଜ ଦେଇ ଦେଖି ଦିଅି ତାର ସ୍ୱପ୍ନ
 ମନର ଶାନ୍ତ ହେଉଛି ଦେଖିବା ତୋ ସେ ଲେଖନୀକୁ ବ
 ଲେଖନୀକୁ ।

ଅନେକ ପଦାବଳୀ ନା । ଦେଖି ଗୁଣ ଅଧିକ ଉପାଦ
 ଅଧି ମା' ହିଁ ପାଆନ୍ତି । ସେଇ ଅଧି ଲଳିତା ବୋଲନ୍ତି
 ତାକୁ ନାମ । ତୋଟି ପାଦରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଖିବା ନେ ଦେଖି ଦେଖିବା ଦେଖିବା—ଦେଖିବା
 ହୁଏ ଯାହା ବାଲେଶ୍ୱରବାସୀ । ଅଧିକ ଗୋଟିଏ ଦେଖିବା
 ପାଇଁ । ଏ ଦେଖି ଦାଢ଼ିଆ ଦେଖିବା, ଦାଢ଼ିଆ ପୁଅ—ସେ ପାଦର
 ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଣ, ଦେଖିବା ପଣ । ଏଇ ଏଇ
 ଦେଖିବା । ଲଳିତାକୁ ବାରି ଦେଖି ନା ତାହାର ମନପାଦରୁ ;
 ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲଳିତା । ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ଅଧି
 ପଦାବଳୀ ଦେଖିବା ନା । ଦେଖିବା ପାଦରେ ନେଇ ପିନ୍ଧିବା ।
 ବାହା ସେ ସେଇଟି ଦେଖିବା । ଅଧି ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା
 ଦେଖିବା ଦେଖିବା ବାରି ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା..... ।

ଲଳିତା ଦେଖି ଦେଖି ପାଦ ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ଅଧି
 ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା ପାଦ ଦେଖିବା, ନା ଦେଖିବା ପାଦ
 ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା ।

ଦାଢ଼ିଆ ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ମାତ୍ର ଦେଖିବା ସେ ପଣ—ଦେଖିବା
 ଦେଖିବା । ଦେଖିବା ଦେଖିବା ଦେଖିବା । ଲଳିତା ଲଳିତା ନେଇ ଦେଖିବା

ପିଲା ସେ । ନେତ୍ର ଦେଖି ଅପେ ଗୋଜାବେଳ ଲଳି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ସେ
ନିଶିତ ସମ୍ଭାଳି ଦେଖିବ ବର୍ଷରେ ପଡ଼ୁଥିବା ପାଣି । ଦସ ବର
ଗୁମାସ୍ତା ସହାଇ ଗୋଟିଏ ଗୁମାସ୍ତା ହୋଇଛି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ
ଦେଲ ଦେଲ ଭିତ୍ତିରୁ— ଶ୍ୟାମ ସଙ୍ଗେ ଲଳିତାକୁ ବାହା
ଦେଇ ଦେଖିବ, ସେ ଗୁମାସ୍ତା ଶ୍ୟାମକୁ ଦେଖି ଲଳିତା ଦେଖିବ ।
ଶ୍ୟାମ ମଧ୍ୟ ଲଳିତା ବର ଦେଖି ଦୁଃଖି ହୁଏ । ବର, ଥିବା ନ ଥିବା
ଦେଖି । ଏକଦଶି, ଅମାବାସ୍ୟା, ଦଶହରା ନାମରେ କିଛି କିଛି
ପାହାଚୀ ଦେଇ । ଲଳିତାର ପୋଷା ନେଉଳିଟିକି ଦେଖିଲେ ଅତି
ଅଦୃଶ୍ୟର ବାନ୍ଧୁ ନାହିଁ ।

ଅତି କିଛି ଦୈନିକ ବା ନ ଦୈନିକ ଲଳିତା ତାହା
ଶ୍ୟାମ ଭାବନା ତାର, ଅତି ଶ୍ୟାମ କହେ— ଲଳିତା ତାର । ଅତି
ଲଳିତା ଗୋଟିଏ ଗୁମାସ୍ତା ପରି, ଶ୍ୟାମ କହେ— ଲଳିତା
ଗୋଟିଏ ସେ ଦେଖି ପୋଷିବ ।

ଲଳିତା ଗୋଟିଏ ଗୁମାସ୍ତାରେ ଅତି ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ
—ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ, ଗୁମାସ୍ତା ? ଏ ଗୁମାସ୍ତା ପ୍ରକରେ ଅତି ମିଳିବ ?
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦେଖି ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ନେଇ ଗୋଟିଏ
ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ।

ଲଳିତା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକରେ । ଗୋଟିଏ—ଅତି ଶେ
ବରଦଳୀ ମୋ ଦୈନିକ ସବୁ ଗୁମାସ୍ତା ?

ସବୁ ନାହିଁ ।

ଦୈନିକ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ— “ଅତି ଅତି, ମାତ୍ର
ମାତ୍ର” । ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ
ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ଗୋଟିଏ ଦୈନିକ ।

ଅନେକ ପୋଲ ପାତେ ।

କୋମଳ ଶ୍ରେ ଉଷି ନିଲତାକୁ ବାନ୍ଧିଲେ ସୋଇ ଦେବା
ଦେଖ । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ସତରଂ ନ ଥାଇ ପାରିଲୁ କହ ଉଡ଼ାଉଛୁ—
“ସଦା, ମୋ ପୁଅ ତୁ ଏବେ କିପରି କାହୁଁ ? ମୁଁ ତତେ
ମୁଖି କୁହୁଛି ପିତା, ବୋଧ ?”

ପ୍ରକୃତ ପଦ୍ୟରେ ଗୌରୀ ପାଣି ଶୁଣି ଅନେକ ଦିନ
କହିଲା—“ଦେଖିଲୁ କୁଣ୍ଡଳୀ, ଜାଣିଲୁ କେତେ ଦେଖାଏ । ଅନେକ
ସବୁ ପାଖ ଦେଖିଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏବେ କେତେ ବୁଝିଲୁ ବିଷୟ କେଶାବ
ପୋଲ କେତେ ମୋକଦ୍ଦମ ମାଡ଼ିମାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲୁ । ପ୍ରାଣ କିପରି
ସେମିତି ସତରେ ଶ୍ରେ କିନ୍ତୁ ପାରିଲୁ । ଏବେ ଦିନ
କିନ୍ତୁ ନିଜର ପଦ୍ୟ ବିଷୟ ଦେଖି କେଶାବ କହୁ
ହୁଏ ? ଅନେକ ପଦ୍ୟ ଏ ବୁଝିଲୁ ମିଳିବ ?” X X

କେତାବଳୀ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ପାରିଲା—“ଅତି ପିତାବଳୀ ତ
କହୁ କେତେକ”—

“କେତାବଳୀ ପିତା ପଦ୍ୟ କୁହୁଛି ଦେଖିଲୁ, ଏ
ନାମକରଣ ବାବଦେ ବିଷୟ କେତେକ କାହୁଁ କୁଣ୍ଡଳୀ, ମୋକଦ୍ଦମ ।
ଗୌରୀ କହୁ କୁଣ୍ଡଳୀ ।

କେତାବଳୀ କହୁ ଅନେକ । ତାକୁ କିଏ ଶୁଣିବ କେତେକ
ଶ୍ରେ ନେଇ ପଢ଼ିଲୁ । ଜାଣି କେତେକ ତାକୁ ଏ ପେଟକୁ
କେତେକ ପଢ଼ିଲୁ । ଶ୍ରେ—ଅନେକ କେତେକ ପାଠକାଳ,
ସେ ପେଟ କେତେକ ଶ୍ରେ କେତେକ କେତେକ ଦିନ ॥

“ଅର ଗୌର ଶ୍ରୀମତୀ ତଥାପି ବୋଉ ମତେ ଶ୍ୟାମ
 ଭାବନା ହାତରେ ଦେବ ନାହିଁ । ନ ଦେଉ, ମୁଁ କଣ ନିତି ପରେ
 ହେ ତୁଠରେ ଶ୍ୟାମ ଭାବନାକୁ ଦେଖିବାକୁ ମତେ କିଏ ମନା
 ଦେବ ?”

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଗୌର ଚିଠି ପାଇଲା ଖାତରୁ— ସେଇ
 ବାଲେଶ୍ଵରୀ ଲେଖିଛନ୍ତି— “ଅମ ବୁଦ୍ଧିରୁ ହୁଏ ହୋଇଲେ
 ଅପେକ୍ଷା କରୁ । ତମେ କେତେ ସମୟରେ ନେଇ ଏଠାକୁ ଆସ ।
 ଅମ ହାତରେ ସମସ୍ତ ଟଙ୍କା ଧରି ଚାଲିଯିବ ।”

ଗୌର ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ଚିଠି ପଢ଼ାଇଲା । ଏବେ କି ତାଙ୍କର ସେ
 ସୌଭାଗ୍ୟ ଅଛି । ତେଣୁ ଶ୍ରୀମତୀ ପୁରୁଷ ଭାବରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ
 ଚାଲିଲା— ଲଳିତା ଅଛାରେ ।

ତା ଅବଦାନ ପ୍ରଭାତ । ବାସ୍ତବରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଇ
 ଦେଖୁଣୀ ହୋଇ । ଭାବ କରଣୀ ଦୁହେଁ ବସିଛନ୍ତି ପର ପାଖ
 ଦେଖି ପଛରେ । ପ୍ରକୃତ ନେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦେଇ ବାବୁଙ୍କର
 ଗୋଲପ ରହି ତେଲେ ତେଲେ ଲଳିତାର ପ୍ରାଣୀ ମୁଁରେ ଧରି
 ମୁଁ ହୁଏ— ଧ୍ୟାନ ଗୁଣ । ଲଳିତା ଅଛି ଅନନ୍ଦ ବାହର ।
 ସେ ଯେ ଭାବେ ବସିଛି ତା ଗୌର ଭାବନା ତଥା । ତେବେ
 ମତେ ଚିନ୍ତା ସେ । ନେଇ ଭାବ ପ୍ରାଣ ଧ୍ୟାନ ଏ ନିଅନ୍ତୁ ବାବୁ
 ହାତରୁ ପାଇଁ କର ଦେ ତାକୁ ଶ୍ରୀମତୀ ନିଅନ୍ତୁ । ଗୌର
 ଭାବନା ତାକୁ ଅଛି ମୁଁ ସମୟରେ ନେଇଛି । ସେ ଅଛି ବଡ଼
 ଦେଖିବ ଦେଖିବ, ଦେ ଠାକୁର ଦେଖାନ୍ତୁ ଦେଖିବ । ସମୁଦ୍ର,
 ଭେଲ, କେତେ ତଥା ଦେଖି ଅଛି ପ୍ରବର୍ତ୍ତ କର ଅସିବ ।

ଶୁଣି ମାରି ପଡ଼ୁଛୁ ପୁଣି ପଶିଛନ୍ତି ତୋଳି ବୋଉ କହୁଛି ।
ଦେହର ଗନ୍ଧ ଯେ ଚାହିଁ ଦେଖିବ ।

ତାହା ପ୍ରାଣୀର ଦେହରେ ପ୍ରକୃତର ବାସକୃଷ୍ଣ ବସୁ
ହୁଏ । ଗୋର ଲଳଣାକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ପାତ୍ରାଦିକ ପାଖେ
ପାଖରେ ସୋପ ଦେଇ ଗୋଟିଏକି ତଳ ଚଳିଯିବ ଅଣ୍ଟିର
ତଳେ । ଲଳଣା ପ୍ରକୃତ ପାଖରେ ଦେଖିବ—ବେଗେ ବାହୁ,
ଗୋଡ଼ାଗାଡ଼, ଗୋଡ଼ାଳ, ଗୋଡ଼ାଳ, ଗୋଡ଼ାଳ— ଏସବୁ
ଦେଖିବାର ଅନ୍ତର ଲଳଣା ଦେଖିବ ଲଳଣା ତା ଗୁଡ଼ି ଅଟାଶୁ
ଭାବେ ଦେଖି ପାରୁଛି ଯେ, ସେ ତା ଗୋଡ଼ାକୁ ଗୁଡ଼ି ଅଟାଶୁ ।
“ଗୋର ବସିଯିବ ନାହିଁ । ଗୋର ବସି ନା ନାହିଁ । ପୁଣି
ମୁଁ ମାରି ତାକୁ ପଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ହାତ ଗୋଡ଼ିକୁ ନେଇ, ତାକୁ ସେ
ପେ ଗୋଡ଼ି ନେଇ ଗୋର ପରି ଗୋଟିଏ ଲଳଣାକୁ ପାରି
ଅଣ୍ଟିରେ । ଗୋର ଲଳଣା ପରିଶେଷ ଦେଖି ପାରୁ ଦେଖିବା
କିଏ ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଅଟାଶୁ ।”.....

ଗୋର ଗୋଡ଼ିର ଚଳିଯିବ ଅଟା । ଲଳଣା ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି
କିଏ ଗୋଡ଼ି ଅଟାଶୁ । ସେ ଗୋଡ଼ିକୁ ଗୋଡ଼ି ତଳ । ଗୋର
ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି । ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ।
ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ।

ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି । ଗୋର
ଲଳଣାକୁ ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ।

ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି । ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି
ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି । ଗୋଡ଼ି ଗୋଡ଼ି

ଧୂଆଁ ଛଡ଼ି ଗାନ୍ଧା ଅମି ଠିଅ ହୋଇଗଲା ଅଗର । ଲୋକ
କଥା ଉଠାରେ ଗୁଡ଼ାପର୍ଯ୍ୟା ମାନ୍ୟାପୁରୀ ହୋଇଗଲା ଶକ୍ତିକ ପାଣି ।
ଗୌର ଅଫଳ । ଲଳିତାକୁ ନେଇ ଚାଲିଗଲା ଗୋଟାଏ ଚକାରେ ।
ପଞ୍ଚା ବେଢ଼ିରେ ଅଟୁରୁ ସେଥିବା ଲୋକ ଡାକେଇ ବସିଲେ ।
ଲଳିତା ଗୌର ବସିଗଲେ । ଗୌର ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରେ ଭାବ
ସନ୍ଦେହ ।

ବୁଣି ବନ୍ଧୁ ନ ଜଳ । ଉଠିଲୁ ବଜଲ । ଗାଡ଼ ବସୀ
ବଜାଲ ଖେଲିଲ—ମଜୁର ତେ ।

ହୋଇ ଖଣିର ସବେଟ ଦୟାଳି ଉଠିପଡ଼ି ଦେଲ—
“ହିଁ ଅ ଟିକେଟା ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ।” ଟେକି ପଡ଼ିଲା ତଳକୁ ।

ଗାଡ଼ ପତ ମଦରୁ ମଧ୍ୟ ସେତେ ।

‘ଭାଇମା ବଡ଼ ଗୌର ପରେ ଲଳିତା ଟେକି ପଡ଼ିବାକୁ
ଉଠିଲ ବେଳେ ସହସା ପାଦରୁ ବସେ ଲଳିତା ହାତକୁ ଉଠି
ଦେଇ ସୋଇ ଦେଲା । ଲଳିତା ଫେରି ଦେଲା ତ— ସେଇ
ଦାଢ଼ିଆ ବୁଢ଼ା— ସାକୁ ସେ ତୋଳି ଦେଲାରେ ଦେଖି
ତରୁଣୀ ସେ ଦଳ । ଗାଡ଼ ଏଇ ତେଲକୁ ଉଠି—ଉଠି—ଉଠି
ଭଲ ଭଳି ଧରିଲଣି

* * * *

ଗୁରୁଦେବ ଦେଲ ଶ୍ରୀମ ଲଳିତାକୁ କେ ତୁଠରେ
ଲଗେଇ ସେତେବେଳେ ହୋଇ ଉଠିବେ ଗୋର ସବେ—
ଲଳିତା ଗୌର ସେଇ ଗୁରୁ ପାଇଥିଲା । ଗୌର ଫେରିଲଣି ।
ଲଳିତା ମାୟା, ମୟ ସଂସାର ସୁନ୍ଦର ଅଛି ।

ମନ ତାର ମାଲିକ ନାହିଁ । ସେ ଦର୍ଶ ଦର୍ଶନ
ନିହାଳରେ ଉଠିବ ପୁଣି ସେ ।

❖ ❖ ❖

ମନେ କେବେକ୍ଷି, ଗୌର ଚିତି ଲେଖିବି— ବାଲେଶ୍ଵର
ମୁଁ କହୋଇ ଦେବି । ତଥା ବରା ଅବସ୍ଥାର ଗାଁ ବାଲ
ଗୌରକୁ ଦୁଇଟି ହସା ବସନା ଦେଲୁ । ବସନା ନ
ହେବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା କହୋଇ ମନା ହୋଇଲୁ । ଗୌର
ଦେବଦେବେ ପଡ଼ିଲୁ । କହିଲେ ଯା ଶୁଭାଂଶୁ ନେଇଗଲ
ହେ ଏ ଦେବେ କୋଇ ଗାଁ ଦେବେ ।

ଗୌରବ ଚକ୍ରାନ୍ତି ଧରି ହୁଏ ଦେଖାକୁ ବ ଘା ବାଲି ବ
ମନ୍ତ୍ର । ଅବଧ୍ୟ ମନସ ସେଣ୍ଡ ଚକ୍ରାନ୍ତି ତାତ ଗୌର ଶାନ୍ତାକୁ
ଦେବା । ତା ଠରେ ପ୍ରଭୁବତାର ଶେଷରା ଗୁଣା ମୁଦ୍ରା—
ଚକ୍ରାନ୍ତି ପ୍ରଭୁବ ଦେବରେ । ଦନ୍ତ ମୁଦ୍ରା ଦୁଇଟି ଧରା ଦେଖ
କହା ଦେ ଦେ ଶାନ୍ତ ବୋଲ ଦୁଇ ଧର ଦେଖା । ଗୌର
ଚକ୍ରାନ୍ତି—ଘା ବେମାଳା ନ ଚୁଟିବା ଶାନ୍ତ ସେ ଧରା ଦେବ
ପାଦେ ନାହିଁ ।

ହୁଆଁ ଅଭୀମୁଖେ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଏ ନିଧେର ହୃଦୟ ।
 ହୁଆଁ ହୁଆଁ କର ମସି । ତାହାର ମୁଖେ ପାଦରା ନାହିଁ ।
 ତାହା ତାହାର ହୃଦୟ— ହେଉନ । ତା ପରେ ଉଦ୍‌ବେଗ
 ଉଦ୍‌ବେଗ ମଧ୍ୟ ତାହା— କେହି ତାହାକୁ କି ନ ଦେଖାଉ ।

କେତା ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟ, ତାଙ୍କ ଦୁଇ ମେଢ଼ନାହିଁ ତେଣୁ ସର
କେତା ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟ, ତାଙ୍କ ଦୁଇ ମେଢ଼ନାହିଁ ତେଣୁ ସର

ସେନେ ସନ୍ଧ୍ୟାକେଳେ ବେ ଦୁଃଖେ ଠିଆ ହୋଇ ଶୁଣିବ
ଦେବ ମୂଳକୁ; ଦେଖିବି ଜଳିତା ଶ୍ୟାମକୁ ଦେଖି ଅଛୁଣା ହୁଏ,
ପେର ପେର ଶ୍ୟାମକୁ ଶୁଣିବି ।

ଶ୍ୟାମର ଅତି ସଜଳ ହୋଇଛି । ନେତ୍ରଲଟି ଲଟାରୁ
ବାହାର ଶ୍ୟାମକୁ ଶୁଣିବ । ଶ୍ୟାମ ତଳେ ଦୁଇଟି । ଦୁଇ
ଅସିଲ । ଅତି ଜଣ୍ଠି ଶୀର୍ଷ ନିହାଳୁ । ଶ୍ୟାମ ତାକୁ ଘରକୁ
ନେଇପାରି । ଘରକୁ ଦେଇ । ଦୁଇ କିନ୍ତୁ ନେତେ ପେ
ଘରମାଡ଼ି ॥ ହେଉଥାନ୍ତୁ କବୋନ ପଶୁ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି
କିନ୍ତୁ ଶ୍ୟାମର ପର ହୁଏ ଦେଇ । ଅରଦନ ସକଳୁ ଶ୍ୟାମ
ରୁଟି ଦେଖିଲ ନେତ୍ରଲଟି ତାହା ପାଦତଳ ଶେଷ ଉପରେ ମଧ୍ୟ
ହୋଇଛି ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଦେଲେ ତାହା ପାଇବ ଗୋର ଦୁଷ୍ଟର
ହାତ ମାରିବ । “ତେ ଦିଅ, ତେ ଦିଅ” ତାହା ଶୁଣି ଏକ ଶିଶୁ-
ହାତ ଗୋର ଧରିବ ଦୁଷ୍ଟରକୁ । ପରଦା ହାତରୁ ଚିଟି ନେଇ
ଗୋର ଦେଖିବ—ପିତାଙ୍କ ସଦାଫଳ ନିହାଳୁ । ସେ
ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ଷରେ ଚିଟିଟା କାହିଁ ଦୁଷ୍ଟରକୁ ଦୁଇ ଦୁଇ ପେର ଅସିଲ ।
“ବାହୁଡ଼ା ତେ”ରେ ଲେଖିଅଛି—ହେ ଚିତ୍ତରେ କାହିଁ ଏ
ନିହାଳୁ ।

ଗୋର ହାତର ଦେଇ । ହେଉଥାନ୍ତୁ ନେତ୍ରଲଟିରେ ଲେଖିବ
ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବା କଳାମୂଳ ଦୁଷ୍ଟର ହାତ । ଦେଖିବି
ଦେଖିବ ଦେଇ । ତା ଦେଇ ପ୍ରତି ଦେଖିବା ଉପାଦ ନେଲେ ।

ଗୌର ବସର ବସର ପୁଷ୍ପା ପାଦମ । ଦୋଷା ନେବାକୁ
ଲଳିତା ଦୋଷକୁ ଖାବନ୍ତି ଅସିଲ । ମାତ ଦୋଷା କୁଟିବ ଲଳିତା
ଦୋଷ ବାହାକୁ ଧର ।

କୃଷ୍ଣ ଶର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତି ତଦାନନ୍ଦ ଲଳିତାମହାର ପ୍ରକଟ
ବରେ । କେଉଁ ଉପେକ୍ଷାକୁ ଏହି ନାହିଁ । ଅନୁରାଗର ଅନ୍ତର
ତାର ଫେଡ଼ ଉଠୁଛି । ସେ ଦଳାଫଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାର ଉପରକୁ
ଗୁଡ଼ିଛି ତ, ବରର ଛତା ଫେର ନିକଟା ଦୟାର ଦୃଷ୍ଟି—
“ବୋଉ, ମୋ ପ୍ରତି ତୁ ଏବେ କ୍ଷମା କରୁଛ ?” ପ୍ରକଟ
ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଉଛି ତ ଦାୟାଦା ଫେରା ଦୃଷ୍ଟି— “ବୋଉ,
ମୋ ପ୍ରତି ତୁ ଏବେ କ୍ଷମା କରୁଛ ?” ଅସି ଦୃଷ୍ଟିର
ଲଳିତା ଗୋର । ଅନ୍ତର ଲଳିତା ସ୍ତବ ଚିତ୍ତ— “ଏବେ କ୍ଷମା
କରୁଛ ତୁ ମୋ ପ୍ରତି, ବୋଉ ?” ଦୃଷ୍ଟି ଅସି ଶ୍ରେ ଗୋର
ପାଦମ ନାହିଁ । ଅସିରୁ ଅବରତ ଅସି ବରମ । ଦୟା ତାର
ଦୟାବଦ୍ଧ ଦେବ । ସାର ଖଟାଣୀ ଗୋର ଦୃଷ୍ଟି ଗୋର
କହି ଗୋରକୁ ଅବିଚାର । ଦୃଷ୍ଟି କହି କେ ସ୍ତବ ବର
ନାହିଁ । ଅବିଚାର ଅବିଚାର ବର ବରମ ।

ଫେରାଦେ । ଦୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାଣଦାୟ ଗୋପିତା ଅବିଚାର
ଫେରା ଲଳିତା ତର ଲଳିତା । ସେ ଅସି ଦୃଷ୍ଟିର ଦୋଷ ଖାବ
ପାଦମ— “ଲଳିତା, ଲଳିତା” । ମାତ ଲଳିତା ଫେ ଦୃଷ୍ଟିର
ଫେରା ଦୋଷର ଫେରା ଦୃଷ୍ଟିର ଦୟା ଦୋଷ ଫେରା ତର
ଅବିଚାର ଦୃଷ୍ଟି ତର ଦୃଷ୍ଟି ଦୃଷ୍ଟି ପାଦମ ନାହିଁ ।

ଚେତାଳୀ — ୫

ସ୍ବର

ଗୋଟିଏ ଡେଇଁର ଦୁଇଟି ଫୁଲ । ଗୋଟିଏ ଥର
ଦୁଇଟି ଫୁଲ, ଗୋଟିଏ ଥର ଦୁଇଟି ସ୍ବର—ଦୁଇ ଥର ଗଦା ।

* * * *

ଚପଟ ଶେ । ଗାଗନାବଦ ଗାଗନା ଚପଟ ଗାଗନା
ସାଥ ସାଥୀ ବସ ବେଉଁ ଗାଗନା ବସ ବସ । ନାଚ ଚେତା
ଦେବତା ମତ ଦୁଇ ଦେବତା ଗାଗନା ।

“ନା, ନା, ନା—ନା—ନା—ନା” ଗାଗନା,
ନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା
ଦୁଇ ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା
ନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା
ନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା
ନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ଗାଗନା ।

ପଞ୍ଚ ଶୁଣି ବାଠ ହଣାଳୀ ଏ ଦୁଃଖରୁ ଧାଉଁ
ଅମି ଦୁଃଖରେ ଦେହ ଦେଖିଲେ—ହଇ, ହଇ ଲାଗି ବେଶ ବାସ
ମୁହଁରେ ଚିତ ହୋଇଛି । ସତେ ଯେଉଁ ଦୋ ଯେଉଁନ ଶ୍ରାବ
ଦୋ । ହାତରେ ଚକ୍ରର ଲେଖାଟା ବୁଲୁଛି ।

ସମସ୍ତେ ପାଞ୍ଚ ଭଲେ । ସାହାସ ଛାଡ଼ିଲେ, ବାସ
ହଞ୍ଚିଲେ ।

*

*

*

ବାପର ଶୁଭ ପଣ୍ଡି ଏଇ ଉପକ୍ରମେ ମଣିଥିବା ଭଣି
ଚକ୍ର ବୁଝିଲେ ବଢ଼ି ଗଲେ । ପ୍ରାୟ ନ ଶୁଣିଲେ ଏଇ ଶ୍ରୋତର
ଅତି ଅତ୍ୟାଚାର ।

ଦୁଃଖ ଦୋକ୍ତ ମା' ପାଖରେ ରହି ଦେଇ ରେହୁନୁ ଘର ।

*

*

*

‘ବାସପାଳ’ର ଖେ ଘାଟେ ପାଞ୍ଚଟି ବର୍ଷ ଦଃ ପଲେ ।
.....ଦୁଃଖ ଚିତ୍ର ଯେଉଁ । ଉଦା ଅଣିଥିବା, ସାବୁଦାର
ପେଟରୁ ଏଇଶ୍ରୀ ମୁହଁଲେ । ପ୍ର’ ହାତର ବୁଝିଅଟି ଛାଡ଼ି
ଠ’ସର ମଦା ବର । ଅତି ମ ଦୁଃଖ ଦୋକ୍ତ ନ ଘୋର ଦୁଃଖ
ରହୁବ ।

ପଲପାଳେ ଶେଷ ଦେବ । ମା' ଦୁଃଖର ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟା
ହୁଏ ହୋଇଛି । ଅତି ଗୋଟିଏ ଘଣ୍ଟା— ‘ବୋ ବୋ’ ଦୁଃଖ
ହଇବେଳେ ଦୋ ଶେଷ ଅତି ପଲପାଳ । ନିଜେ ସେ
ବେଳେ ଶେଷ ରେହୁନୁ ଘର ବେଶ ଅତି ଅତି ଶେଷ ଅତି
ପଲପାଳ । ମା' ହୁଏ ଘରର ହାତର ଦୋକ୍ତ ଦେବ ଘର ।

ସାନ ସାହୁର ପଥନ ବିଅଟି ସାକାତ ଲକ୍ଷୀ ପ୍ରତାପ; ବଦ୍ଧ
ମୋଟେ ବାନ୍ଧ ତେର ଭାବର ।

ଦୋ ରେଙ୍ଗୁନୁ ଯାଇଛି । ଅଗ ଅଗ ଯାହା କିଛି ଦୂର
କଲି ଶ୍ରୀ ଚିତି ଦେଇଥିଲି ସେତକ । ତାପରେ ଅଉ ଚନ୍ଦାର
କେତ କେର ନାହିଁ । ଧନକ୍ଷେପ ପରେ ଦୁଃଖ ଶୁଣିଲି— ରଦ୍ଧା
ରେଙ୍ଗୁରେ ଗୋଟିଏ ମାଲକିନା ରଖିଲି । ଦୁଃଖର ଦୁଃଖ ପାଟି
ପଡ଼ିଲା । ସେ ଧନକ୍ଷେପ ରେଙ୍ଗୁନୁ ତା ଭ୍ରମର ଫେରାର ଅଣିବ
ବୋଲି । ମାତ୍ର ଦୋ ଏ ଯେ କାଣିପାର କୁଅରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲା ।
ଦୁଃଖା ସତୀତ ପ୍ରାଣର ଗତି କିପରି ଦେଖିବୁ ଫେରିଲା ।

କାପାଳ ବେଶରେ ଶକ୍ତିଲା ପଡ଼ିଲା । ଅକାଶ ଉପରୁ
ବୋମା ବସୁଛି । ମେଘିନ୍ ପାଲୁଛି ଗୁଳି ବେଶୁଛି । କେବେ ପ୍ରାଣ
କୋକୁରରେ ଲେ, ଲେ, ପଡ଼ାଡ଼ ଧରି ଧନ ଅଗ୍ର ଅଗ୍ର ଏ
କେଶିତି ସବୁ ଦଳ ପାଇଁ ଚତୁ ପାଟୁ ।

ଦୁଃଖ ସେ ଭାବୁଛି ତା ଭ୍ରମର ଦଥ । ‘ମଧ୍ୟାହ୍ନ
ସତେ ଲେ କାକୁ କେଶିତି ବଡ଼ କୋଡ଼ାଲ ରଖିଥିବେ !’

କେତ କେତେ ଅଗ ଅଗ ତେର—“ଦୋ ଫେର
ଅଗୁର ।” ଦୁଃଖର ଦୁଃଖ ରେଭରର । ସବୁ ସତେ ପାଟୁର ।
ତା ଛଡ଼ ଦୁଃଖ ମୋଟେ ଖୋଲପର ।

ଦୋ ଧନକ୍ଷେପ ଅଣିବ । ହାତରେ ପାଟୁରେ ନାହିଁ ।
ଧନରେ ମତ ତାର ସେବ ରଖିବା ହୁଏ ।

ଦୁଆ ଛାରିବ ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଘରେ ସ୍ଥାନ ଦେଲା । ମାତ୍ର
ମା ମାଲସର ମନ କି ଏଥିରେ କୁପ୍ତ ହୁଏ ? ବାସ ଘରର ଲେଖଣି
ସ୍ଥାନ ବୋଲି— ଖାଲ ହିଁ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ଘର ଧରି ଥିଲା
ରହୁଛି ।

କିନ୍ତୁ ବୋଲି ଥିବା ରଖିବା ଉପରେ ନିଜ ଥରମ୍ବ ଦେଇ
ହୁଏ । ରଖିବା ପଦାର୍ଥ କି ମୋଡ଼ିବା ଥିବା ବେଢ଼ିଠି ରହୁଥିବା ।
ତଦା ଘରର ସମସ୍ତ ଦୁଆର ଦେଇ ଚାଲି ଯିବାକୁ ଯିଲା ।
ସେଠାରେ ଦାଗ କି ବାରି ହେବ ।

ଦୁଇ ପହରେ ତ ବହୁଳ ବାସ । ଘରଟିର ମଧ୍ୟ ଦୁଆ ନ
ମୁହଁକରି ଥିଲା ନ ଥିଲା ଥିଲା । ତା ମଧ୍ୟ ଲୋକେ କି ହାତ
କାମ କଲେ ମୋଟେ ତଳି ହାତ ଥିଲା । ତଦା ଘରେ ତାକୁ
କି ହିଁ ଦେଇ ବୁଝାନ୍ତେ ଚାଲି ଯିବ । ଦୁଆର ତ ପଲସା
ନାହିଁ, ଛାରିବ ଦେଇ ସଂକ୍ରାନ୍ତି କରୁଛି । ନିଜର ସେ ପ୍ରକାଶ
ଦେଇ ସ୍ଥାନ ଛାରିବ—“ତୁ ଘରେ ରହ । ମୁଁ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ଲୋକର
ହେବୁ । ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ । ଥିବା ଶ୍ରୀଏ ଘର ବଢ଼ିବା ।”

ରଖିବା କହୁଛି—“ଏ ଘର ଦୁଆ ବୋଲି ରହୁଛି
ମୁଁ ରହୁଛି ନାହିଁ ।” ତଦା ସେଠାରେ ଛାରିବ ଦେଇ, ତା
ତଳି ହାତ ସେ ଲୋକେ ।

ତଳି ପଦାର୍ଥ ରଖିବ ତଳି ପଦାର୍ଥ, ବୋଲି ରଖିବା
ଘରରେ ।

“ତୁମେ ଏ ବହୁ ପଦାର୍ଥ ରଖିବ ।”

“ତୁ ଏ ବହୁ ଚାଲି ଯା ।”

"ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଶୁଭ"।

"କାହାଁ କାହାଁ ଶୁଣିବ ।"

କ୍ଷିତି ଗୋଟିଏ ପଥର ଧଳେ ବୁଡ଼ି ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗି
ଦେବାକୁ ଗୋଟିଏ ଧାଉଁ ଧଳେ ମଝି ଚାଲି ଅଟୁଥାଏ ।
କ୍ଷିତି ଗୋଟିଏ ଧଳେ । କେ, କାଣ୍ଡ ଦୁଇ ଦିନ ଧାଉଁ ଅଟୁଥାଏ
ଦୁଇ ଦିନ । ଦୁଇ ଗା ଦିନ ଗୋଟିଏ ଧଳେ ଧାଉଁ
କେଳେ ଧଳେ ଧଳେ ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ । ଦୁଇ ଦେଖିଲ—
ପଥରେ ଗୋଟିଏ ଧଳେ ଧଳେ— “ଦେଖ, ମୋ
ଧଳେକଳାକୁ ତୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି”

ଦୁଇ ପଦ ମୁଁ ଦେଲି । ଶୁଣି ସଦା । ମୁଁ
ପାରି ପାରି ।

*

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପଣ୍ଡା ଦେଖା ଦେଲେ— ଦୁଃଖୀୟ ମୁଣ୍ଡ ଦେଖି ପାରି
 ପ୍ରାଣ ହେଲେ । ଅନ୍ଧ ଦେଖିବାର ଅପାରାଧ । ସେ ସାନ ଭାଇ
 ଶରୀର ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ଦେଖିବୁ ଅପାରାଧ ।
 ଶେଷକୁ ଅନିଶ୍ଚୟ । ଅନ୍ଧାର ଠାରୁ ଶେଷ କରାଯିବ ନେତ୍ର ଗର୍ଭରୁ
 ପ୍ରସ୍ତୁତ କର । ଦୁଃଖ ଦେଖି ଦେଖି ନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ମାତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ—
 କେବଳ କେବଳ କେବଳ କେବଳ— ଶୁଦ୍ଧ ଏ ରକ୍ତ କେ । ଅନ୍ଧ
 ଶେଷ ଏ ଠେଙ୍ଗ । ସେ ଦେଖିଲେ— ଶେଷ ଠେଙ୍ଗରେ ତା
 ମୁଣ୍ଡର ରକ୍ତର ରହିତ । ଶେଷ ଠେଙ୍ଗଟି ଦୁଃଖ ଦେଖି ତା
 ଭାବ ତାକୁ ବାଧ୍ୟ ଶେଷର ରହିତ ।

ତୁମ୍ଭା ଥରେ ଥରେ ସଜେଇ ଯାଏ ଦୁଇ ଦେଇ । ହୃଦୟ
ଭରା ଚିନ୍ତା ସେଇ ।

ଚଇତାଳୀ—୭

ମୈତ୍ରାୟ ମୂଳ ପୋତା ଦେବ

ସ୍ତ୍ରୀ ଗୋଟିଏ ମଠର ପକ୍ଷୀ ବୁଲୁଥିବାରେ ପଡ଼ିଥିଲା ।
ତା ନିଜ ଘର—ପଡ଼ର ଗଛା ପଡ଼ର ବର୍ଷାକାଳ ଚାନ୍ଦି ଗଛା
ବୋଲି ଚାନ୍ଦି ଦେଖିଥିଲା । ସେ ତଳେ ସେ ତଳେ ଚାନ୍ଦି
ଭାବେ ଚାନ୍ଦି ଗଛା, ମା, ଭାବେ ଚାନ୍ଦି ଗଛା ଗଛା ଗଛା
ଗଛା ଗଛା । ସେତେ ସେ ଗଛା ଗଛା ନିଜ ଗଛା ଗଛା ।
ଭାବେ—ଚାନ୍ଦି ନିଜ ଗଛା ଗଛା ମା ମା ଗଛା ଗଛା
ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା
ଗଛା ଗଛା ! ଗଛା ଗଛା ଗଛା । ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା
ଗଛା ଗଛା । ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା ଗଛା
ଗଛା ଗଛା..... ।

ପିଲାଦିନର ସବୁ ଗଛା ମଠରୁ ଦେଖିଲା । ଗଛା ଗଛା
ଗଛା ଗଛା ଗଛା । ମଠରୁ ଗଛା ଗଛା ଦେଖିଲା ।

ମଦନ ଶିଖପିତ ସାର ସତରେ ଉପର ମଦଳ ଦାଣ୍ଡ ପଦ୍ମରେ
ଖୋଲଇ ।

ସତ ସାନନ୍ଦ ଏଗାର ।

ହେଉଛନ୍ତି ତାମ୍ରାମ ଶେଷ । କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ଲଭିଲେ ।
ସବୁ ନିଶ୍ଚୟ । କେଲେ, ଧ୍ୟାନେ ମଦନ ଗୋଡ଼ ତଳେ
ବେଳେ ବେଳେ ବହୁତ ସ୍ଥାନରେ ମିଶିବ ମିଶିବ ରତ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ ।

ମଦନର ଭାବ ନଦ ଭାବିଲ । ସେ ପାଟିରେ ବସିଛନ୍ତି
ତେଜ । ଯେଉଁ ଖୋଲ ମଦନ ସମନ ଦେଖୁଛି—ରେଖା
ତପରେ ତାହାର ଉପାଦାନ । ସୁଖ ମଧୁ ଅନୁଭବ । କେବଳ
ପ୍ରାଣ ତଳରେ ଧରିଛନ୍ତି । ସର୍ବଦା ରତ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ । ମଦନ
ପ୍ରାଣ ଦେବେ ଆଉଁ ଧରି ନଦି ଭାବିଲେ । ସେ ସତେଜ
ଦେଖିବ ଅନୁଭବ କର—ଯୋଗୀ ଯୋଗୀ ଯୋଗୀ
ସତେଜେ ଛୁଟିବ । ଅଳ୍ପ ସର୍ବଦା ଦେଖିବେ ମୋହର
ଖୋଜି ହୁଏ । ରତ୍ନ ଗୁଡ଼ିକ—ଠି—ଥି—ଥି—

ସୁଖ ଖୋଲିବାକୁ ମଦନ ଗୋଡ଼ା ଚାଲିବ । ଦିଅ ମିଳିବ
ତଳେ ସୁଖ ପଦି ବସିବ ଅଳ୍ପ କର ଗୁଡ଼ିକ ରତ୍ନ—ମିଶିବ
ମିଶିବ ।

ମଦନ ନଦି ବସିଛନ୍ତି ଧର ଯୋଗୀର ଉପରୁ ଗିଫ୍ଟ
ଦେବାକୁ ଗୋଡ଼ା କର । କିନ୍ତୁ ଖୋଲ ନାହିଁ । ବସିବ ଶୁଣିବ ।
ମଦନ ଅଳ୍ପ ସେବାରେ ପ୍ରାଣ-ନଦୀର ଅଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକ କେବଳ
କାଳର ଅଳ୍ପ ପଦିକୁ ।

ସତ ଦୁଇଥାରେ ସେ “ଏକ” ଗଠୁଛି । ଗୁରୁତାରେ
ପୁଣି ନିଧି ଛୁଇଁଛି । ଯଦିଲେ ସେ ବଞ୍ଚିଣୀ ଡୋଳିଲା ବେଳେ
ଶୁଣିଲା ସତ ପାଦବିସ୍ଫୋଟର ଉଡ଼ । ଗୁରୁର ଭର ପାଦ ଅସି
ପାଦରେ ଦେହାନ୍ତ ବସନ୍ତର ଅଧ ବହାତ ପାଇଁ କୁଅଡ଼େ
ଘୁଞ୍ଚିଲା ।

ସକାଳ ପାଦେ ପାଦ ।

ମଦନ ଦେଇ ଛୁଟି ଚାଲି ଯିବ ନା ଛୁଇଁବ ଚାଲିବ ।

ରବି ଅସି ଦେଲା । ଦୁଇ ପାଦର ଚାଲିପା ଗୁଲିଛି ।
ବସନ୍ତ ଅସି ପଡ଼ିଲା ଚାଲିକୁ ଲାଗି ଦୁଇଥର ଉଡ଼ ରବି ମୁହଁକୁ
ଘୁଞ୍ଚିଲା । ଅସିରେ ଦୁଇଥର ପାଣି । ମଦନକୁ ଗୁରୁ ଗୋପବିଧି
ରଖିଲା । ଭର ଲାଗିଲା ଘୁଞ୍ଚିଲା ।

ମଦନ ଚାଲିଲା — “ରବି, ବାନ୍ଧିଲାକୁ ବାନ୍ଧି
ବେଳେ ଗୋଟିଏ ଦେଇ ନାହିଁ ? ପାଦ ସତ ଚାଲି ଉଡ଼ ଶୁଅଇ
ଦେଇ ନାହିଁ ।”

“ନା, ତା ମୁଣ୍ଡେ । ଅନ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଅଛି ।”

“କହ ?”

“ଗୁରୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ପିଲାକୁ ନେଇ ଗୋଲ ବେଳ
ଘୋରରେ ଚାଲି ଦେଇ ଅଛି । ତେ ସତ ପିଲା ଶୁଣିଲା ନେଇ
ଚାଲିଲା ଏହି ପଥରେ ଶେଷରେ ।”

“କହ ?”

ଛୋଟ ଛୁଆଁଟାଟା ତ ଛୁଆଁ ଚାଲିଲା । ଗୋଲ ଦେଲା
ବେଳେ ଗୋ ପାଦେ ଗୋ ପାଦ ଗୋଲ ଛୁଆଁଟାଟାଟା ଚାଲିଲା

ଦେବାରୁ “ଏ ଗୁଡ଼ାରୁ ନେଇ ପିଙ୍ଗିଠଅ” ଖୋଲି ସାହୁଦାର
ପ୍ରହର ଦେଲା । ଅମର ବା ଗୁରୁ ବଣ ନ ବେଳାକୁ । ମୁଁ ନେଇ
ପିଙ୍ଗି ଅମର ।”

ଦେବୀ ନାଚି ଭଲ ପ୍ରାଣରେ କି ଗୋଟିଏ ଅଭାବ
କେତେକ । ସେ ସମ୍ପର୍କ ଦେଲା ।

ରବି ଦେଲା—“ଓଣି ଭାବୁନୁ ଭାବ; ଯେଣି ଗୋଲାମ
ନେଲେ ଶେ ନ କେଲେ ?”

“ନା ଭାବୁ ତୁ କେବେ କଥା ମୁଁ ଭାବୁନାହିଁ । ମାତ୍ର
ତୋ କଥା ମୁଁ କେବେ କେବେ ଅନୁଭବକୁ ମାଜିଦେଲେ । ମୁଁ
କେବେ ପାପର କଣ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ଅଛି ?”

ଦେବୀ ଶୁଣିବାକୁ ରବି ଭାବୁ ନେଲା ମନେ ଅଭାବ
କୋ—“ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସବୁ ନିଜେକ ଦେଲା, ସନ୍ତାନ
ଅମର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କେଲେ ପୋଲେଟିଏ ପାପ
ଅଟିଥିଲେ । କାଲି ହିଁ ଅଟିଏ ଆସ । ନାଁ ରେଖା । ଦେଖିବେ
କେ ନିଜେ ସୁଅ । କାଲି ତେ ଦର୍ଶ କେଲେ ତା ମା ତାକୁ
ଦେଖିବେ କେ ଶୁଣିବେ ।

ସନ୍ତାନ ଭାବୁ ହିଁ ଅଟିଏ ପାପ ରଖିଲେ । ତୋର
ଦେଖ ସେତେବେଳେ ସତର । ମୁଁ ଶୋଇପିଲା କାମରେ ଦେଲା ।
ସୁଦେଶର ଦେଖ ସେତେବେଳେ କେତେ ।

ରେଖା ତାକୁ ଦର୍ଶିବେ କେ ଅଭାବ । ତାକୁ କେତେ ଦର୍ଶି
ତାକୁ ଅଟିଏ ପ୍ରତି ଶୁଣି କେଲେ ମୋର ଦେଖ ସନ୍ତାନ ଦେଖିବେ ।

ମୁଁ ତା ପରି ପୌଷ୍ଟିକ ତନ୍ତ୍ର ବୋଲୁ ଅଣଦେବା ପରି
ସନ୍ତାନୀ ହୁଏତ ଅନଳ ହେଉଛି ।

ଦୃଢ଼ବଚନ ଅଠର ପେଁ ପେଁ ଦେଇ ପୁଣି ବେଳା, ସେ
ନେ ନଅରେ ବଡ଼ ଚନ୍ଦ୍ର । ରେଖା ପୁର ଗୁମାସ୍ତା ପୁଅ ।
ତା ପରି ପୁର ଅଣଦେବା ପାଇଁ ମତେ ହୁଏତ ପୁର । ମୁଁ
ପେଟେକେଲ ପୁର ନେଇ ରେଖା ପେଟେକେ ତାଳିଦେଉଥିଲି,
ରେଖା ପେଟେକେଲ ଅନାମନା ବୋଲି ପୁର ହୁଏତ ତା
ଅଧିକରେ ଦେଖି ଦେଉଥିଲା । ମୁଁ ଅବା ବେ ଅଧିକରେ
ହୁଏତ ପେଁ ଦେଉଥିଲି । ସେଇ ଅପରାଧ ଶୁଣିବା ତାକୁ ମୁଁ
ପ୍ରଥମେ ହିଁ ଦେଉଥିଲି ।

ସେ ଦେଇ ଦେଖି, ପେଟେକେ ପେଟେକେ ମୁଁ ଦୃଢ଼ବଚନ
ଦେଉଥିଲି । ସେପେକେଲେ ମନେ ହୁଏ ଦୃଢ଼ବଚନ ନୋର
ଦୃଢ଼ ରେଖା ପେଟେକେ ପେଟେକେ । ଏ କେତେ ମୋର 'ପୁଅଣି
ବର' ହୁଏତ ଶୁଣିବା । କେତେ ନେ ପେଟେକେ ଗୁମାସ୍ତା
ଶୁଣିଲି—“ରେଖା ବେଳେ ।”

ଅଠ ତେଣୁ ପେଟେକେ ନେ ମତେ ବାଣୀ ପାଇବ
ହୁଏତ ହୁଏତ ହୁଏତ ବାଣୀ ନେଇ । ବାଣୀରେ ବାଣୀଆ ପେଟେକେ
ତା ଶୁଣିଲି—“ରେଖା ପୁଅ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ବେଳେ ହୁଏତ
ଲଭ୍ୟ ବାଣୀ ଦେବା ।”

ମୁଁ ଅବା ହୁଏତ । “ରେଖା ବେଳେ ଶେ ପାଁର ପୁଅ
ହେଉ ନାହିଁ ?”

“ବେଳେ ପେଟେକେ । ମାତ୍ର ଦୃଢ଼ବଚନ ଅବା ଅନ୍ତର ପିତା
ବେଳେ ଦେଖିଲି ?” — ବାଣୀ ବେଳେ ଦେବା ।

“କେ’ତେ ଜନ୍ମ ହେଉଥିଲେ ତ ?”—ସେ କଥାରେ
ଗାନ୍ଧୀ ହସି ହସି କହିଲା— “ଦେଖି କେ ପୁଅଟିଏ ବାପା କୁହା
ମଧ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ପରିପୁତ୍ର ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତି, ଅନ୍ଧାଧର୍ମ ମୂଳକ ବ୍ୟାପାର
କାଳେ କଣ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ?”

“କେତେ କଣ ଯେଉଁ ହଜା—”

“ହଜା କଣ ମ ?” ପାହା କୁଲର ପାହା ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ
କଣ କହ କହ ? ପ୍ରବଚନ ମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ହେବ ନାହିଁ ?”

ସତେ ସତେ ଦୁଇବଣ ପାଲଟ ମାସି ଗର୍ଜନ କଲେ—

“ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ପ୍ରକୃତ, କେତେ କେତେ କଣ ମ ?

“ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ପ୍ରକୃତ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ର । ବିଦେଶର
ସୁନା କାହିଁ ? କେତେକ କଣ ଲାଗି ଶୁଲିଲି ମୁଁ ତାଙ୍କ
ପଛରେ । କଣ କେତେକ ହେବ କେତେ ସେମାନେ କେତେକେ
ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଲେ । ମୁଁ କେତେକେ ରହିଲୁ ।

ସବୁ ନିଶ୍ଚୟ ।

ମୁଁ କେତେକେ ହେଲୁ ।

ମୁଁ କେତେକେ ହେଲୁ— “ସର୍ବମା ମା କେତେ
କାହାକୁ ?” ସେ ମୋ ମିତ୍ର କଥାରେ ମଧ୍ୟ ବସିଲେ ।

“ପିଲାଟିଏ ଅଳ୍ପକାଳ । ମୁଁ କେତେ ଅଳ୍ପକାଳ ।” ବୋଲି
ଅନୁରୋଧ କଲା ।

‘ହଁ’ କଲା । ସେ ଶୁଭକାଳ । ପାଲଟିଲେ ପ୍ରକୃତ
କଲେ । କେତେ କାଳେ । ମୁଁ ପିଲାଟିଏ ହେଲୁ । ସମସ୍ତ
ଶୁଭକାଳ ଶୁଭକାଳ କେତେ କେତେ ପ୍ରକୃତ କେତେକେ ।

କେତେକେ କେତେ କେତେ । ସମସ୍ତ ମାତ୍ର ଅଳ୍ପକାଳ ।
କେତେକେ କେତେ କେତେ ।

ପରେ ଘୋଡ଼ିଏ ହଡ଼ ମାତ୍ର ଅସିଲା ପର ମନ ଦେଲା ।
 ଫେର ଗୁରୁ ଦେବୁର ପଦନ ଦେବରେ ରେଖା
 ହୁଅନ୍ତି । ତା ଉପେ ଧର୍ମରେ ଦୁଇବଣ ପିପାଞ୍ଚ ।

ରେଖା ଅସି ମତେ ପେଟାଲ ଧର ପିଲାଟିକି ଜଡ଼ାଲ
 ନେବୁ ଦେହାଦନା । ମନର ‘ଦାସ ଗା’ ଚାକର ‘ଦୁର୍ଗ’
 ଦୁର୍ଗ’ ଦୁର୍ଗର ମତ ପିଲାଟି କଟାକ ଦେଲୁ । ଜଳସୁଦ
 ପିରେ ଲିପା ଲବ ଦମନ । ପୋହୁଦୁରୁ ଖେଳ ନେଇଗଲେ
 ରେଖା । ଅମେ ଗଣିବ ଓହଲ ଭିତରେ ।

ଝେ ଝେ ଅଭାର । ଗେରୁ ମନେ ଧୂଡ଼କ ସିନ୍ଧୁ
 ଖିଲେ । ଝିକାବ ଅନ ଦେହାଲ ବିଶିଷ୍ଟ ନାତ ପରେ
 ପିଲାଟିର ପେଟ ‘ଦୁର୍ଗ’ ତଳ ମିଶିବ । ଧୂବସୁଦର ପପର
 ଦଲ ଲବ ।

ଅଦମ୍ଭର ସୁନା ।

ଦୁଇଟି ପେଟା ଅସି ମତେ ଧାଳାକୁ ଟାଣି ନେଇ
 ଲେଲ । ମୁଁ ଅଦମ୍ଭର ପେଟା ଦେଲ ଦେଖିଲ ପେ ଧାଳା ଭିତରେ
 ରେଖା ଦେ ଦେଲ ଅଳ୍ପ ।

ପେଲୁର ପାହେଳ ପିଲାଦନା । ପୋ ସବୁ ମତେ ପ୍ରସ୍ତ
 କରା । ମତେ କଟ ପମ ଲଗୁଲକ ଅପେଷା ପାଣି ଦେବା ଲବ
 ଦେ, ମୁଁ ଲଗୁଲ ଉପେର ସବୁ କଥା ଦେଲେ । ଝାକମ ମତେ
 ରେଖା ପେଟା ଦାର ଦୋ କବ ପଡ଼ିଲେ ଲଗୁଲ ଦୋହଲେ

ରେଖା ମତେ ଦେଖି ଧୂବସୁଦର ତଳ ପୁଡ଼ିବ ‘ମଦନା’
 ନାଲ, ମଦନ ନାଲ, ମୋ ପିଲାଟିକି ମତେ ପେଟାଲ ଦେ ।

ଏତେ ଦଣ୍ଡ ଚାକୁ ମାରି ଦେଖନ୍ତୁ ? ମୁଁ ତୁମକୁ ମୋର ଗୋଲ
ତୋଇ ଦେଇଥିଲି । ତୁମ ଏତେ ନିଷ୍ଠୁର ହେଲ କିପରି
ମନେ ନାହିଁ ?”.....

ତେ ବୁଝା— ତୁମ୍ଭେ ପକ୍ଷୀ ତାତ ନାହିଁ ।

ତମେ ମାନେ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ଗୁଣି ତାକୁ ଅନ୍ୟ ଘରକୁ
ନେଇଗଲେ । ମୁଁ ଭ୍ରାନ୍ତପଣ “ଗୋଟିଏ ମୁଁ ଭଲ ପାଏ ଗୋଲ
କରକାନ ମୋର ହାତରେ ଏ ସବୁ ଘଟାଇଲେ ପକ୍ଷୀ !!
ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ।”

ନଅର ଦିନରୁ ଗୋଟିଏ ମୋଟର ଯାଉଛି । ଗୋଲିପ
ସାହେବ ଅତି ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର ନୟନର ଚାହିଁରୁ ଉଠିଛନ୍ତି ।
ସାହେବ ଗୋଟିଏ ଘୋଡ଼ା ପିଆଇ ତାକୁ ନଅରକୁ ପିଆକୁ
ଦେଖି । ଗୋଟିଏ, ଗୋଟିଏ ଭଲ ଗୋଟିଏ— “ମୋର ଦେଖି
ଚାହିଁ ? ମୁଁ ସତ୍ୟାପ ଦେଖି ଦେଖି ନଅର ଗୁଡ଼ି ନୟ
ଦେଖି ଦେଖି । ମୁଁ ମୋ ପୁଅ ପକ୍ଷରେ ଗୁଲିପିତ ଗୋଲ
ଦେଖି ପକ୍ଷ ନୟାଇ ଥିଲି । କିଏ ଗୋ ଗୋ ନିଷ୍ଠୁର ମନେ
ହୁଏ ଅତି ତମ ହାତରେ ପକାଇ ଗୋଲ । ମୋର ଦେଖି ଚାହିଁ,
ନୟ ଦେଖି ଚାହିଁ ?”

ସାହେବ ଦେଖି— “ଅନେ ଗୋଟିଏ, ସାହେବ ଗୋ
ପିଆକୁ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ ଗୋଟିଏ । ତୁ ଦେଖି ଦେଖି ଗୋ
ଗୋଟିଏ ଗୋଲ ଗୋଟିଏ ପକାଇ ଗୋଟିଏ ।”

ଗୋଟିଏ ଦିନରୁ ଗୋ ଗୋ “ହେ, ହେ” ଦେଖି ମୋ
ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେଖି । ଗୋଟିଏ ଦେଖି— “ମନେ ନାହିଁ

ଦେବେ ଛାଡ଼ିଦିଅ । “ଅସ ଶ୍ରୀ ମଦନା ନନା, ପିନ ମୋର
ସର୍ବମା ପକେ, ଅସ ଶ୍ରୀ” — ବହୁ ବହୁ ବାଟ ଗୁଲଗଲ । ମୁଁ
ହେତେବେଳେ ମୋର ଏଇ ପପ ହତାକା ଗୁଡ଼ୁଥିଲି, ପହଁରେ
ପିଣ୍ଡର ଲେମ୍ବେ ଲେଉଟେ ମୋର ବୋଉର ଉଦାର ପଥର
ବୋକଣୀ ଦେଖିଲି । ଅଳ୍ପ ଶୁଣି ପାରୁ ନଥିଲି — ରେଖା ପ୍ରତି
ପାହେବର ଗାହ୍ନିକ ଶେଷ ହେଲା ।

ତା ପରେ ପାହେବ ମୋର ଜ୍ୟୋତିଷୀ ବହୁ ବଢ଼ିଲୁ
ପିଆର ବରକୁ ଗୁଲ ପିନାକୁ ଅଦେଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ବର ଅସ
ଅପସା ବର ବହୁଲ — ଶୁଣିବାକୁ, ଜ୍ୟୋତିଷୀ କଥାହେବ । ବାବା,
ନା ହେବେ, ଏବେ ପଲ ଦୋଷୀରେ ରହିବେ ।

ହେଉଥିବେ । ଲୋକ ପଲର ଶୋଭା ପାହେବ
ହେଉ ମହାବଳ ବର ବହୁଲ ମନେ ଲେଖ । ତତ୍ତ୍ୱ ବାବୁ
ଅମଳେ, “ରେଖା ପଲର ପିଣ୍ଡ ମର ବହୁ ପରେ ଲେ
ହେବାକୁ ବହୁ ବହୁ ହେବା ପେ ମୁଁ ନା ପ୍ରମୁଦ ଧାରଣା ହେଉ
ତାହା” ବୋଲି ପାଟିପିଟେଇ ଲେଖିଦେଲେ । ପେଲିସ
ପାହେବ ରେଖାକୁ ଡାକିଣୀ ଲେଖ ତାହା ବର ଗୁଲଗଲ ।
ବର୍ଣ୍ଣନା ରେଖାକୁ ଡାକି ବହୁଲ ମା, ଧନ ବେ ବହୁଲ
ଲେଖିଲେ । ରେଖା ଲେଖ ପ୍ରତି ଅସିଲୁ ବହୁ ବହୁଲ ।

ତତ୍ତ୍ୱ ପରେ ଦିନାକାର ଅସି “ରାଜ୍ୟ ବହୁ ଲେଖ
ତାହା ପ୍ରତିହାକୁ” ମୋର ବହୁଲ ଦେଲେ । ଏତେ ବହୁ
ମୋର ଲେଖ ହେଲା ।

ରଘୁଶେଖର ପ୍ରଶ୍ନ — “ରେଖା ଏବେ କେଉଁଠି ?”

“ମୁଁ ତ ସେଇ ସବୁ ବାହାର ଅଛିଲି । ସେଇଠିରେ
 ଶୁଣିଲି, ପରେ ସେଣା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ରଜା, ଯୁଦ୍ଧବଳଙ୍କର ବୋପ
 ଦୃଢ଼ ପଡ଼ିଲା । ସର୍ତ୍ତାମା ନାକୁ ତରଳ ଦେଇ ଅନ୍ୟ କେହିଠି
 ରଖାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା ବେଳେ ସେଣା ଜାଣିପାରି ସର୍ତ୍ତାମାଠାରୁ
 ଦୋଷ ମିଶି କୁଅଟି ଗୁଲିଗଲା, କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।
 ଚଳା ବେଳେ, ଯୁଦ୍ଧରାଜ ଦେଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସୁନାର ହାର ଓ
 ଗନ୍ଧି ଏ ପଟୋ ବାଣୀମା ପାଦତଳେ ସଫଟି ଦେଇଥିଲା ।”

ମଦନ ଦେବ କହୁ ମୁଦ୍ରମାଣ ହୋଇ ପାଠଥିଲା
 ବେଳେ— ଦାନ୍ତରେ ଝବରକାଗଜ ବଢ଼େଇ ତାକୁ ତାକୁ ଗୁଲି
 ପଡ଼ିଥିଲା—“ସ-ମା-ବ; ଡି-ନି-ଅଣା; ନି-ଉ-ଓ-ଓ; ଡେଇଲ
 ସେପରି ।”

ଚଳ ମଦନର କେହି ଜଣେ ଝବର ପଡ଼ୁଥିଲା—
 ଅବସ୍ଥାରେ ଜମିଦାର ପ୍ରଭାବ ।
 ‘ପ୍ରଥମ ମାଲିକ ଗୁଲିଗୁଲି ସେପରି’ ।
 ପଞ୍ଚମ ଜମିଦାର ମୁଦ୍ରମାଣ ହେବ ।
 ‘ଚଳା ପଦରେ ଜମିଦାର ଉପର ଦେବା ପାଇଁ
 କହୁନାହିଁ ସବୁବ ଦୃଢ଼ ପ୍ରଭାବ’

* * * *

ଚଇତାଳୀ-୨

ପତ୍ରିକା ଘୋଷ

ଶେଷମା ଘେ ଇଂରେଜ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଧାନ ପିତାଙ୍କ
ଘରେ ପାଣି ଘେ । ତେଣୁ ଶେଷ ପ୍ରଧାନ ପିତାଙ୍କ ଦୁଃଖ ପଡ଼ି ।
ତା ମା ଶେଷକୁ ବେଢ଼ିଠି ଇନ୍ଦ୍ରୀ ତାମରେ ରଖାଇ ଦେବାକୁ
ପ୍ରବେଶେ କଲେ କେତେ ପ୍ରଥମଙ୍କ ଶେଷକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନ
ପିତାଙ୍କ ଘରେ ନିବସିତ କଲେ ।

କେନ ଗୋବାର ଦେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେହି ଅବଧାନ
ପଡ଼ିଲେ ନିଜେ ମହାତ୍ମା ଶେଷକୁ କେତେ "ପତ୍ରିକା" ବହି
ପତ୍ରିକା, ତାଙ୍କରେ ଥିବା ପସେ । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ଲୋକ
ଶେଷ ଅତି ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କ ତା ଘର ଶେଷକୁ ଖଣି ଖଣି ନେଇ
ପିତାଙ୍କ ଅତି ଚିନ୍ତା କଲା । ପିତାଙ୍କ ଘର ଶେଷ ଅତି ଚିନ୍ତା ।
ଶେଷରେ ଶେଷ ଦୁଇଟି— ଶେଷ ଶେଷ ନା "ପତ୍ରିକା" ।

ପ୍ରଥମେ ତେ ଦୋଷ ସ୍ୱାଦର ଲେ ନାହିଁ ।
ପ୍ରତିଦିନ ଦେବର ଲେ ବେଳ ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ବଢ଼ିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୁଡ଼ିକା— ଅଜ୍ଞା । ଲେଳିମାନେ 'ଗଢ଼
ତାଳର ପଟେ'ର । ପ୍ରତିଦିନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚେଦନ ଅଧିପତି ଖାଉଛନ୍ତି ।
ସେ ଲେଳି ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଚେଦନ କେ— ଧର୍ମଦୋର । ଶାସ୍ତ୍ରରେ
ଲେଖିଅଛି— 'କୃତ ପାତ କେବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ' । ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରଚେଦନ
ମୁଁ ଶେଷର ପ୍ରକାରେ ଅଧିପତି ଦାନ୍ତ ବସୁଛି । ପତି ଶାନ୍ତିନାହିଁ

ତୃତୀୟ ଗୁଡ଼ିକା— ପ୍ରତିଦିନ ଠାରେ ସେବେ ଲେଳି
ଲେଖି ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଲେଳି ପାଣିକ ଦେଖିଲେ ଲେ ।
ପ୍ରତିଦିନ ମଧ୍ୟ ପାଣିକ ଦେଖି ଚଳନ୍ତି । ଏପରିକି କେ ତୁଳନା
କେବେ ଶୋପାଣ ପାଣି ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ଲେଳି ଲେ
ଚେର୍ ଚେର୍ ଅସନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁ ଲେଳି ନ କାହିଁକି
କାହିଁକି ?

ପ୍ରତିଦିନ ଲେଖେ ଲେ— ଅଜ୍ଞା । ମୁଁ ଶିକ୍ଷା ଶେଷ
ଲେଖି । ଦୋଷ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଦେଖିଲେ ଲେଳି ନାହିଁ । ଲେଖି
ମୁଁ ଅନେକ ଦେବେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାନ ପ୍ରମାଣନ ଦେବାକୁ
ପାତ । ସ୍ଥାନରେ ଦେଖିଲେ ଲେଖେ କୁମ୍ଭ ଦେଖିବା ଲେଖେ
କେବେ ପାଣି ଲେଖିଲେ ମୁଁ ନ କେହି ଚେର୍ ଚେର୍ ଅସେ
ଏହା ଲେଖି ମୁଁ ଲେଳି ନୁହେଁ ।

ତୃତୀୟ ଗୁଡ଼ିକା— ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରଚେଦନେ ଲେଳି ।
ଲେଳି ଶେଷର ପାତ ଦେ, ପ୍ରତିଦିନ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଲେ ପାତ

ଦେଉ । ପ୍ରତିଦିନ ସତ୍ୟରେ — ତାଙ୍କ ସନ ପିଲାଟି ‘କୁ’ ‘କୁ’
ବୋଲି ରହୁଥିଲେ ପତ୍ନୀ ତାଙ୍କୁ ଶିଳ ଖୁସିକରି ଅନୁମୋଦନ
ଦେଉଥିଲେ ।

ପତ୍ନୀଙ୍କ ଏପରି ଖୁସି ରହେବା ଦେଖି ପାଟିକର
କହୁଲେ — ଅବା ଏ ଗୁଡ଼ିଆକୁ ବଡ଼ ବଢ଼ାମା । ଅପଣ ନିଜେ
ଦେଖନ୍ତୁ ଶିଳ ଦେବାକୁ ମୋର ପତ୍ନୀ କୋଠେ ଅଛନ୍ତି ?

“ଅଡ଼ି ଅଡ଼ି” ଖେଳୁଛି, ଉପରକୁ ଉଠିବ ପାଟି ବାଟେଇ
ଦେଇ ଉଠିଲାଣି କହୁଲେ — ପତ୍ନୀଙ୍କେ । ଏଭାଣ୍ଟା ଗୁଡ଼ାଳ ନୁହେଁ —
ଗୋଟି । ଏଠାରେ ଅତିର ମୁଲୀ ଅପେକ୍ଷା ସାଣ୍ଟାଲ ମୁଲୀ ବେଶୀ ।
ଅପେକ୍ଷା ପତ୍ନୀ ଅଛନ୍ତି ନାହିଁ ଏପଣି ଖୋଜିବାକୁ ରଖିଲେ,
ହୁଏତ ଗୁଡ଼ାମାନେ ଅପଣ ପତ୍ନୀ ଅପେକ୍ଷାରେ କରୁଥିବା ବୋଲି
କହୁ ପାରିବ । କେଣୁ ଅପଣ ଧାର ପ୍ରାୟ ଉପେ ପ୍ରମାଣକୁ
ସ୍ବପ୍ନରେ ଲୁପ୍ତ କରିବାକୁ ଦେବ ।

ପତ୍ନୀଙ୍କେ କହୁଲେ — ଅବା । ପ୍ରତିଦିନ ସତ୍ୟରେ ସାନ
ପିଲାଟି ନ ଉଠୁଥିଲେ ପୁଣି ଉଠି କେବଳ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଭୀକ ।
ଏକକଦେବତା ପିଲାଟି ଉଠି ରହୁଥିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଦିଅଁ ଦୁଆରକୁ
ଧରି ବାହାର ଯାଆ । ତେଣୁ ତେଣୁ କେତେକ ପିଲାଟି ‘କୁ’ ‘କୁ’
ବୋଲି ରହୁଥିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଟୁକେଇ ଅପେକ୍ଷା ପଡ଼ିବ ଅଧୁନା
ହେଉ ଉଠୁଥିଲେ ଦେ । ପଲରେ ପିଲାଟି ଅଧୁନାଟି ଚାପି ଚାପି ଦି
ବଡ଼ ହୁଏ ପଡ଼ି । ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ଶିଳଦେବା ଦେ ମିତ୍ର ।

କହୁଥିବା କହୁଲେ — ପତ୍ନୀଙ୍କେ ଅବା ଗୋଟିଏ ଅପେକ୍ଷା
ଅପେକ୍ଷା ଶିଳ ବୋଲି ପଡ଼େ । ଅପେକ୍ଷା ସେ କେହି ଦାମ୍ବି
ରଖିଥିଲେ ଠିକ୍ ସେ ଗୋଟିଏ କେବଳ ରଖି ଦେଖାଉଥିଲେ ।

ପତ୍ରିତେ ଦେଲେ— କ୍ଷତ ଦଣ୍ଡ ? କ୍ଷମର ଶିଷ୍ୟ ବାଞ୍ଛାଟି
ବାଳାପାୟନ୍ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଗମନା ତଥା ଦାଢ଼ି ରଖିଥିଲି
କୈମାନ୍ ମୋର ମନସ୍ତତ ପଣ୍ଡି ମୋଦେଫିନାରୁ ମୁଁ ଦାଢ଼ି ବାଢ଼ି
ଦେଲେ । ଏଥିରେ ମନୁଷ୍ୟ କଣ ହେଲେ ହୋଇପାଏ ?

ପତ୍ରିତେ ଦେଲା— ଅଛି । ପତ୍ରିତେ କରେ ପତ୍ରିତେ
ବାଲ ହେଲେ ନୁହନ୍ତି, ତାହାରେ ପିଲା ପିଲା ସମସ୍ତେ ହେଲେ ।
ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ସ୍ବାକ୍ଷେରରେ ହୁଲି ଲେହେଲେ ଶୁଣିଛି—
ତାହା କୁହୁଛି ପାଦ ମୋ ମୋ ବହୁଥିଲି । ହେଲେ ପଲ ବସଦର
ହେବା ଦେଖିଲେ ଏପରି ମୋ ମୋ ବହୁ ।

ପତ୍ରିତେ ଦେଲେ— କଥାଟି ନିହତ ମିତ୍ର । ତାଲି
ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ପତ୍ରିତେ ହୁଲି ଲେହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲି—ମୋର
ମୁଁ ପତ୍ରିତେର ବାଞ୍ଛାପାୟନ୍ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ପଡ଼ି ବଳବା ପିତା
ବାଦନା ହିତ୍ତା ଶାଣିତ୍ତ । ମନା ଅତରୁ ନନା ଅମର ବାଳାପାୟନ୍
ମନର ଶିଷ୍ୟଦେଶ ଦେଲି ପାଦହୁତ୍ତ ଦେ—ମର ପିଲାଏ ବାଦନା
ପିତା ବାଦନା ହିତ୍ତା ଶାଣିତ୍ତେ ଅତରୁ ବାଦନାବଣୀ ଦେଇପାନ୍ତି ।
ତାହାର ସଜ୍ଜା ନୁହେଁ ହୋଇପାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ମୋର ମୁଁକ
ଝିକିଏ ପାଠିକର ଭଲଦେଲି । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋ କଥାରେ ଦୟାରେ
କଳାତ ଦେଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ତାକୁ ଅପାଦନା ହେଲେ ଦ'ବୁପତ୍ତା
ଦେଇ ଦେଲି । ପାଦନର ଶିଷ୍ୟ କେ କେବେ ପିଲା ଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ
ପାଦରେ ପାଇ “ଦି.ସି” ଦେଖିଲେହେଲା ।

ପତ୍ରିତେ ଦେଲା— ପତ୍ରିତେ ପତ୍ରିତେ କେବେ
ପତ୍ରିତେ ନବ “ହୁଁ ହୁଁ” “ପତ୍ରିତେ ପତ୍ରିତେ” କହୁଥାନ୍ତି ।
ପତ୍ରିତେ ଏ ହୁଁକଥା ହେଲେ ହୁଁକଥା ନୁହେଁ କ ?

ପତ୍ନୀତେ କହଲେ— ମୁଁ ଅତରୁ କହୁଛି—ମୋର
 ଟିକିଏ ପତ୍ନୀ ଦେବ । ତେଣୁ ନାସ ଘେନିବା ମୋର ଟିକିଏ
 ଅଭାସ ଅଛି । ଅତରୁ ମଧ୍ୟ ନାସ ଘେନାରେ ଧନ୍ୟ ବିଳମ୍ବ
 ଦେଲେ ପିନ୍ଧୁ ଶାଠି କହୁବାରେ ମୋର ସ୍ତୁତି ଅସେ ନାହିଁ ।
 ଏ ଅଭାସଟା ଯେ କେବଳ ମୋର ଏକା ଅଛି ଏପରି ତ ନୁହେଁ,
 ଦୁନିଆର ପୋତେ ନାସ ଦୂରା ସମସ୍ତେ ପଡ଼ି ଛେଲି ଦେବେ
 କେବେ ମତେ ମଧ୍ୟ କୋଟିକର ଛେଲି କରନ୍ତୁ ।

ସତ୍ତମ ଛାତ୍ର କହଲେ— ଅଜ୍ଞା, ପତ୍ନୀତ ନିଜ ଭୂତରେ
 ନିଜେ କହୁଛନ୍ତି ସେ ଛେଲି ।

ପତ୍ନୀତେ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ— “କେତେ ?”

ଛାତ୍ର କହଲେ— ‘ଅଜ୍ଞା ଦୁଇେ ଲକ୍ଷି ଶାବେ’ ଶ୍ଳୋକଟିର
 ଅର୍ଥ ଅନୁସାରେ କେବଳ ଅଜ୍ଞା ଅର୍ଥ ଅପଣା କ’ଣ ବୋଲି
 କହୁଥାନ୍ତେ ?

ପତ୍ନୀତେ କହଲେ— “ଛେଲି” ।

ଛାତ୍ର କହଲେ— ଅପଣା ଅନୁ ଅନେକ ଡଳ କହୁ
 ନାମାନ୍ତ କି ମୁଁ କୁହୁଅ ଅଜ୍ଞା ?

ପତ୍ନୀତେ କହଲେ— ମୁଁ ଶାଠି ଡେଲେ ଡେଲେ
 କୁହୁଅନେ କୁହୁଅ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ ମୁଁ ସବେ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ “ମୁଁ
 କୁହୁଅ ଅଜ୍ଞା ?”—

ଛାତ୍ର କହଲେ— “ମୁଁ କୁହୁଅ ଅଜ୍ଞା” ବୋଲି କହୁନା
 କେବେ ସତ ନୁହେଁ ଅପଣା କେବେ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ କହୁନା
 କହୁଅନ୍ତ କି ?

ପତ୍ନୀତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲେ ସ୍ୱର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଗଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ
କାତକ ଚିତ୍ତା ବା କପର କହୁଥାନ୍ତେ ? ଭାବ ଭାବ କୋପରେ
ଲାଗିବ ବେଳେ ।

କରୁଣପତି ଟିକିଏ ସମ୍ଭାର ଖୋଜି ଚିନ୍ତାକଲେ — ଏ
ଦେଶର ଗୁରୁ ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କ, ଅଜ୍ଞାନ ଓ କର୍ତ୍ତମାନ । ତା ପରେ
ଗୁରୁ ଲେଖି ଶୁଣାଇ ଦେଲେ — “ଅଭିଷେକରେ ପଦ ପତ୍ନୀତେ
ଠାରେ ସମସ୍ତ ଶେଷ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ତଥାପି ପତ୍ନୀତେ
ପ୍ରହରରେ ଶେଷ ନୁହନ୍ତି । କେଣୁ ସ୍ମରମାନଙ୍କ ‘ଶେଷ ପତ୍ନୀତେ’
ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଚିତ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଦାନ, ଗୁରୁ ଗୁରୁ ଅଶ୍ରୁ କରମାନା
ବେଳେ ।

ସ୍ମରମାନେ ସାଙ୍ଗ ସାଙ୍ଗ ଗୁରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ କର ଅର୍ପଣ
ଦିଅନ୍ତି ତାଙ୍କ । ମତଦୟା ପରେ କେତେକ କର । ଉପର
କେତେକେ ମଧ୍ୟ ସ୍ମରମାନେ ପ୍ରକାଶ ଦିଅନ୍ତି ସାଙ୍ଗ ପୁଣି କେତେକ
କରୁନାନ୍ତି ବୋଧ ।

ସ୍ମରମାନେ ଶେଷରେ ଗୋଟିଏ କାରଣ ଧରି ଘେନିଲେ
ସେ—ପଦ ପତ୍ନୀତେ ପ୍ରହରରେ ଶେଷ ନୁହନ୍ତି, କେତେକ ସ୍ମରମାନେ
ସମସ୍ତ ଅଭିଷେକ ‘ଶେଷ ପତ୍ନୀତେ’ କାର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ? ପତ୍ନୀତେ
ଶେଷରେ ଅଳ୍ପ ଘୋଷଣା ମୋହରେ ଘୋଷଣା ଦୃଶ୍ୟ ସମ୍ଭାର
ଦିଅନ୍ତି ମୁଖରେ ଘୋଷଣା ପ୍ରଦାନ — “ଘୋଷଣା ମୁଖରେ ଅଳ୍ପ
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେଉ ପାଏ” ଇତ୍ୟାଦି ନୁହେଁ ବୋଲେ କହୁଥାନ୍ତି
ସେ— ଘୋଷଣା ଘୋଷଣା ମୁଖରେ ଘୋଷଣା ପଦ ହେବ ।
ଅଳ୍ପପଦ ପଦୁଆ ହେବ । ଘୋଷଣାରେ କେତେକ ସ୍ମର ପ୍ରକାଶ
କରୁଥାନ୍ତି—“ମୁଖରେ କପର ପଦ ହେବ ? କଥାଟାକ କପର

ପାରିତା ଦେବ, ପଞ୍ଚ ?” ପତ୍ନୀତେ ସେତେବେଳେ ତାକୁ
ହେଉଲେ “ପରେ ପଞ୍ଚ । ଏଠାରେ ରୁପତ ସମାପ୍ତ ସୁନ୍ଦର
ଦେବ ।”

ଏବେ ସେଠାରେ ସମାପନ କଲେ— ପତ୍ନୀତର
ଦ୍ୟାବରଣ ସୁନ୍ଦର ପଦ ମୁହଁଟା ପଦ ଦୃଢ଼, ଯଥା ଚିତ୍ରାତ ପାଞ୍ଚିତା
ହୋଇପାରେ । ଓ ସୁନ୍ଦରୀର ରାଧା ହୋଇ ପାରିବ, ତେବେ
ସେହି ସୁନ୍ଦରୀ ପତ୍ନୀତ ବାହୁଁକ ଲେଳି ପତ୍ନୀତ ନହେବେ ?

ସୁନ୍ଦରୀର ଉପହାସିତ ଦାଗ ସତ କି ମିଥ୍ୟା ଜାଣିବା
ନିମନ୍ତେ ଚିନ୍ତାପତ ପତ୍ନୀତକୁ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ । ସୁନ୍ଦରୀର ଦାଗ
କଲେ ପତ୍ନୀତେ ପଇତା ହୁଏଁ କହୁବେ ।

ସୁନ୍ଦର ଦାଗ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ପତ୍ନୀତେ ପଇତା ହୁଏଁ
ସୁନ୍ଦରୀର କହୁବା ପ୍ରକାରେ ଉପହାସକୁ ବାଣୀ ସତ୍ୟ ବୋଲି
ପ୍ରୀତିର କଲେ ! ତାହାର ଉପହାସ ପତ୍ନୀତକୁ ଦ୍ୟାବରଣ ସୁନ୍ଦର
ସମ୍ବନ୍ଧ କିଛି ଉପହାସ କେ ନଳ ବୋର୍ଡର ସମ୍ବନ୍ଧ ମିଳଇ ସମ୍ବନ୍ଧ
ଶୁଣାଇଲେ— “କଲ ବୋର୍ଡ ସମ୍ବନ୍ଧେ ପତ୍ନୀତର ପଶ୍ଚାତ୍ତାପ
ପରିବର୍ତ୍ତନେ ଲେଳି ନପତ୍ନୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ପ୍ରୀତିହୀନ ହୋଇଛି ।
ଏଣି ପତ୍ନୀତର ଦ୍ୟାବରଣ ସୁନ୍ଦର ଦେହର ପ୍ରକଳିତ ଅବାଧିତା
ପୋଷ୍ଟି ପତ୍ନୀତେ “ଲେ ପତ୍ନୀତ” ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ପତ୍ନୀତର
ଠାରେ ଦ୍ୟାବରଣ ସମାପ୍ତ ସୁନ୍ଦର ଅନୁସାରେ “ପତ୍ନୀତ ଲେଳି”
ସଦୃଶ ହେବ । ତେଣୁ ତଳ ବୋର୍ଡରେ ସୁନ୍ଦରୀର ପାଇଥିବା
ଅର୍ଥ ପତ୍ନୀତର ସେବକ । ସେତେ ସେତେ ସୁନ୍ଦରୀର ଅର୍ଥପତ୍ନୀ
ପରିବର୍ତ୍ତେ ସନ୍ଦର୍ଭ ଦେବର ତେ— ଏଣିକି ସେବକର ପତ୍ନୀତକୁ
ଅର୍ଥ “ଲେଳି ପତ୍ନୀତ” ବୋଲି ସମ୍ବନ୍ଧନ କେ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ପଦ ସ୍ଥାନୋଚ୍ଚନ ଏ ଅଳନକୁ ଅମାନ୍ୟ କରନ୍ତି, ତେବେ ଗୋଟିଏର
ପାହା ଦନ୍ତ ଲେଖିବେ ତହିଁର ସ୍ଥାନୋଚ୍ଚନ ଅରହୁ ହୁବେ ।”

ପ୍ରତିତ ମହା ଅନନ୍ଦରେ ଭରକୁ ଫେରିଲେ । ଦୁଇ ଚାରି
ଦିନ ଗଲା । ତଳେ ପ୍ରତିତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବେରୁ ଫେରି ପ୍ରତିତଙ୍କୁ
ଦେଲେ—“ହଇବେ ! ତମେ ପରା ଏତେ ପଲସା ଘରଠାରୁ
ନାଲସୁ ବଞ୍ଚିଲ— ପିତାଙ୍କ ତମକୁ “ଘେଲ ପ୍ରତିତ” ନ
ବୋଲିବା ପାଇଁ ? ଏବେ ତ ତମ ଘରରେ ମତେ ସ୍ତ୍ରୀର ପିତାଙ୍କ
ନଲେଇଲେଣି ‘ପ୍ରତିତ ଘେଲ’ ବୋଲି, ଅଉ ହେଲା କଣ ?
ଭଦ୍ର ନା ନାହିଁ ।”

ପ୍ରତିତେ ଦେଲେ—“ଅ—ହା—ହୁଁ ଅତି ଶୁଣୁ ନାହିଁ
ବୋଲି ଗୁଡ଼ିକୁ ନା କଥା ? କଟକରେ ପ୍ରମାଦ ଓଡ଼ିଆକୁ ଚାହିଁଲଣି
‘ପ୍ରତିତ ଘେଲ’ ବୋଲିଲେ କିଛି ପଛୁଅ ନାହିଁ । ‘ଘେଲ
ପ୍ରତିତ’ କିଏ ବୋଲିବ ତ ମତେ ଅସ୍ଥ ବହୁ ।”

ପ୍ରତିତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସେତେବେଳେ ପ୍ରତିତଙ୍କ ଦସ୍ତାନ୍ତ ପାତ୍ର ନା
ପଲ୍ଲବ ଯେ— ଏଣିକି ପିତାଙ୍କ “ପ୍ରତିତ ଘେଲ” ବୋଲିବ
ଘେଲ “ଘେଲ ପ୍ରତିତ” କେହି ବୋଲିପ ବାରି ନାହିଁ ।

—ସଂକ୍ଷ—